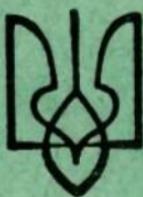

Проф. О. ЕЙХЕЛЬМАН.

**ПРОЄКТ КОНСТИТУЦІЇ
ОСНОВНИХ ДЕРЖАВНИХ ЗАКОНІВ
УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ
РЕСПУБЛІКИ.**

№

ВИДАВНИЦТВО
С. У. Д.

2.

Проф. О. ЕЙХЕЛЬМАН.

**ПРОЄКТ КОНСТИТУЦІЇ
ОСНОВНИХ ДЕРЖАВНИХ ЗАКОНІВ •
УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ
РЕСПУБЛКИ.**

КИЇВ — ТЕРНІВ.
1921

„Взагалі про умови поступу при більш централізованому, чи союзному характері політичного устрою, варто сказати,—що перший дійсно дає часами можливість проголошувати закони і ухвалювати засоби поступового характеру раніше, чим необхідність їх визнається дійсною більшісттю населення у всіх частинах держави. Але за те ж централізація дає можливість ухвалювати засоби і реакційного характеру, що суперечать бажанню більшості не тільки в ріжніх окремих частинах, а часто і у всій Країні. А нарешті і в першому випадку поступове законодавство стає чисто фіктивним, через те, що силу зручніше руйнувати, ніж будувати і коли силоміць застосовують самі поступові ідеї раніше ніж витворилася на користь їх громадська опінія, то це дає тілько роздражнення, що завдяки саме централізованому політичному устрієві, підсумовується нарешті і в єдиній палаті і приводить до одхилення поступового законодавства остильки швидкого, оскільки цвидкою була і його ухвала. Устрій союзний не здатний до таких хитань політичного вагальника і тому робить поступовий рух більш реальним і безповоротним“.

М. Драгоманов. „Вільна Спілка“ стт. 56—57. 1884 р.

* * *

„Коли у всіх життєвих стосунках фактичне користування певною річчю більш важне ніж обстрактне право на другу, хоч би і більшого розміру, то і в справі політичної свободи питання про особисті права і місцеве самоуправління повинно бути більш важним ніж питання про державно - представницьке правління. Нічого й переконувати, що для кожної людини недоторканість її індівідуальних прав має більше значіння, ніж її право впливати навіть безпосередньо, про посереднє нема що й говорити—на хід державних справ. Крім того найбільше число громадських справ і до того справ, що найближче торкаються інтересів кожної особи, належить до справ місцевих, а тому зі всіх видів самоуправління найбільш реальний інтерес для найбільшого числа окремих осіб може мати самоуправління місцеве“.

М. Драгоманов. „Вільна Спілка“ ст. 59. 1884 р.

Вступне слово.

Випускаючи в світ складений проф. Ейхельманом проект конституції У. Н. Р. вважаємо необхідним сказати кілька слів про історію виникнення цього проекту, а разом з тим освітлити деякі моменти в життю нашої державності, що торкаються питання про конституцію У. Н. Р.

Перше Правительство Прокоповича, покликане до справ державного будівництва, в своїй декларації оголосило: „Порядок на Україні повинен відповідати дійсним потребам її населення, його встановить Народне Представництво—Парламент, складений на підставі загального, рівного для всіх, безпосереднього, таємного та пропорційного виборчого права. Тоді не зможе одна якась партія підбивати під себе всю людність”.

Сумніватись в широті цього уступу декларації не приходилось, бо після довготривалого перебування під окупантами, після докладного студіювання державно-творчого життя, що направлялось з диктаторської волі „ц-ка“ правительствуєчих партій болюче відчувалась відсутність представницького народного органа, болюче відчувалися ненормальності у взаємовидносиах між законодавчо-виконавчою (такою була влада Ради Народних Міністрів) і Верховною Владою У. Н. Р.

Умови не сприяли здійсненню цієї декларативної обіцянки, але то було по за межами можливого для Правительства. Однак в цих важких обставинах Правительство вживало заходів до зреалізування своїх декларативних обіцянок і 22 червня 1920 р. проводить постанову з дорученням М-рові Вн. Справ скласти комісію з представників Міністерств, наукових та громадських організацій для вироблення закону про тимчасовий устрій та порядок законодавства У. Н. Р., а також і про Передпарламент.

Але всіма відчувалося, що цими законами не вичерпаєш справи про державний устрій У. Н. Р. і коли спинялися на цьому, то тільки як на першому етапові конституційної роботи твердо вірючи, що в недовзі збереться Передпарламент, який і займеться розробкою основних законів, проект яких повинно було представити Передпарламентові Правительство.

Незалежні од Правительства обставини не дозволили йому здійснити своє бажання, але основний прінціп в конституційній роботі залишився той же: од близького (унормування взаємовідносин між законодавчо-виконавчою і Верховною Владами) до далекого (основного закону—консти-

туції У. Н. Р.) через тимчасовий представницький народній (а не партійний) орган—Передпарламент.

Знаючи про таку позицію Правительства я, під час подорожі з Камянця до Тернова з уповноваження М-ра В. Справ, як намічений ним його заступник по комісії, звернувся до проф. Ейхельмана з проханням обовязково взяти участь в комісії по розробці закона про Передпарламент і тимчасовий державний устрій У. Н. Р. Тут же обмінявшись думками вияснили, що на цьому спинятися не можна, що треба розробити і проект повної конституції У. Н. Р. і тут же на моє прохання шановний проф. погодився взяти на себе труд— скласти такий проект, тим паче, що у нього самого вже з давна було таке ж саме бажання.

Тільки в Тернові нарешті мала змогу зібратись комісія для здійснення затверженої Головою Директорії постанови Ради М-рів од 22/VI 1920 р. Перше засідання одбулося 25/VII 1920 р. під головуванням О. Х. Саліковського.

В склад комісії входили:

- 1) Ол. Саліковський Міністр Вн. Справ, громадський діяч і літератор.
- 2) Ів. Огієнко—Міністр Ісповідань, професор.
- 3) В. Сальський—Міністр війни.
- 4) П. Красний—Міністр Євр. Справ.
- 5) Г. Шиянов—сенатор.
- 6) О. Ейхельман—Тов. Міністра Загр. Справ, професор.
- 7) С. Мішко—Доктор Прав, магістр Кам'янецького Державного Університету.
- 8) Л. Чикаленко—Член Ради М-ра Вн. Справ.
- 9) М. Литвицький—Тов. М-ра Вн. Спр. Член Всеукр. Нац. Ради (заступник голови комісії).
- 10) Є. Галаневич—директор деп. заг. справ державної канц., правник.
- 11) Д. Кузьмич—в. о. директора заг. д-ту, правник.

Громадські кола в цій комісії були представлені слідуючими особами:

- 12) М. Корчинський—присяжний адвокат, голова Всеукраїнської Національної Ради, б. державний секретар.
- 13) С. Баран—доктор прав, присяжний адвокат, заступник голови Всеукр. Нац. Ради, б. держ. секр. земельних справ З. О. У. Н. Р.
- 14) М. Білінський б. Міністр Вн. Справ, член Всеукр. Національної Ради.
- 15) Ів. Кобза—член презідії Всеукр. Нац. Ради.

Хай це послужить відповідлю на зневажливу кваліфікацію комісії, яку у вступному слові до „Устрою Української Держави“ дають видавці, а саме: „З початком липня

1920 р. в Кам'янці на Поділлю утворено комісію з урядовців, до якої було запрошено двох представників Всеукраїнської Національної Ради" (стор. 7).

Представники Громадянства устами М. Корчинського в засіданню 25—VII заявили „перед нами стоїть задання розробити закон про розмеження прав Верховної Влади і Ради Міністрів та побільшення прав останньої. Але нас представників Національної Ради уповноважено бути не в такій комісії, а в комісії по розробленню повної конституції Устрію У. Н. Р.“, а тому вони не будуть приймати участі в цій комісії (цитую по протоколу).

Не переконали їх аргументи про необхідність певної ступневості в роботі,—яка не виключала і розробки проекта повної конституції та необхідності передати справу ухвалення повної конституції більш компетентному органові—Предпарламентові і вони вийшли з складу комісії, хоч п.п. Корчинський і Баран приймали участь, правда спорадичну, в засіданнях підкомісії 18—20 і 21 серпня де обговорювався проект закону про „Державну Народну Раду“.

Комісія в другому ж засіданні (31—VII 1920 р.) ухвалила постанову: „звернутися до Р. Н. М. з докладом про необхідність розробити текст повної конституції У. Н. Р.,*) що і було зроблено в пояснюючій записці до законопроекту про „Тимчасове Верховне Управління та порядок законодавства У. Н. Р.“

Та з такою позицією не погоджувались представники Нац. Ради, які за всяку ціну намагалися перевести закон про державний устрій У. Н.Р., розроблений з доручення Н. Ради д-ром С. Бараном.

В цей час проект конституції проф. Ейхельмана закінчувався перекладом на українську мову і разом з іншими проектами мав стати матеріалом для роботи вищезазначеної комісії, склад якої відповідно мав бути доповнений.

Оцей момент був одним з головніших стимулів для ріжних ультиматумів Правительству з боку В. Н. Р., яка виносила їх на засіданнях, про які не всі члени В. Н. Р. були навіть повідомлювані. Так говорити дає нам право одна розмова з головою В. Н. Р., в котрій він заявив що „рішуче не погоджується з основними принципами конституції Ейхельмана, який на старости літ зберег молодечу душу і закликає нас до запровадження в життя непридатної нам драгоманівщини“. Оця „драгоманівщина“ не давала спокою творцям, „Устрою

*) Цей факт свідчить про те, як далеко од істини була Президія Всеукр. Нац. Ради коли писала: „урядова комісія замісіть того, щоб виробляти нову конституцію, стала розробляти тільки проект закону про верховне управління і тимчасовий порядок, та проект закону про Державну Народну Раду, ставляючися негативно до справи повної конституції“. (підкресл. наше М. Л). Устрій Української Держави, стор. 7.

Української Держави", що знайшов достойну оцінку на сторінці „Волі" (Т. IV ч.ч. 5—8. 1920 р.) шанов. пр. Дністрянського.

Всі засоби були вжиті для того, щоб скласти нову комісію. Така комісія була складена з постанови Ради Міністрів (ухваленої більшісттю лише одного голоса) 30—VIII, міністром А. Ніковським. Склад комісії був підібраний. Сторонників проєкту конституції проф. Ейхельмана було запрошено тільки 3. Вислухавши прочитаний професором його проєкт, відчитаний в оригіналі, комісія, наперед підібраною більшісттю голосів, одхилила основні принципи цього проєкту—суверенітет народу і федерацівно-державний устрій і на кур'єрських почала розглядати взятий за основу проєкт д-ра Барабана, зложений з доручення В. Н. Р.

Доля не судила цьому проєкту стати основним законом У. Н. Р., а наукова критика не визнала за ним тих позитивних ознак, які віправдували б бажання його творців накинути його Українському народові дорогою ціною-абсолютного ігнорування волі цього народу.

І ми з почуттям виконаного обовязку видаємо для обзначення широких кол Українського громадянства проєкт конституції У. Н. Р. шановного проф. Оттона Ейхельмана, до перекладу і видання котрого доклали своїх скромних сил.

Коли „непридатна нам Драгоманівщина" що з такою любовию розроблена в проєкті конституції, і базується на строгому додержанні принципа народного суверенітету, знайде собі хоч десяток прихильників, ми будемо певні в тому, що наша праця не пропала дарма. А коли отої „десяточ" візьме цей проєкт як основу своєї державно-політичної роботи ми будемо горді тим, що дали змогу ідеям невідомого широким масам українського населення борця М. Драгоманова, хоч і з запізненням, але в цілком реальній формі, стати керуючими в налагодженню нормального правного життя в нашій свободолюбивій батьківщині.

М. Литвицький..

10-VI-1921 р.

м. Тернів.

Передмова.

Народ Український, що з побожністю заховав свої національні традиції, гідний своїх предків, неухильно і твердо обстоює своє право на політичну самостійність. Не на життя, а на смерть бореться він за свою національну державність вільну од будь якого чужоземного втручання. Український народ переконаний, що з ласки Божої, переможе накинутий тепер зовні на нього примусовий гніт. Він знає, що українська національна держава переможцем вийде з боротьби над ворогом, що безжалістно руйнує Україну.

Він гаряче бажає утворити, на самих широких засадах народоправства і соціальної справедливості, такий державний устрій на Україні, що цілком відповідатиме потребам всіх народних мас і вищій духовній та економічній культурі в країні.

Маси народні на Україні, котрі скинуть сучасне часове панування ворога, що ні з чийого боку тут не має піддержки, тепер цілком свідомо вимагають для всенікого народу на Україні права утворити новий порядок на своїй рідній землі по власній волі та й на майбутні часи заховати за собою верховну установчу владу.

Виходячи з такого реального становища річей, я з свого боку мав бажання, по мірі своїх сил, прийти на допомогу, так би мовити, з техничного боку до здійснення цієї мети народу на Україні. Ще в початку 1918 року я спинився на певній програмі для розвязання питань про майбутню конституцію для України. Потім з бігом часу, я з'ясував собі детальну її обробку. Переводячи послідовно, але у всіх деталях прінцип народного суверенітету в формах, що надаються до практичного здійснення на

Україні, конституція для України, що мною проектується і нині друкується:

1) кладе в основу внутрішньої політичної організації України ФЕДЕРАЛЬНУ ФОРМУ державного устрою, щоби так мовити, усю державність по можливості найтісніше звязати з народом і

2) послідовно застосовує ПРАВО РЕФЕРЕНДУМА народу, себ-то право безпосереднього народного голосування для вирішення не тільки питань, що стосуються до змін в змісті конституції—Основного Державного Закону—але факультативно і для вирішення питань звичайного законодавства, а також деяких питань з обсягу державного управління.

Під зверхністю народного суверенітету, на обмеженому правному стані, самостійно функціонують такі влади:

- 1) Парламент,
- 2) Управління, так звана виконавча влада,
- 3) Суд і .
- 4) Фінансовий Контроль.

ПАРЛАМЕНТОВІ визначені певні межі діяльності докладними постановами конституції. Через те Основний Державний Закон—конституція—значно докладніша і пошерена в порівнанні з європейськими та американськими конституційними хартіями, що видавались до сього часу.

В УПРАВЛІННЮ детально проводиться прінціп строгої правомірності його діяльності і засада судової одповідальності за цю діяльність поруч з забезпеченням для органів управління самостійності і незалежності од примх партійних та начальства. Такою постановкою справи забезпечується необхідний авторитет всіх органів виконавчої влади. Суворо та без всяких послаблень проводиться і судова відповідальність вищих органів виконавчої влади, але в формах, що забезпечують охорону державного розуму, політичного такту та усунення од справи всякої безпідставної причепливості та партійної

присграсти. Політична відповідальність міністрів поставлена на серйозному і об'єктивному ґрунті.

СУДОВІ та ФІНАНСОВОМУ КОНТРОЛЕВІ забезпечується повна незалежність од виконавчої влади та Парламенту.

ОХОРОНА КОНСТИТУЦІЙНОСТИ В ДІЯХ ПАРЛАМЕНТУ довіряється судовій владі.

Всі ці засади в подробицях вже не є цілковитою новиною в сучасній політичній практиці, але до цього часу вони найбільше зустрічаються в розріженненому вигляді. В багатьох деталях і в деяких основних моментах вони в моєму проектові Основного Державного Закону для У. Н. Р. також більш широко розвинуті.

Знайомий з настроями широких мас народу на Україні і з реальною обстановкою його життя в теперішній час, я зформулював свій проект конституції для У. Н. Р. не як ідеал для конституції далекого майбутнього на Україні,—не як теоретичну вигадку, але як реально доцільний, тепер цілком здійснимий і єдино можливий державний устрій на сучасній Україні, котрий здатен забезпечити трівке мирне і культурне життя країні що стільки витерпіла за остані роки.

Цього порядку так бажає і жде - не діждеться все населення на Україні.

При запроектованому мною устрієві народ буде знати що весь його державний, господарський та культурний добробут залежить од нього самого і ніхто не має права заважати йому в його власній державній роботі і у всіх її деталях (подробицях) і в самій її основі. Широкій масі селянства одкривається необмежений простір для політичної і громадської самодіяльності, за його власною моральною і політичною одповідальністтю.

Накресливши зо всіма подробицями свій проект конституції України я, само собою зрозуміло, не претендував, щоби деталі, на котрі *volens volens* прий-

шлося дати цевну і конкретну відповідь, не могли б
бути вирішені також в другій доцільній формі.

Вважаю своїм обов'язком висловити свою глибоку подяку М. О. Литвицькому, що живо зацікавився складеним мною проєктом і взяв на себе нелегку працю перекладу й видання його в українській мові. Так само з великим признанням складаю свою подяку сенатору Г. С. Шиянову та В. В. Садовському, що зробили велику послугу, перевіривши переклад з боку юрідичної термінології та іншим співробітникам, що працювали над перекладом.

Дозволю собі висловити окрему надію, що проєкт, який я пропоную буде лептою, яку, по мірі своїх сил, я несу в скарбницю майбутнього нормального будівництва УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНЬОЇ ДЕРЖАВНОСТИ. Відповідний проєкт для конституції Земель в Українській Народній Республіці, як завершення всієї системи державного будівництва У. Н. Р., що я його тепер складаю, вийде з друку в найближчому майбутньому знову ж таки дакуючи неоцінимим старанням високоповажного М. О. Литвицького.

Хай живе Самостійна, Незалежна
Народня Україна!

Проф. О. Е.

Вступ до проекту конституції У. Н. Р.

I.

Держава існує і функціонує для людей, що в ній живуть. Над ними має держава примусову і обов'язуючу їх владу з метою всебічного задоволення інтересів населення. Цей єдино-справедливий і розумний погляд для виправдання права панування в державі давно вже вказувала наука (доктрина). При здійсненню влади в державах впродовж багатьох віків не користувались таким етичним розумінням мети держави з цілковитою щирістю, і найчастіше заховували раніше витворені уявлення про державну владу, як упри-вілійоване володіння одної, або де-кількох осіб в державі.

Тепер же голосно, на весь культурний світ проголошено політичною практикою найважніший принцип длясягнення цілком справедливого, розумного і морального державного панування. Це — принцип, щоби всім націям, які мають непохитне бажання і здібність створити самостійну і незалежну державу, та домагаються здійснення його — надати це право. — Щоби це право за ними було визнано другими державами і щоби їм (в разі потреби) була дана поміч утворити свою власну незалежну державу.

Таким чином державна справа, — ця вища громадська справа людскості, — набирає цілком етичний характер і здобуває прикмети цілком вільного співжиття.

Попередня неправда, що так часто панувала в державах — примус для цілої нації жити в чужій для неї по національності державі, — де вона не одержує повного задоволення своїх національних потреб та ідеалів, а, навпаки, часто терпить гніт і навіть пониження, — ця неправда, яка містить в собі таку масу образів і пониження для національного почуття й свідомості, і яка вимагає, до всього цього, ще обов'язкової лояльності й патріотизму відносно гнобителів, пануючих в державі правом дужого — ця неправда повинна зараз щезнути на землі.

Принципи висунуті в цім розумінні в 1918 році, чотиреркратними виступами президента Північних Американських Сполучених Держав В. Вільсона, і безпосередньо ствержені виразною згодою всіх цівілізованих націй та їхніх державних Правительств, заразвже не являється простим, несміливим, теоретичним вигадом і побажанням мужів в гуманітарній, раціоналістичній, політичній і філософській науці. Вони стали принципами дійсної реальної політичної практики. Вони стали принципами, що їх обов'язкового застосування мають повне право сміло і твердо домагатися ті національні групи, котрі.

мають достаточні і відповідні територіальні, етнографичні та громадсько-політичні й культурні умовини, щоби творити свою власну національну самостійну державу.

Таке головне виправдання національної, самостійної української держави—Української Народної Республіки—на півмісяці квадратових кілометрів суцільної території, на якій мешкає до 40.000.000 населення, з яких до 80% складають Українці.

II.

Таким правом утвореним справедливістю і розумом, треба розуміється також справедливо і розумно користуватись, правильно розвиваючи і строго послідовно пристосовуючи індивідуальні, громадські і політичні свободи в будівництві національної держави, упорядковуючи розумно і доцільно всю її охорону і творчу діяльність.

Основною засадою будівництва національної самостійної держави, після усталення відповідних етнографичних кордонів,—є певне і послідовне проведення демократично-республіканського принципу. А саме—весь народ, в міру здібності кожної одиниці, що входить в його склад, повинен бути допущений до громадсько-державної роботи і повинен брати участь у вирішенню і виконанню громадських і політичних справ та праці в державі, на ріжноманітних ступіннях її ступнево зростаючої конструкції, почавши від найменьшої територіальної клітини,—від місцевої громади і кінчаючи політично-федеративним об'єднанням загальної цілості. Не охльократична нерозсудливість та сваволя натовпу повинні бути допущені до панування в державі. Це було би перекрученням політичного розуміння національно-самостійної держави. Панування в державі мусить належати, організованому демократичному розумові,—серйозній політичній дієздатності, бо тільки вони суть міцною державною підвалиною для здійснення соціальної справедливості в людськім суспільстві і в кожній окремій нації.

III.

Виходячи з такого погляду на будівництво демократично - республіканської, національно - самостійної держави, ми кажемо що це будівництво мусить розпочатись від самого фундаменту. Держава для народу. Народ—початок фундаменту; Держава—завершення для нього.

Цим фундаментом є громада сільська і міська. А саме, все те, що для громадського ладу та його цілковитого задоволення може виконати сама громада, або вільний союз, розуміється переважно сусідніх громад,—все це і повинно передати первісній одиниці до її цілком самостійного порядкування. Контроль над цею діяльністю з боку вищих одиниць: відповідної земської одиниці та об'єднуючої державної влади, повинен обмежуватись лише, тим що справді

є необхідним для заспокоєння інтересів цих більших розмірами територіальних політичних одиниць, котрі доповнюють в більше загальному масштабі, непосильну для менших одиниць і їх союзів загально державну роботу.

В такому самому розумінні і напрямкові повинна провадитись і дальша будова в організації інших земських одиниць. Тут виникає питання про ступені земських одиниць, про число цих ступенів (напр. про повітове і губерніяльне земство, про дрібну і волосну земські одиниці, про характер їх взаємовідносин і т. і.). Виникає також питання про те, а) — чи надати цим ступневим земським одиницям також політичний характер місцевих дрібних державних одиниць, вроді піддержав, — „Земель“ в так званій „союзній державі“ чи „державній реальній унії“, чи б) — залишити їх просто в звичайнім до цього часу положенню звичайних адміністративних поділень.

В першім випадку — вищій земській ступені надаються в принципі державна влада зо всіма її функціями, але за винятком тих державних справ, котрі по конституції країни належать вищому, так званому союзному, — „Федеративно-Державному“ сполученню.

В другім випадку — звичайного адміністративного поділу так званий вищій земській одиниці (раньше губернія, область, провінція) надається тільки певна, як говориться, по пунктах визначена (державною владою) компетенція.

Правда при переведені в життя одної або другої зазначених систем, сфера діяльності таких державних Земель, як зазначено під літ. „А“ могла бути вужче, ніж в звичайному адміністративному поділові, як це зазначено під літ. „Б“. Але в першім випадку політичний принцип ширший і внутрішня самостійність частини, себто державної Землі, в своїх засадах суверенна, чого немає в другім випадку.

Але в другім випадку, і практично і принципіально можливі і допустимі значні діференціяції в більшій ріжноманітності. Наприклад: запорука неподільності і взагалі незмінності території земської одиниці без згоди її громадських установ, або навіть і плебісциту;

Осібне представництво земських громадських одиниць в складі Верховної Влади загально-державної організації;

Незмінність декотрих законів в державі без згоди даної земської адміністративної одиниці, коли справа торкається певних інтересів цеї ж земської одиниці;

Протести проти антиконституційності законодавчих актів, які торкаються земської одиниці і т. і.

Дальше, при федераційно-державній організації вищого ступеня державного устрію, завше твориться, — і це є принципіальне домагання: — дві законодавчі палати: земсько-державна:

палата і федераційно-державна рада. При адміністративно-федераційнім устрієв земських одиниць двопалатна система може бути визнана доцільною лише при даних конкретних умовах і принципіально вона не вимагається.—Тільки в першому випадку функції так званої верхньої палати треба з принципіальних причин відповідно поширити.—В другім же випадку ті функції можуть бути значно вужчі: це питання так мовити доцільності, але безпомилково можна сказати, що досить широкий простір і, в данім випадку цілком доцільний, для вдоволення вимог з боку психольогії громадянині.

IV.

Не можна не рахуватись з тим безсумнівним і безпецчним явищем, що при розвиткові сучасної громадської і політичної свідомості, як окремих людей так і цілого громадянства, їм особливо імпонує свідомість того, що громадську справу даного тіснішого або ширшого кола по змозі самостійно і незалежно творять вони ж самі, або, хочби і під контролем, але контролем цілком об'єктивним безстороннім відносно ос.б, що працюють і умовин, в яких приходиться працювати. Цілком зрозуміло, що ця свідомість дає громадянинові та даному громадському осередкові більше почуття задоволення, любові, довір'я та привязанності до даної громадської справи, чим в тім випадку коли остання вирішується далеко від нього та без його рішаючої участі. Тільки при такім відповіднім, справедливим, раціональнім і конкретно-доцільнім розподілі цілої маси (системи) потрібних і можливих до сповнення в даних культурних обставинах, державних функцій (в загальній цілості держави), між громадою, повітом, землею і державою, твориться міцне привязання і до місця, і до держави і до федераційно-державного ладу, бо всі потреби, що їх заспокоює державний лад, вповні і на всіх ступенях його функцій, будуть правильно, справедливо, розумно і доцільно заспокоюватись згідно з дійсними живими вимогами.

Така федерацівна,—будь вона політично-федерацівна, або адміністративно-федерацівна,—система в організації держави, (в даннім випадку У. Н. Р.), як в однім так і в другім випадкові, в своїй цілості буде цілком викінченим політичним устрієм, і політично міцно-об'єднаною цілістю.

Але зрозуміло, що цей політично - об'єднаний устрій, різко і принципіально відріжняється від феодальної розрізленності, а також принципіально і різко протиставляється тій системі централізованих держав, з їх бюрократичними привичками, котра становила, так мовити, ідеал нашої недавньої минувшини і в більшості випадків ще й досі придрушує повний розвиток державного життя. В цьому здається, полягає і головна причина зла політичної кризи, зо всіма її важними наслідками, що ми їх переживаємо зараз.

Національний принцип примушує льогично та послідовно по можливості ширше здійснювати демократично-республіканські основи в організації держави. А ці основи в свою чергу приводять до поширення досить вже розвиненого в 19 ст. принципа місцевого самоврядування,—в основу федеративну з її, залежними від місця і часу, переходовими стадіями, від більш вузького адміністративно-федеративного до найширшого політично-федеративного устрію.

Це цілком правильна органічна еволюція, і її не слід припиняти, як це намагались зробити майже всі авторитетні догматики в науці державного права.

Досвід, почаси і останнього часу, досить яскраво, і, як всім відомо, дуже болюче показав культурній людскості, як небезпечно припиняти нормальний і своєчасний зрост громадського розвитку на всіх його ступенях. Проти стихійних сил і в природі гатки в решті решт бувають безсильні, а інколи то й не доцільними. Знищенні, вчинені потоком, що його намагались штучно задержати, буває в сто раз більше, як також і вибух перенасиченого парою парового котла. Приблизно такі і відповідні анальгії постігаємо ми в громадській і політичній революціях кількох останніх літ.

V.

Правда, що не можна занадто прискорювати процесу громадської і політичної еволюції з користю для справи і тут є свого роду органична залежність в швидкості зросту. Тепличні рослини, як звісно, не мають достаточної сили і відпорності. Скороспілі реформи, які ще не дістигли до здійснення їх в житті, в його реальних обставинах даного часу, засуджені "на невдачу, що може дуже легко здіскредитувати саму реформу, задуману з найкращими намірами. Тому, розуміється, у вище згаданому, кардинальному питанні: про вибір принципа об'єднання частин в державну цілість треба також поступити з найбільшою обережністю.

Але ця вимога обережності цілком не дає права з фільозофичним спокоєм баритись і віддаватись безвідповідальному скептицизму. Бо треба памятати розумом і душою, що маємо справу разом з тим і з дуже відповідальним моментом, та що за правильну оцінку його відповідні сучасні діячі несуть велику відповідальність перед народом і історією.

В такі важливі історичні моменти треба розвинути до найбільшої степені громадську відвагу, мужність, політичну мудрість і то не для приємності чи слави покликаних до праці людей,—бо це серйозний і конечний громадський обовязок політично-освічених людей,—які повинні глибоко вникнути і вдуматися в чергове питання першорядної важги і не злякатися дати відповідь на нього по совісті і згідно з своїм найкращим розумінням.

Я особисто схиляюся до того, щоби конструкції політичної організації Української Народньої Республіки надати федерацівно-державну форму, а саме: поділити край на „Землі“, в нових раціональних територіяльних межах, відкинувши сучасні губернські межі. Нові території, котрі назовемо „Землями“, повинні бути розмежовані з великою увагою до властивостей населення, до економичних умов і топографичної конфігурації.

Мінімум для політично-федерацівного об'єднання „Земель“ творить: 1) спільна організація військових справ, 2) завдання зовнішніми зносинами з чужими державами і 3) необхідні для вдоволення цих функцій грошеві засоби.

Але практика показала не тільки користь, але й категоричну необхідність поширити цей найближчий і мінімальний обсяг діяльності і сфери влади федерацівно-державної організації (так званої союзної держави) цілою низкою численних інших основних державних справ і галузів урядової діяльності: в обсягу юстиції, в обсягу охорони, безпечності і ріжноманітних пеклувань про добро населення всієї території. Певний досвід вже існуючих федерацівних політичних організацій тут дуже користний як зразковий приклад. Але, розуміється, що кожна нова держава, сконструйована на цих принципах, повинна абсолютно самостійно керуватися умовами місця і часу, в яких знаходиться її політичне федерацівне будівництво.

Так робили у всіх попередніх існуючих досі прикладах. Єсть в цих прикладах багацько згідності але єсть також особливості і прінципіальні ріжниці. І ми, в У. Н. Р., повинні заготовити детально обміркований список справ для державної роботи Федерацівно-Державної Організації У. Н. Р. і для окремих Земель у відношенні до повітових і громадських одиниць.

Відповідно до вище виложених загально-керуючих принципів зложений цей попередній проект „Основних Державних Законів У. Н. Р.“, котрий виходить з погляду державного будівництва У. Н. Р., як Федерацівно-Державної Організації, яка об'єднує частини У. Н. Р., що уявляють собою Землі з самоврядування на державних засадах.

Весь проект уложений в цій зasadничій формі державної організації, на строгому і послідовному переведенню принципу народнього суверенітету з відповідно широким вживанням референдуму (всенароднього голосування) по найважнійшим державним справам.

Загальні основи.

§ 1. У. Н. Р. єсть демократично - республіканський державний устрій. В ньому об'єднані лише землі з українською людністю в територіальних межах, які фактично встановилися.

§ 2. Державні справи в У. Н. Р., що належать до загально-державної організації цілої Республіки, складають її Федерально-Державний устрій. Інші державні справи в У. Н. Р. творять Земсько-Державні організації окремих Земель, що складають У. Н. Р.

§ 3. Федерально-Державна Організація У. Н. Р. охороняє зовнішню безпечність цілої Республіки і виконує державні функції, що вимагають спільногого співробітництва всіх Земель і спільних для всіх Земель порядків.

Окремі Землі, що складають У. Н. Р. усьому іншому порядкують державними справами кожна на своїй території самостійно.

§ 4. Для охорони зовнішньої безпечності і для участі в „союзі народів“ (лізі націй) У. Н. Р. має військову організацію, котра підлягає об'єднаним державним установам У. Н. Р. Представництво всієї держави У. Н. Р., в зносинах з чужоземними державами належить до об'єднаних державних установ У. Н. Р. Державні функції, що вимагають співробітництва всіх окремих Земель, визначені нижче в § 10. В міру потреби обсяг цих справ може змінитись з додержанням умов, зазначених нижче в §§ 17—24.

§ 5. Okремішність поодиноких Земель і кордони їх території можуть змінятися лише по згоді між собою заинтересованих Земель. Кожна Земля сама для себе ухвалює власну конституцію, котра повинна цілком відповідати тим звязкам, що лучать її, як нероздільного члена об'єднаної держави У. Н. Р. на підставі цього Основного Державного Закону (О. Д. З.).

§ 6. Повне здійснення принципів демократично-республіканського державного устрою в Федерально-Державній і Земсько-Державній Організаціях У. Н. Р. забезпечується самим широким здійсненням таких принципів.

1) Принципу народного суверенітету через встановлення, ЯК БЕЗПЕРЕВНО АКТИВНОЇ ЗВЕРХНЬОЇ ВЛАДИ, УСТАНОВЧОЇ ВЛАДИ, котра в повному обсягові зберігається безпосередньо за самими громадянами.

2) Безпосереднього ВЕРХОВНОГО догляду з боку

державної влади за законодавчою діяльністю Парламентської інституції через референдум.

3) Безпосередньої участі цієї влади в певних справах порядкування і судівництва, що для Федерально-Державної Організації визначені цим Основним Законом. Ці ж самі принципи мусять, по можливості, здійснюватись і в земсько-державній організації окремих Земель.

§ 7. Основні права вільності громадян У. Н. Р. забезпечуються оцим Основним Державним Законом.

§ 8. Законодавство і державний бюджет в Федерально-Державній і Земсько-Державній Організаціях У. Н. Р. покладаються на парламентські установи, котрі складаються з громадян через загальні вибори. Маєтковий ценз, як умова для активного і пасивного виборчого права, виключається.

§ 9. Забезпечується державна автономія повітів, в окремих Землях і муніципальна автономія громад.

Справи, котрі підлягають Федерально-Державній Організації У. Н. Р.

§ 10. До компетенції Федерально-Державної Організації належать слідуючі справи:

1) Представництво У. Н. Р. в її зносинах з чужоземними державами. Обмін дипломатичними місіями і консульствами з чужоземними Правительствами. Заключення міжнародних договорів в справах політичних, в справах мирного міжнародного співжиття та про міжнародній третейській суд.

П р и м і т к а: Право окремих Земель на безпосередні, в деяких певних випадках, зносини з чужоземними Правительствами, визначається особливою постановою в цій конституції і окремими Федерально-Державними законами У. Н. Р.

2) Організація і утримання військових сил У. Н. Р. і розпорядження ними для охорони У. Н. Р. від зовнішньої і внутрішньої небезпеки. Призначення командного складу для цих сил. Оголошення війни. Заключення миру.

3) Основні права громадян. Право руху, друку, спілкування і зборів.

4) Підданство. Натуралізація чужоземців. Еміграційна справа. Становище чужоземців.

5) Стосунки цивільної влади до релігійних об'єднань.

6) Унормування ваги і міри. Грошовий оборот. Законодавство про банки. Емісійні банки.

7) Пошта, телеграф і телефон.

8) Залізничне законодавство.

9) Сухопутні і водяні шляхи, що проходять через декілька Земель. Мореплавство, маяки і інші засоби застережності.

- 10) Митна та карантінна справа. Товарові склади.
- 11) Охорона та насаджування лісів.
- 12) Піклування про торговлю і всі галузі промисловости.
- 13) Охорона праці і робітниче забезпечення (страхування).
- 14) Вексельове, торговельне, морське і конкурсне право.
- 15) Законодавство про патенти на право винаходу, про фабричні і торговельні марки та авторське право.
- 16) Закони про право—і дієздатність осіб, про опіку над малолітніми і психічно-хорими, про право зобов'язань і шлюбне право та про акти цівільного стану.
- 17) Визначення умов обов'язуючої сили на всій території У. Н. Р. актів і документів, виданих в окремих Землях.
- 18) Визначення умов для виконання рішень по цівільним справам судів одних Земель на території других.
- 19) Видача карних злочинців між окремими Землями.
- 20) Заходи що до санітарії і гігієни. Засоби боротьби проти пошестей.
- 21) Порядкування ріжного рода майном, що належить Федерально-Державній Організації.
- 22) Встановлення ріжних податків і оплат (пошлін) на покриття видатків Федерально-Державної Організації.
- 23) Складання щорічного бюджету прибутків і видатків по фінансовому господарству Федерально - Державної Організації.
- 24) Контроль над фінансовим господарством Федерально-Державної Організації.
- 25) Встановлення відповідних адміністраційних, фінансових, контрольних, військових та судових установ.

Установи Федерально-Державної Організації У. Н. Р.

§ 11. Федерально-Державну Організацію У. Н. Р. творять такі установи:

1. Федерально-Державна Установча влада народу У.Н.Р.
2. Надзвичайне Національне Зібрання У. Н. Р.
3. Федерально-Державний Парламент.
4. Федерально-Державний Голова *).
5. Федерально-Державне Міністерство.
6. Федерально-Державний Суд.
7. Місцеві органи Федерально-Державного Управління.
8. Федерально-Державний Контроль для перевірки прибутків і видатків Федерально-Державної Організації.

I.

§ 12. Федерально-Державна Установча влада народу є найвища (зверхня) державна влада в У. Н. Р. Вона не супе-

*) Дивись виноску до § 88.

речить своєю діяльністю гарантованим цим Основним Законом, державним правам окремих Земель, що творять У. Н. Р.

Примітка: Землі що творять У. Н. Р. такі

• • • • •

• • • • • § 13. Федерально-Державна Установча влада в У. Н. Р належить народові порядком, що його встановлює цей „Основний Державний Закон“.

§ 14. Кожний громадянин У. Н. Р. незаплямований судом, що має повну дієздатність, що має 25 років віку, певну роботу і живе на власні засоби, користується в Установчій владі, у всіх належних випадках, правом голосу, порядком що встановлює цей Основний Державний Закон.

При здійсненню громадянами Федерально - Державної Установчої влади, голосування відбувається таємно і без посередньо.

При визначенню числа плюральних голосів по розрядам цілком виключається маєтковий ценз, як підстава для збільшення числа голосів громадянинові, що бере участь в референдумі. Плюральні голоси надаються громадянам в залежності від в'ку особи, його семейного стану, освітнього цензу, громадського і державного стажу. Умови користування плюральними голосами зазначаються в окремому Федерально-Державному Законі.

§ 15. Федерально - Державній Установчій владі належить виключне право касувати, доповнювати і змінювати цей „Основний Державний Закон“. Okрім того в випадках зазначених Основними Державними Законами, Установча влада вирішує питання, що виникають в порядку іншого законодавства, а також і в порядку Управління, Суду і Фінансового контролю в Федерально-Державній Організації

§ 16. Діяльність Федерально-Державної Установчої влади виконується таким чином: пропозіція постановлена на вирішення Установчої влади, відповідно установовою викладається в формі точно визначеного запитання, на котре од громадянина жадають відповіді. Громадянин відповідає або позитивно, то б то, що він погоджується на пропозіцію,— в цьому разі на бюллетені, що видано йому для заповнення, ставить слово „так“ (тоб то згоден)—або нагативно себ то, що не погоджується на пропозіцію і тоді в бюллетені ставить слово „ні“ (тоб то не згоден).

В першому випадкові в сводному спискові референдума з підрахунком поданих голосів реєструється, що бюллетень, поданий для підрахунку, стоїть „за“ пропозіцію, в другому що він „проти“ пропозіції.

§ 17.*) Право ініціативи для зміни в Основних Державних Законах належить окремо, кожній з слідуючих установ.

1) Одній третині повного складу членів кожної з двох законодавчих Палат,

2*) Федерально-Державному Голові,

3) Федерально-Державній Раді Міністрів по її одноголосній постанові,

4) Федерально-Державному Судові по його постанові; ухваленій більшістю чотирьох п'ятих всіх членів Суду,

5) Одній четвертій частині Парламентів окремих Земель У. Н. Р. по їх постановам, ухваленим також Земськими Управами цих Земель

6) Двом міlionам голосів громадян, котрі беруть участь в Федерально-Державній Установчій владі У. Н. Р.

§ 18. Свої заяви уповноважені ініціаторів, перелічених в § 17, подають Голові Федерально-Державної Ради, котрий разом з Головою Федерально-Державної Ради Міністрів робить відповідні розпорядження для переведення запропонованого референдуму. Вони ж стежать за переведенням референдуму до повного його закінчення і належного оголошення його наслідків.

§ 19. Для розгляду внесенного питання про зміни, додовнення чи одміни в „Основних Державних Законах“ (О. Д. З.) У. Н. Р. обидві Палати Парламенту (Земсько-Державна Палата і Федерально-Державна Рада) складають одно Об'єднане Зібрання, котре, при кваліфікованім складі кворума двох третин загальної кількості членів обох Палат і при кваліфікованій більшості трьох четвертін голосів присутніх на Зібранню членів, вирішує, чи слід обговорювати поставлене на чергу питання, чи ні.

Коли відповідь буде позитивною, Об'єднане Зібрання обох Палат в тому ж засіданню, що зібралося для розвязки даного питання, складає з поміж своїх членів, на основі пропорційних виборів, комісію з 24 осіб, в склад якої обовязково входить не менше 6 осіб членів Земсько-Державної Палати.

Свою працю комісія має закінчити не далі як в двох місячний термін. Складений комісією доклад по даному питанню Об'єднане Зібрання розглядає по суті.

Внесене ініціаторами (§ 17) питання вважається принятим Об'єднаним Зібранням, коли постанова ухвалена при кворумі і більшості голосів згідно умов, зазначених в уступі 1-му цього §.

§ 20. Як що постанова Об'єднаного Зібрання (§ 19) в справі порушеного ініціаторами питання буде позитивною, то це питання з відповідними поясненнями Об'єднаного Зібрання обох Палат передається на референдум громадян У. Н. Р. Коли ж постанова Об'єднаного Зібрання буде не-

гативною, тоді не пізніше 3-х місячного терміну скликається особливе Надзвичайне Національне Зібрання, котре розглядає внесене уповноваженими ініціаторів (§ 17) питання.

„Надзвичайне Національне Зібрання“ складається з подвійної кількості членів Федерально-Державної Ради та з подвійної кількості членів Земсько - Державної Палати, котрі на це Надзвичайне Зібрання вибираються окремо в тому ж порядкові, як і формуються названі Палата і Рада для чергового Парламенту.

Надзвичайне Національне Зібрання складає Об'єднане Зібрання названих представників-громадян і Земель У. Н. Р. Вони вибирає з поміж себе голову, його товаришів і секретаріят і само порядкує справами свого діловодства. Постанова зібрання ухвалена абсолютною більшістю голосів всього числа членів Зібрання передається на референдум громадян.

П р и м і т к а: Надзвичайному Національному Зібранню може бути одночасно передано на розгляд декілька окремих ініціативних пропозіцій про зміну додовнення та одміну в О. Д. З.

§ 21. Як що наслідок голосування по данному питанню на референдумі буде негативний, то відкинуте питання уже не може бути поставленим на відповідне обговорення на протязі пяти літ з часу референдума, виключаючи той випадок, коли половина всіх голосів громадян, що беруть участь в Установчій владі Федерально-Державної Організації У. Н. Р. вимагатиме поставити це питання на народне голосування (референдум).

§ 22. Як що питання про зміни в О. Д. З. буде внесене лише зазначенним в § 1, уступ. 1—5 установами і Об'єднане Зібрання Палат Парламенту або Надзвич. Нац. Зібрання поставиться до нього негативно, то установа, котра внесла питання, має право зняти його з черги до того часу, доки ще не будуть призначенні вибори в Надзвичайне Національне Зібрання (§ 20 уступ 2), або, в відповіднім випадку (§ 20 уступ 1), не буде ще призначений термін для референдума.

§ 23. Наслідки референдума підраховуються на місцях по округах. Підрахунок мусить бути закінчений на третю добу після народного голосування. Зроблені підрахунки зо всіма документами (протоколами і поданими бюлетенями) не пізніш, як на другий день після підрахунку надсилаються в Центральне Управління Земель, де переводиться загальний підрахунок поданих голосів, котрий закінчується не пізніше як на третю добу після одержання зазначених матеріалів, і відповідь про загальний результат референдума на територіях Земель негайно по телеграфу передається Голові Ф.-Д. Ради, після того наслідки референдума, по кожному поставленому на вирішення питанню, негайно публі-

куються для загального відома в офіційному вістнику У.Н.Р. Із центральної Установи окремих Земель всі матеріали на третю добу пересилаються Голові Ф.-Д. Ради. Ці матеріали зберігаються в Ф.-Д. Раді в окремому відділі архиву Ради, з котрого можуть бути видані лише по вимозі Ф.-Д. Суду.

§ 24. Неправильності в переведенню референдуму можуть бути оскаржені в Ф.-Д. Суд, котрий вирішує пред'явлени йому скарги в Загальному Зібранню Суду безапеляційно.

II.

Федерально-Державний Парламент.

§ 25. Федерально-Державний Парламент складається із Земсько-Державної Палати (З.-Д. Палати) і Федерально-Державної Ради. (Ф.-Д. Ради).

§ 26. Земсько-Державна Палата складається з представників від Парламентів окремих Земель (Земських Парламентів). Кожний Земський Парламент посилає до Палати неменше 3-х представників. Як що кількість населення самої Землі перевищує півтора міліона мешканців, то Парламент має право призначити четвертого представника; а як що населення буде перевищувати два з половиною міліона, то Парламент має право призначити ще й пятого представника. Кожний з цих представників входить, як повноправний член, до складу З.-Д. Палати У. Н. Р. Земські Парламенти мають право вибирати своїх представників до З.-Д. Палати У. Н. Р. як з своїх членів, так і взагалі з числа осіб, що користуються виборчим правом до Парламенту данної Землі.

§ 27. Вибрані Земськими Парламентами представники до З.-Д. Палати У. Н. Р. повинні мати не менше тридцяти пяти років віку. Половина з обраних кожним Парламентом представників повинна мати освітній ценз—про скінчення вищої школи. При трьох представниках половину складає одна особа, а при пяти представниках половина складається з трьох осіб.

§ 28. Кожний Земський Парламент вибирає своїх представників до З.-Д. Палати терміном не менш як на два роки, рахуючи термін з дня обрання в Земському Парламенті. Земський Парламент має право призначити в кожному окремому випадкові і довший—але не довший шести років—термін. Такий довший термін Парламент повинен вставовити раніш, чим буде приступлено до виборів того представника, для котрого призначається такий змінений термін мандату.

До кожного обраного представника на той же термін може бути призначений кандидат, котрий заміняє представника, як в тому випадкові, коли представник вийде зі складу З.-Д. Палати, так і в випадках відпусток представника,

що можуть бути представлені йому за згодою Парламенту що його призначив.

§ 29. Федерально-Державна Рада складається на підставі таємних, безпосередніх та пропорціональних виборів, з додержанням принципів зазначених в § 14.

§ 30. Всі члени Ф.-Д. Ради вибираються, кожний раз одночасно, терміном на чотири роки; цей термін рахується з дня першого засідання нового складу Ради. Наприкінці цього терміну мусить бути сформована новими виборами слідуюча Федерально-Державна Рада.

§ 31. Членів Ф.-Д. Ради вибирають особи, що відповідають умовам зазначеним вище (відділ перший § 14).

Плюральні голоси на виборах до Ради можуть бути надані виборцеві на тих же підставах, які наведені в уступі третім §-а 14. Максимум голосів для одного виборця, при плюральності голосів, не повинен перевищувати 8-ми голосів.

§ 32. Ніхто не може бути одночасно членом обох Палат Ф.-Д. Парламенту.

§ 33. Виборчі бюра для переведення виборів членів в Ф.-Д. Раду повинні бути складенні з таким розрахунком, щоби виборцеві не приходилося їхати до місця виборчого бюро, в середньому не більше 15-ти верств.

§ 34. На визначених в §§ 29—33 підставах мусить бути заздалегідь складений окремий закон, що нормував би всі правила про вибори в до Ф.-Д. Ради, в тому числі правила про виборчу процедуру. Цей закон, до переведення його в дійсність, повинен бути ухвалений, як цілковито відповідаючий букві та смислові наведених вище точок цього закону Ф.-Д. Судом.

§ 35. Обі Палати Парламенту скликаються на кожну сесію одночасно; вони функціонують кожна окремо. Випадки Об'єднаних Зібрань обох Палат вказані в цьому Основному Державному Законі для визначених справ.

§ 36. Ф.-Д. Парламент збирається в тому місці, яке буде призначено столицею У. Н. Р. Від Об'єднаного Зібрання обох Палат залежить часово відкрити засідання Парламенту і в другому місці. Кождий склад Ф.-Д. Ради вважається за окремий законодавчий період (так звану легіслатуру) і зазначається послідовним порядковим числом; відповідно цьому численню іменуються також законодавчі періоди З.-Д. Палати.

§ 37. окремі періоди засідань Парламенту в межахожної легіслатури іменуються сесіями.

§ 38. Щорічно збирається одна чергова сесія Ф.-Д. Парламенту, а саме: 1 грудня кожного року в 12 год. дня в визначеному для його засідань місці. Крім того можуть збиратись надзвичайні сесії.

§ 39.*) Чергові сесії Палат одкриваються кожна з'окрема, Ф.-Д. Головою; надзвичайні сесії—Головою відповідної Палати.

§ 40. Кожна Палата вибирає з поміж своїх членів на кожну окрему сесію 'Голову Палати та його товаришів, їй склад секретаріату, котрі разом складають презідію Палати.

Презідіяожної Палати зберігає свої функції і під час перерви між окремими сесіями, та продовжує функціонувати в початку послідуючої сесії до того часу, доки не буде сформовано нову презідію.

§ 41. Часові перерви чергової сесії можуть продовжуватись не більш як три тижні і призначаються кожною Палатою з'окрема для себе. Вони не можуть повторюватись більше двох разів в одну і ту ж сесію. Для надзвичайних сесій ці умови можуть бути змінені регулямінами Палати. Часові перерви засідань сесії дляожної Палати можуть бути окремі, але як що вони призначаються на термін довший 7 днів, то така перерва може статися лише за згодою обох Палат.

§ 42. Надзвичайні сесії Парламенту скликаються на вимогу.

1*) Ф.-Д. Голови і Ф.-Д. Ради Міністрів за їх спільною згодою.

2) Ф.-Д. Суду, що ухвалена більшістю чотирьох пятих кількости всіх членів Суду.

3) Ф.-Д. Контроля, що ухвалена більшістю чотирьох пятих всіх членів колегії Контроля.

4) Одної третини Земських Парламентів по згоді з Управою Землі.

5) Одної третини членів Ф.-Д. Палати, або одної третини числа членів Ф.-Д. Ради.

6) Одної п'ятої частини суми голос виборців що приймали участь в виборах членів функціонуючої Ф.-Д. Ради.

§ 43.*) Вимогу про скликання надзвичайних зборів Парламенту подають Ф.-Д. Голові, котрий пропонує Ф.-Д. Раді Міністрів розпорядитись скликати потрібну надзвичайну сесію Парламенту на строк не пізніше одного місяця.

§ 44.*) Чергові сесії Ф.-Д. Ради повинні що року тривати не менш як впродовж 2-х місяців за винятком коротких перерв. Час закінчення чергових та надзвичавних сесій Парламентів вирішується з ініціативи тієї, або іншої Палати, в присутності не менш трьох пятих числа всіх членів обох Палат і числом голосів не менше одної половини загального числа членів обох Палат. Про закінчення сесії Парламенту повідомляють Ф.-Д. Голову і Голову Ф.-Д. Ради Міністрів та оголошують для загального відома за підписом Голов обох Палат.

§ 45.*) Кожна Палата Парламенту роспочинає свою се-

сію, коли на місці засідання сесії про свою присутність особисто заявить не менше трьох п'ятих числа всіх членів Палати. Коли до дня призначення на відкриття сесії, не прибуде на місце засідання зазначеного кворому членів котрої небудь з Палат Парламенту, то відкриття сесії для тієї Палати відкладають на сім днів, про що розсилають телеграфно офіційне оповіщення, попереджаючи всіх членів Палати, котрі не прибули, що всі, хто не зявився в призначений строк будуть засуджені до карі, що визначає для таких випадків регулямін Палати. Наколи ж до визначеного вище строку покажеться, що з прибулих на місце сесії членів Палати не можливо скласти кворум для законних зборів і сесія не може відбутися, то сесія Парламенту не відбувається, про що Голови обох Палат публікують до загального відома з зазначенням причини.

Всі видатки Державного Скарбу що витрачені Урядом на скликання сесії Парламенту, приїзду членів Палат та утримання їх, а також і інші видатки покриваються за рахунок не прибувших на цю сесію Парламенту без законних причин членів Палати. Переведення розрахунк в по цим видаткам скарбу покладається на Ф.-Д. Контроль, постанови котрого затверджуються Ф.-Д. Судом.

На пропозицію одної з Палат, Об'єднанне Зібрання Парламенту більшістю голосів, прибувших на сесію членів вирішує питання про скликання вдруге невідбувшоїся сесії Парламенту. Коли питання вирішується позитивно, то для нового скликання невідбувшоїся сесії призначається термін не раніше одного місяця з дня ухвали Об'єднаного Зібрання.

*) Таку ж постанову має право зробити спільне вирішення Ф.-Д. Голови і Ф.-Д. Ради Міністрів.

В таких випадках сесія скликається в звичайнім порядку.

Коли на сесію, що скликається вдруге, не прибуде встановленого кворума членів Палат, сесія роспочинає роботу і вирішує всі поставлені на чергу справи, за винятком дісциплінарних та про зміни в О. Д. З., при кожному складі прибувших членів Парламенту.

У всіх зазначених випадках (уступ. 3—6 § 45) число членів Парламенту прибувших на скликану вдруге сесію при вирішенню справ прирівнюються до числа всього складу членів палати Парламенту. При вирішенню в таку сесію справ, які по загальному положенню вирішуються більшістю голосів на підставі числа всіх членів Палати Парламенту, більшість визначається відповідно числу прибувших на сесію членів кожної Палати.

Призвіща членів Палати, що не прибули на сесію Парламенту в перший раз, (уступ 1 § 45), а також і тих, що не прибули при скликанню сесії вдруге офіційно, оголошую-

ють урядовим оповіщенням для загального відома, а депутати підлягають карі згідно уст. 2 § 45 О. Д. З. Од цієї карі можна звільнити лише в випадку доведення на Суді причин неявки, законних для свідка в карному процесі.

§ 46. Коли для вирішення питань в Палаті Парламенту потрібно кваліфікований кворум присутніх в засіданню членів Палати і його немає в місці засідань сесій Парламенту, то відсутнім членам по телеграфу розсилається вимогу прибути на засідання на протязі двох тижнів. Одночасно по телеграфу розсилаються про це офіційне оповіщення до загального відома.

Відсутній член Палати, що не явився на засідання сесії Парламенту без законних причин, постановою Ф.-Д. Суду виключається з числа членів Палати і позбавляється виборчих прав на термін од трьох до пяти років.

§ 47. Відпуски членам Палат, на час до восьми днів, дозволяє Голова відповідної Палати Парламенту; звище 8-ми діб, до одного місяця—Колегія Голів Комісій Палати Парламенту, а звище одного місяця - сама Палата Парламенту.

Члени обох Палат Парламенту, за час перебування у відпустці, не одержують добових грошей. Як що відпустка продовжується більше двох тижнів, то відведені для них помешкання звільняються.

§ 48. Кожна Палата Парламенту сама перевіряє правильність мандатів своїх членів. Як що мандат на засіданні відповідної Палати більшістю трьох пяти голосів буде визнано неважним, то депутат, який подав такий уневажений Палатою мандат, вибуває зі складу Палати, а замість його вибирають нового депутата. Але особа, що в такий спосіб не війшла в склад Членів відповідної Палати, має право оскаржити рішення Палати про уневажнення його мандату. Таку скаргу подає він до Ф.-Д. Суду. Таку ж скаргу можуть подати: 1) Земський Парламент, що делегував свого представника до З.-Д. Палати, мандат котрого уневажнено; і 2) виборці округи, в якій було вибрано особу, мандат котрої уневажнено Палатою. В цім випадку скаргу повинні підписати кількість виборців, яка складатиме половину голосів, поданих за дану особу при виборах його на члена Палати.

Рішення кожної Палати про уневажнення мандату члена Палати не підлягають оскарженню в тому разі, як що це рішення Палата ухвалить більшістю трьох четвертін числа всіх членів Палати.

§ 49. Кожна Палата, а також Об'єднане Зібрannя Палат, мають право призначать зі свого складу дорадчо-підготовчі комісії для розробки питань, які підлягають розглядові Палати або Зібрannя, а також особливі анкетні комі-

сії, для обслідування певних справ в обсягові, що підлягає відому Палати чи Зібрання.

Всі установи й офіційні особи повинні допомагать анкетним комісіям, віддаючи, на їх вимогу, до розпорядимости їх усі матеріали й відомості, які вони мають по своєму офіційному становищу, а також і службовими чинностями, що на них покладені.

З окремої постанови кожної Палати Парламенту, або в відповіднім випадку Об'єднаного їх Зібрання, анкетна комісія має право про всі обставини, що стосуються до завдань анкетних комісій допитувати приватних а також і урядових осіб за присягою, або з відібраним відповідної обітниці, що по силі закона прирівнюється до присяги.

Члени Комісії і всі запрошенні в її засідання експерти й інші особи, що будуть присутніми в засіданні комісії при, допитові, а також і всі ті особи, в чиїх руках будуть переховуватись в службовому порядкові протоколи Зібрань повинні заховувати в повній таємниці зміст всіх зложених за присягою перед анкетною комісією зізнань. В докладах комісії Палаті Парламенту, або Об'єднаному Зібранню не повинні оголошуватись таємниці ділових стосунків окремих зацікавлених підприємств, коли вони не мають карного характеру.

§ 50. На час перерви між сесіями Парламенту, Об'єднане Зібрання Палат з пропозиції одної з них, має право призначити Депутатське Зібрання Парламенту для безпреривного звязку між Парламентом і Правительством. Така постанова повинна бути ухвалена більшістю $\frac{3}{4}$ загального числа членів обох Палат. Крім того члени З.-Д. Палати від $\frac{2}{3}$ Земських Парламентів, при одноголосній заявлі, також мають право вимагати призначення такого Депутатського Зібрання Парламенту.

Об'єднанне Зібрання Палат Парламенту в своему засіданню на відставі пропорційних виборів вибирає по п'ять членів відожної палати до Депутатського Парламенту. Голови Палат Парламенту, а при їх в дусності один з їх товаришів з черги старшинства, входить в склад Депутатського Зібрання по посаді поверх 10 обраних Об'єднаним Зібранням членів.

§ 51. Засідання обох Палат Парламенту, як загальне правило, відбуваються прилюдно. Ті випадки, коли для охорони державних інтересів, або з міркувань етичного характеру Засідання Палати повинно відбуватися без присутності сторонньої публіки, — визначаються регуляміном, що нормує порядок роботиожної Палати.

Зазначене в першому уступі § 51 стосується також до Об'єднаного Зібрання Палат Парламенту.

§ 52. Як що до закінчення сесії не будуть викінчені справи розпочаті в Палаті Парламенту,—вони, як загальне правило, визнаються припиненими і можуть бути знов порушені в наступній сесії. Але від Об'єднаного Зібрання Палат Парламенту залежить, кваліфікованою більшістю (голосів), яку бстановлено § 44, перенести ці справи, всі або частину їх, з зазначенням які саме, для продовження їх обговорення та вирішення в наступну чергову сесію, або призначить для цього надзвичайну сесію й визначити час скликання її. Складання такої сесії відбувається в загальному порядкові.

Зазначене в першому уступі § 52 стосується також до Об'єднаного Зібрання Палат Парламенту.

З постанови Об'єднаного Зібрання Палат Парламенту, може бути визначено, щоби Парламентські Комісії Палат та Об'єднаного Зібрання їх, всі, або частина їх, в останньому випадкові з зазначенням, які саме з них, продовжували свою працю без перерви між Парламентськими сесіями. Про порядок та час такої комісійної праці, взагалі для всіх комісій, або для окремих з них, Об'єднанне Зібрання може скласти особливі інструкції.

§ 53. Кожна Палата Парламенту має право кооптувати в свій склад на весь час законодавчого періоду членів, а саме: з числа кваліфікованих фаховців з закінченою вищою освітою З.-Д. Палата не більш 10 душ, а Ф.-Д. Рада не більш 20 душ.

Кожна Палата розвязує це питання для самої себе самостійно і в кожний момент протягом цілого законодавчого періоду.

Палата Парламенту розвязує питання про кооптацію, спочатку, принципово. Позитивним буде рішення ухвалене більшістю трьох пятих всіх членів Палати. Далі, Палата розвязує питання про кількість осіб, яких кооптуватимуть та розподілення їх по фаху, такою ж кваліфікованою більшістю.

Потім, переводять самі вибори кандидатів, на кооптовані місця, з кожного фаху окремо і з застосуванням пропорційних виборів, оскілько це буде здійснімим.

Кооптовані члени Палати виконують усі обовязки й ристуються всіма правами, нарівні з іншими членами Палати, що їх кооптували.

§ 54. Всі без винятку члени обох Палат, при першому вступі до Палати в даному законодавчому періоді на одкровеному засіданні своєї Палати складають формальну, рівну по своїй силі присязі, обітницю, що совісно виконуватимуть свої обовязки в Парламенті, як щирі оборонці й заступники всіх інтересів та прав У. Н. Р.

Цей акт виконується депутатами усно і підтверджується

на письмі. Депутати, які того забажають можуть виконати цей акт в релігійній формі згідно своєї релігії; з тою умовою, щоби в релігійній присязі було зазначене все те, що є змістом формальної обітниці. Цей релігійний акт також підтвержується на письмі за підписом того хто склав присягу.

§ 55. Члени обох Палат Парламенту, які повинні ста-ранно і совісно, відповідно до свого найліпшого розуміння, допомагать добру Батьківщини, у своїй Парламентарній діяльності, не можуть бути зв'язані жадними обов'язко-вими інструкціями від своїх виборців.

§ 56. Обидві Палати Парламенту мають окрім випад-ків вказаних в О. Д. З., рівні права що до ініціативи та вирішення, як у справах законодавчих, так і у всіх інших функціях, які засвоєно Парламентові.

§ 57. Керування державними та муніципальними спра-вами в У. Н. Р., як у її Ф.-Д. організації, так і в окремих Землях У. Н. Р., виконується визначеними для цього уста-новами та особами у всіх його частинах (у внутрішньому, цівільному, фінансовому, військовому та керуванню закор-донними стосунками) на твердих основах в належний спосіб виданих норм права, що іменуються законами й походять од належної установчої та законодавчої влади, як виявлен-ня її волі з обовязуючою всіх мешканців країни силою.

Роспорядження, накази, обовязкові постанови, що мі-стимуть в собі загальні норми права, що їх видає уповноважена на це державна й муніципальна влада, в рамках зазначененої компетенції, мусят строго погоджуватись з законом, який є для них підставою.

§ 58.* В Ф.-Д. Організації У. Н. Р. право видавати за-кони, точно додержуючись компетенції Ф.-Д. Організації з підлеглістю Ф.-Д. Установчій владі, належить Ф.-Д. Пар-ламентові У. Н. Р.

Крім справ законодавчих, Ф.-Д. Парламентові У. Н. Р. належать ще такі функції:

1) Парламент щорічно затверджує бюджет, роспись прибутків і видатків Федеральної держави, який укладається на наступний бюджетовий період.

2) Наглядає за доцільністю загальної політики вико-навчої влади і правильним, та закономірним провадженням Управління.

3*) Затверджує Міністрів та рівних з ними урядових осіб, які запрошуються на службу з кандидатів, що їх ви-ставляє на відповідні посади Ф.-Д. Голова. При цьому до-держується відповідних кваліфікацій, встановлених законом для даних урядових осіб.

4) Вибирає половину загальної кількості суддів вищого Ф.-Д. Суду з числа кандидатів, яких подають на ці судові посади Земські Парламенти та одну третину суддів того ж

Суду з числа кандидатів, яких запропонують Палати Парламенту. Половина суддів кожної з цих двох категорій має бути з осіб, що мають вищу юридичну освіту.

5*) Притягає до відповідальнosti:

- a) за переступи по службі: Ф.-Д. Голову, по скінченні терміну його служби; суддів вищого Ф.-Д. Суду; Членів Парламенту; Міністрів, Віце-Міністрів та інших відповідальних урядових осіб, зазначених законом;
- b) Міністрів, а в відповідних випадках Віце-Міністрів за шкідливе для країни керування Державою;
- v) Стверджує висліди ревізій державного господарства, які подає Ф.-Д. Контроль.

Для вирішення питань, зазначених в пактах третьому та четвертому Палати Парламенту утворюють Об'єднанне Зібрання: інші справи обговорюються й вирішуються кожною Палатою окремо. Крім того в Об'єднаному Зібранні Палат Парламенту розглядаються та вирішуються й інші справи, що докладно перелічені в ріжких артикулах О. Д. З.

§ 59. Кожна Палата автономно складає регулямін про порядок ведення справ у Палаті. Об'єднане Зібрання Палат складає свій окремий регулямін про порядок ведення справ в засіданнях Об'єднаного Зібрання.

*) Всі ці регуляміни офіційно публікуються до загального відома. Офіційні примірники цих Регулямінів надсилають до Ф.-Д. Голови, Ф.-Д. Ради Міністрів та Ф.-Д. Суду.

Якщо Ф.-Д. Суд на протязі 2-х тижнів з дня офіційної надсилки йому регуляміну, не подасть мотивованої заяви про суперечність змісту регуляміну з законами, то регулямін набирає чинності. Теж стосується й до випадків часткових змін у згаданих регулямінах.

*) Про суперечність з законами артикулів регулямінів Палат та Об'єднаного Зібрання Палат можуть складати скаргу Ф.-Д. Голова й Рада Міністрів. Таку скаргу подають до Ф.-Д. Суду не пізніше, як на п'яту добу з дня, як одержано офіційний примірник регуляміну від Палати Парламенту чи Об'єднаного Зібрання, по належності. Подаючи зазначену скаргу одночасово належить повідомити про це відповідну Палату Парламенту або Об'єднанне Зібрання. Скарга до розвязання її Судом, припиняє переведення в життя регуляміну.

Ф.-Д. Суд негайно й позачергою, розглядає скарги в одкритому засіданню зі змаганням сторін, викликаючи представників Палати або Об'єднаного Зібрання. Суд ухвалює своє мотивоване рішення в справі не пізніше 20 днів од часу вступу скарги.

Вирішення Суду базується виключно на мотивах юридичних і є остаточним.

§ 60. Рада Міністрів має право, в особі своїх членів, а також інших особливо уповноважених Радою вищих урядовців, бути присутньою на засіданнях Палат Парламенту та їх Об'єднаного Зібрання й брати участь у всіх дебатах що відбуваються під час засідань Палати й Зібрання, не маючи, однак, голоса при вирішенню питань. Під час обміркування питання, вони мають право вносити відповідні пропозіції та давати в імені Правительства пояснення. Вони користуються правом голосу по за чергою.

Окремим Міністрам та Канцелярії Ради Міністрів, розсилаються одночасово, як і членам Палат, повістки про наступне засідання Палат та їх Об'єднаного Зібрання. З зазначенням справ, що поставлено в данному засіданню на чергу.

§ 61. Представники Правительства, присутні на засіданню Палати або Об'єднаного Зібрання згідно § 60, повинні в своїй поведінці під час засідання додержуватись порядку, встановленого для членів цих установ. За порушення цеї вимоги Голова Палати на загальних підставах робить завинившому зауваження, закликає його до порядку та загрожує позбавити слова. Як що ці попередження Голови не матимуть успіху, Голова робить перерву Засідання. Після цього оповіщається тимчасове припинення публічного засідання, й Голова пропонує Палаті зробить постанову про повідомлення Ради Міністрів про вчинки порушуючого порядок на засіданні Палати. Палата має право постановити під час біжучої сесії, винного в порушенні порядку недопускати на засідання Палати, як представника Правительства.

Члени Палати, які виступають як представники Правительства в установах Парламенту, підлягають загальним приписам, не користаючи з приписів згідно §§ 60 і 61.

§ 62. Кожна Палата, а також Об'єднане Зібрання Палат, має право вимагати представника від Ради Міністрів на певну годину, щоби дати перед Палатою пояснення в певному, зазначеному в вимозі питанню.

Таку вимогу мусить бути виконано, при чому Рада Міністрів для виконання заявленої вимоги може вислати де-кілько осіб.

Більшістю трьох четвертін кількості всіх членів Палати, кожна Палата може винести постанову, яка вимагає прибуття в Палату, з зазначеною метою, певної особи або певних осіб зі складу Ради Міністрів, а також зі складу урядовців Міністерства, або з Установ Управління Ф.-Д організації.

§ 63. На листовну вимогу, яку подасть будь яка з Палат до Ради Міністрів, дати пояснення по обвинуваченню службовців Ф.-Д-го Управління в будь яких незаконих вчинках або зловживання по службі, це пояснення повинно виконати не пізніше, як на протязі одного місяця в листовній

формі. Виконання цеї вимоги Рада Міністрів може доручити одному чи кільком Міністрам, які подають пояснення, що його вимагають, за своїми підписами, згідно одержаному дорученню.

§ 64. Кожна Палата має право доручити Раді Міністрів виробить по певному вказаному питанню законопроект або дати свій висновок.

§ 65*). Обидві Палати Парламенту мають однакове право законодавчої ініціативи.

Законодавча ініціатива також належить Ф.-Д. Голові, Ф.-Д. Судові, Ф.-Д. Контролю, Ф.-Д. Раді Міністрів. Громадяне У. Н. Р., що мають у Ф.-Д. Установчій владі два міліони голосів, також мають право порушувати перед Палатами Парламенту законодавчі питання.

§ 66. Од ініціаторів (§ 65) залежить подати свої законопроекти чи законодавчі міркування в ту чи іншу Палату Парламенту. Лише проекти та міркування в фінансових питаннях обов'язково належить подавати до Ф.-Д Ради.

Законопроекти, вироблені з доручення якої небудь з Палат Парламенту (§ 64), подаються до тої ж Палати.

§ 67*). Установи, зазначені в артикулі 65, подають до Палати свої законодавчі міркування у формі готового, виложеного в артикулах, законопроекту з поясняючою запискою.

Ф.-Д. Голова та згадані в кінці § 65 громадяне можуть обмежитись коротким змістом запропонованого ними законодавчого міркування, не викладаючи його в артикулах.

§ 68. Всі законодавчі міркування, що торкаються фінансових питань і підлягають розглядові в Парламенті, не залежно від того з чеї б ініціативи вони не вступили до Парламенту, ідуть у першу чергу до Ф.-Д. Ради і, по розгляді й виршенні їх у Раді, передаються, в належних випадках, до З.-Д. Палати.

§ 69. Як що законопроект буде відхилений у тій Палаті, в яку він вступив, то питання зовсім здіймається з черги в тому ж законодавчому періоді і може бути поставлено на чергу в обох Палатах не раніше, як через повний рік.

Як що законопроект буде принято, то він передається до другої Палати.

Як що ця Палата відкине проект, то він також здіймається з черги з наслідками, зазначеними в першому уступі артикулу 69.

§ 70. Як що Палата, яка розглядала законопроект, поданий до неї з другої Палати, не відкидаєчи проекту, запропонує поправки до нього, то залежить од погодження між обома Палатами чи зовсім зняти питання з черги, чи передати його до спільної комісії, складеної з рівного

числа представників од Палат, для подання до кожної Палати виробленого комісією компромісу на поновний розгляд в них, або утворити, чи зараз же, чи після розгляду у спільній комісії, Об'єднанне Зібрання обох Палат для остаточного вирішення питання.

§ 71. Постановами Парламенту, по питанням, що ним розглянуті, вважаються такі ухвали, які, або в текстуально тодіжній формі прийняті обома Палатами Парламенту, або в випадках зазначених О. Д. З. ухвалені Об'єднаним Зібранням Палат Парламенту з додержанням всіх тих умов, при яких постанови Палат Парламенту вважаються ухваленими законно. Всі винятки з цього загального правила точно зазначаються для відповідних випадків в О. Д. З.

§ 72*). Всі законопроекти, які вносяться в Палату Парламенту в постатейному викладі, роздаються в друкованих примрниках всім Членам Палати, всім Міністрям і Ф.-Д. Голові за тиждень до того терміну, в який призначено перше читання данного законопроекту в Палаті; законопроекти, що передаються з одної Палати в другу, роздаються на тих же підставах в друкованих примрниках всім Членам Палати, всім Міністрям і Ф.-Д. Голові.

73. Всі законопроекти в постатейному викладі, а також всі фінансові асігнування в'ичитуються в кожній Палаті Парламенту три рази. Між першим і другим читанням повинна бути перерва в протязі трьох повних діб. Між другим і третім читанням повинна бути перерва в протязі не менше двох діб, рахуючи добу від 12 год. ночі до 12 год. ночі. Призначення другого і третього читання в один і той же день допускається лише в тім випадку, коли проти цього не буде заперечення $\frac{1}{5}$ частини присутніх на засіданні Членів Палати.

§ 74. По загальному праву постанови кожної Палати Парламенту ухвалюються, при кворумі $\frac{2}{3}$ загальної кількості Членів Палати, абсолютною більшістю голосів присутніх Членів Палати. На Об'єднаних Зібраннях Палат засідання вважаються правомочними при кворумі половини загального числа всіх Членів обох Палат і постанови їх ухвалюються більшістю $\frac{3}{5}$ голосів присутніх на зборах Членів. Регулямінами Палат і Об'єднаного Зібрання може бути встановлений і більш кваліфікований кворум для законного складу засідання і більш кваліфікована більшість голосів, якими вирішуються справи при голосуванні по певним визначенім предметам, незалежно від тих випадків, для яких такі кваліфіковані голосування зазначені в О. Д. З.

§ 75. Кожна Палата Парламенту має дісциплінарну владу над своїми Членами. Порядок наłożення і засоби дісциплінарних покарань визначаються регуляміном Палати.

Питання про повне виключення Членів зі складу Палати за дісціплінарні провини в засіданнях Палати та її комісіях вирішується на пропозіцію відповідної Палати, Об'єднаним Зібранням обох Палат.

§ 76*). Постанови ухвалені обома Палатами Парламенту про зміни в законах, в бюджеті і фінансових видачах надсилають Ф.-Д. Голові, котрий не пізніше як на десяту добу з дня одержання постанови має право вимагати, щоб надіслана постанова Парламенту була вдруге переглянута Парламентом. Коли Парламент в обох Палатах підтвердить свою постанову в незмінному вигляді при кворумі 3/5 всіх Членів Палати, абсолютною більшістю всіх Членів Палати, то Ф.-Д. Голова, одержавши повідомлення про такий наслідок, може звернутися до референдуму. Таке вирішення повинно відбутися не пізніше, як на четверту добу, коли ж воно не відбулося, закон, вдруге прийнятий Парламентом, при зазначеному кворумі і більшості голосів, набирає чинності і п'ятьох земському оголошенню.

§ 77*). На випадок, коли законопроект, ухвалений одною Палатою, буде відкинутий другою Палатою і потім в той же самий законодавчий період (легіслатуру), перша з них підтвердить той же законопроект, в незмінному вигляді, а друга Палата відкине його, то Ф.-Д. Голова має право поставити такий законопроект на референдум. Коли ж Ф.-Д. Голова не вжме цього способу, а Палата, законопроект якої був другою Палатою відкинутий, підтвердить його в третій раз, в той же законодавчий період, прийнявши його в незмінному вигляді, більшістю 2/3 голосів всіх членів Палати а друга Палата відкине цей законопроект, то по представлению першої з цих Палат Парламенту, Ф.-Д. Голова має право ствердити такий законопроект і надати йому силу закону.

§ 78*). Постанова Парламенту, що набрала сили закону, згідно вищезазначеним умовам, підписується на первотворі:

1) Головами обох Палат, коли постанова ухвалена за спільнотурнізгодою Палат, або Об'єднаним Зібранням обох Палат.

2) Ф.-Д. Головою і Головою відповідної Палати Парламенту, коли постанова відбулась в порядкові визначеному § 77. Постанова Парламенту, або в належному випадкові одної Палати його, що набере сили закону, в умовах зазначених в § 77 оголошується в офіційному Державному Вістникові в повному тексті його з заголовком та з поясненням його походження в загальному чи винятковому порядкові (по постанові чи обох Палат, чи способами визначеними в вище зазначених §§ 76, 77) і з зазначенням підписів, які стоять на первотворному примірникові закону. Оголошення повинно відбутися не пізніше як в тижневий термін після набуття

данною постановою сили закону. Автентичність оголошено-го закону, з його первотвором, в офіційній публікації ствержується підписом Голови Ради Міністрів.

§ 79⁸⁾). Роспуск Ф.-Д. Ради, до скінчення терміну уповноважень, а також роспуск З.-Д. Палати і скликання їх після нових виборів, які повинні відбутись на вище визначеніх в О. Д. З. загальних підставах, може статися в таких випадках:

1) Ф.-Д. Рада має право постановити, при кворумі за-сідання 3/5 загальної кількості Членів Палати, абсолютною більшістю голосів всіх Членів Палати про досрочний роспуск Ради, з зазначенням коли цей роспуск повинен статися.

Така постанова Ф.-Д. Ради передається на негайне обмірковання Об'єднаного Зібрannя обох Палат. Коли Зібрання більшістю 3/5 всіх Членів обох Палат погодиться з постановою Ф.-Д. Ради, то воно сповіщає про своє рішення Ф.-Д. Голову, Коли Ф.-Д. Голова, заслухавши в цій справі думку Ради Міністрів, погодиться з поданою ухвалою, то постанова про роспуск Ф.-Д. Ради переводиться в життя. В противнім випадкові постанова про роспуск не виконується. Ф.-Д. Голова повинен дати свою відповідь в протязі чотирьох діб по одержанні постанови Об'єднаного Зібрannя. Пропущення цього терміну вважається за згоду Ф.-Д. Голови на роспуск.

2) Земські Парламенти двох третин Земель, кожний більшістю 3/5 голосів всіх членів Парламенту мають право постановити про роспуск Ф.-Д. Ради. Про такі постанови Земські Парламенти повідомляють Ф.-Д. Голову який передає справу на Об'єднане Зібрannя обох Палат для обмірковання на умовах і з наслідками що визначені в п. I цього §.

3) Громадяне, які мають право участі в Ф.-Д. Установчій владі У. Н. Р., коли назібають половину тої кількості голосів, яка на останніх виборах Членів Ф.-Д. Ради фактично була подана, мають право запропонувати роспуск Ф.-Д. Ради і призначення виборів для утворення нового складу Ф.-Д. Ради Парламенту. Пропозіція підлягає виконанню за згодою Ф.-Д. Голови.

4) З.-Д. Палата, як і Ф.-Д. Рада в такому ж порядкові, при таких же умовах кворуму і більшості голосів і з такими ж наслідками, як це зазначено в п. I цього §, має право постановити про свій роспуск і про призначення нових виборів Членів Палати в Земських Парламентах окремих Земель.

5) Ф.-Д. Голова має право призначити референдум по питанню про роспуск одної якої небудь, або одночасно обох Палат і призначення нових виборів. Перед призначенням референдуму Ф.-Д. Голова повинен ознайомитися з міркуваннями, в цій справі, Ради Міністрів і Презідії обох

Палат Парламенту, однак же ці міркування не можуть в'язати Ф.-Д. Голову в його вирішенню призначити референдум. Наслідки референдуму є рішаючі і в випадкові негативної відповіді референдуму, питання про роспуск одної якої небудь з Палат Парламенту, або обох Палат разом ніким не може знову бути порушенім на протязі одного року, рахуючи його з дня переведеного референдуму.

§ 80. Члени обох Палат Парламенту користуються цілком рівними правами в виконанні своїх функцій як члени Палат Парламенту, що до права ініціативи у всіх законодавчих справах і т. и., особистих прав так званого Парламенського імунітету, а також в справі одержання винагороди як членів Палати і т. и.

§ 81. Всі члени обох Палат мають право одержувати від Ф.-Д. скарбу У. Н. Р.

1) Повернення видатків по переїздам з місця мешкання до місця засідання Парламенту з поворотом, в початку і в кінці кожної сесії, також в початку і в кінці кожного перериву сесії, коли перерва призначається на термін більше як на десять днів.

2) Відведення кватирі з двох кімнат з прислугою на весь час сесії Парламенту, як також на весь час виконання роботи в комісіях Палати, Об'єднаного Зібрання Палат Парламенту та в Депутатському зібранню Парламенту в часі між сесіями.

3) Добові гроші в потрійному розмірові прожиточного мінімума.

4) Гроші для екіпіровки, рахуючи повну одіж і два комплекти взуття на двохрічний термін.

Суми грошей, які належать до видачі кожному Членові Палати по п.п. 1, 2, 3, 4 і порядок їх виплати, визначається в початку кожної чергової сесії Парламенту особливою комісією, яка призначається в рівній кількості Членів, але не менше пяти: 1) від Об'єднаного Зібрання Парламенту і 2) від Колегії Ф.-Д. Контроля; від остатнього повинні війти в комісію обов'язково не менше двох Генеральних Контрольорів.

§ 82. Особи, які прийняли на себе обов'язки Члена Ф.-Д. Ради, але займають до часу виборів уряди на приватній службі, або виконують служbowі доручення в Ф.-Д. Організації, можуть приступити до виконання своїх депутатських обов'язків в Раді, коли при виборах виборцям було відомо про їх службу і коли, при цій умові, абсолютна більшість всіх Членів Палати одвертим голосуванням виявить свою згоду на допущення данної особи в склад Членів Палати.

§ 83. Члени обох Палат, які будуть, в час свого депутатства в Парламенті, іменовані на уряди, або приймуть платні доручення Ф.-Д. Організації, можуть зберігати свій

депутатський мандат, коли на це згодиться Об'єднане Зібрання Палат більшістю $\frac{2}{3}$ всього числа Членів обох Палат при умові, щоби перед цим на протязі одного місяця з часу іменовання, або прийняття доручення, про що своєчасно повинно бути офіційно оголошено, від належної виборчої округи, в якій даний депутат вибраний Членом Палати, від $\frac{1}{3}$ тої кількості виборців, яка брала участь у виборах данного депутата, не буде подана заява, що виборці не погоджуються на те, щоби депутат разом з депутатським мандатом приймав ще й іншу посаду, або платне доручення від Ф.-Д. Організації.

§ 84. Члени обох Палат, за час депутатства в Палаті, не мають права бути управителями, членами правління, дозорчих комітетів і займати взагалі постійні посади чи для виконання окремих доручень в підприємствах, які користуються яким небудь упривелійованим опікуванням Ф.-Д. Правительства. Так само вони не мають права брати участь в господарчих зобов'язаннях з Ф.-Д. Скарбом, робить йому підряди, поставки і т. и. Коли вибраний в Палату Член знаходиться у вищезазначенних відносинах, він повинен в місячний термін ліквідувати їх і тільки тоді допускається до участі в засіданнях Палат.

§ 85. Члени Парламенту у прилюдних і закритих засіданнях Палат Парламенту і в Парламентських Комісіях користуються правом цілком вільно висловлювати думки, робити пропозиції і давати запитання, повідомляти про одержані ним відомості і т. и.

Ніякому карному переслідуванню ні особами, ні владами, які стоять поза Парламентом, вони за такі виступи не підлягають, ні в порядкові приватного ні публічного обвинувачення.

Тільки Палата Парламенту, до якої належить депутат, може додбачити в зазначених його виступах непристойність поведінки, вжитих слів, зроблених жестів і накласти на винного дісциплінарну кару включно до 3-х місячного арешту і повного виключення з числа членів Палати, з позбавленням винного також політичних виборчих прав на час до 5-ти років.

Наложенням цих кар всяке інше карне переслідування за згадані вчинки виключається на весь майбутній час.

§ 86. Борговий арешт і карне переслідування шляхом чи то приватного, чи то публічного обвинувачення проти Члена Палати Парламенту за вчинки, які зроблені ним позамежами тих дій, за які Палата має право покарати згідно § 85, може одбутись тільки за дозволом тої Палати, до якої переслідуваній належить.

Арешт Члена Парламенту в мент довершення злочинства допускається, але про такий арешт відповідна влада

мусить негайно повідомити Презідію відповідної Палати і, в випадкові вимоги останньої про звільнення арештованого, арештований негайно повинен бути звільнений. Переслідування винного Члена Палати Парламенту за карний вчинок може відбутись по закінченню його уповноваження як Члена Парламенту, з тим, що з часу задавнення, для карного переслідування данної особи, виключається той період часу, який упливє з дня, коли карне переслідування данного депутата було припинено з причин депутатського стану до закінчення його уповноважень, або до неважкення його депутатського мандату.

§ 87. За злочинства по посаді Члена Парламенту, винні депутати підлягають Суду нарівні з Міністром. Але звільнення Членів Палати Парламенту, для притягнення до відповідальності за такі злочинства під час сесії Парламенту та між сесіями залежить від дозволу відповідної Палати Парламенту. Коли такого дозволу від Парламенту не буде, то час задавнення для переслідування 'винного' вираховується на таких-же підставах, які зазначені в § 86, уст. 2.

III.

Федерально-Державний Голова.

§ 88^{*)})¹⁾). Федерально-Державний Голова є зверхній орган Виконавчої Влади у всьому цивільному і військовому Управлінню Федерально Державної Організації Республіки. Його вибирають на шість років з додержанням умов і порядку, що зазначені в §§ 90, 91 і 93. (§ 88_a)²⁾.

§ 89^{*)}) Ф.-Д. Головою може бути обрана особа, що задовольняє таким умовам; Він повинен:

1) бути громадянином У. Н. Р.;

¹⁾ Для сконструювання найвищого органу Виконавчої Влади Федерально-Державної Організації, з практичних міркувань часу, прийняли ми в цьому проекті за основну форму — форму Президіяльну. Така форма в існуючих республіках, як простих так і федеральних, домінує вже півтораста років. Таке поширене явище має свої історичні пояснення і реальне коріння. З другого боку, як вишу форму, що, логічно, строго послідовна з погляду демократично-державного принципу, а також не порушує вимог державної стійкості (устойчивості) та стильності, все ж пришлось би визнати форму Директоріяльну. Прикладом останньої і до сього часу незмінно являється Швейцарська Союзна (Федеральна) Рада. За ради цієї теоретичної повноти в додаткові до цього розділу (Ф.-Д. Голова), сконструйованого по „Президіяльний“ системі дається варіант (в кінці) для конструкції зверхнього органу Виконавчої Влади Ф.-Д. Організації У. Н. Р. по „Директоріяльний“ системі.

О. Е.

²⁾ Артикули, в котрих, при варіанті в конструкції зверхнього органу Виконавчої Влади по директоріяльній системі, треба буде зробити заміну виразу „Ф.-Д. Голова“ на вираз „Ф.-Д. Управа“, або інші невеличкі редакційні зміни будуть відзначені одною зіркою, а ті артикули, які будуть замінені цілком — двома зірками. §§ з літерним показчиком степені, що стоятимуть в дужках на прикінці артикулу, означають, що при варіанті по директоріяльній системі в цьому місці треба вставити новий артикул. М. Л.

2) бути прирожденим українцем, або до обрання Ф.-Д. Головою проживати на території України в загальному рахункові не менче 20 років;

3) перед самим обранням проживати на території України не менче пяти років. В цей термін зараховується і перебування по за межами У. Н. Р., коли такого перебування вимагали службові обовязки перед Українською Державою з доручення чи то Ф.-Д. Організації, чи то окремих Земель.

4) користуватися в Ф.-Д. Установчій владі правом плюрального голосу (§ 14);

5) мати од роду не менче 40 років;

6) мати освітній ценз не нижче того, що буде визначений перед виборами Об'єднаним Зібранням обох Палат Парламенту;

7) мати не нижче 10 річного службового стажу на відповідальнім державнім чи муніципальнім уряді в Ф.-Д. Організації, або в Землях У. Н. Р., або не менче 10 літнього стажу активної участі в українській політичній, муніципальній або кооперативній діяльності. При обранню Ф.-Д. Голови в 1-й і 2-й рази ці терміни можуть бути зменшені на $\frac{2}{3}$.

8) належати до одної з вір християнської релігії.

§ 90**). Вибори Ф.-Д. Голови переводяться в Об'єднаному Зібранню обох Палат Парламенту і членів Ф.-Д. Суду при кворумі трьох пятих числа Членів Зібрання, більшістю $\frac{3}{4}$ голосів всіх членів Зібрання;

§ 91*). Коли на виборах в першому призначенному для виборів Ф.-Д. Голови і відбувшомуся засіданню Об'єднаного Зібрання Палат і Суду вибори не дадуть ні одного вибраного, то після цього на пяту добу переводяться нові вибори при тих же умовах кворума і більшості як і перші. Коли і в цей раз ніхто не буде обраний, то на третю добу призначаються вибори в третє і на тих же умовах кворуму і більшості.

§ 92**). Коли і на цей раз ніхто не буде обраний, то на третю добу, в новому Засіданні того ж Об'єднаного Зібрання балотірують тих трьох кандидатів, що одержать на третіх виборах найбільше число голосів.

Після цієї балотіровки вибраним на уряд Ф.-Д. Голови вважається той, хто одержить найбільше число виборчих голосів (§ 92a).

§ 93*). Коли громадянин У. Н. Р. на протязі двох місяців з дня обрання Ф.-Д. Голови, вимагатимуть, щоби він був поставлений на референдум, то негайно вживають заходів до переведення референдуму, який повинен бути закінчений не пізніше одного місяця. Така вимога має чинність в тім разі, коли її заявлять громадянин У. Н. Р.

в числі, що рівняється половині числа голосів поданих і визнаних дійсними на останніх виборах членів Ф.-Д. Ради. Обнявши уряд новообраний Ф.-Д. Голова виконує свої функції до вияснення наслідків референдуму про нього. Коли референдум відносно виборів Ф.-Д. Голови дасть негативні наслідки, то він негайно складає з себе звання Ф.-Д. Голови.

§ 94*). В окремих від зазначених в § 91 засіданнях кожної Палати Парламенту і Ф.-Д. Суду по постановікої з названих трьох установ і з додержанням умов § 91, що до складу присутніх членів і числа голосів, може бути вирішено питання про обрання одного чи двох кандидатів-заступників до вибраного Ф.-Д. Голови.

Кандидати що вибираються в заступники до Ф.-Д. Голови повинні задовольняти тим же умовам, які визначені в § 90. Порядок обрання їх такий же, як і Ф.-Д. Голови. Коли Об'єднане Зібрання вирішить вибрати більше одного кандидата заступника, то вибори кожного з них повинні переводитись в окремих одне від другого засіданнях.

Коли ініціатива, зазначена вище в цьому § не буде виявлена, а також в тім випадку, коли кандидат в порядку § 91 (уст. 1) не буде вибраний, обовязки кандидатів-заступників Ф.-Д. Голови покладаються на Голів обох Палат Парламенту і Ф.-Д. Суду в черзі, що визначається жеребком. В випадку особливої на те постанови, зазначененої § 91 Об'єднаного Зібрання, при звичайному кворумі і абсолютної більшості голосів присутніх в засіданню членів Зібрання, складається з Голів обох Палат або, відповідним чином, чергових заступників, часова Правительственна Рада У. Н. Р., що в визначених випадках заступає Ф.-Д Голову.

В такому випадкові зазначені Голови чи їх чергові заступники на весь час виконання ними одноособово, чи в складі часової Правительственnoї Ради, складають з себе обовязки Голів чи Заступників Голів відповідних колегій.

§ 95*). Кандидат-Заступник Ф.-Д. Голови, а в відповідних випадках Правительственна Рада заступають уряд Ф.-Д. Голови лише часово, а саме:

1) на випадок хости, чи відбуутя з місця резіденції Голови;

2) в випадку смерти, або одмовлення од уряду і в інших передбачених О. Д. З. випадках.

В першім випадку виконання обовязків Ф.-Д. Голови провадиться до повернення останнього для виконання своїх обов'язків; в другім—до обрання нового Ф.-Д. Голови. (95a).

§ 96**). Ф.-Д. Голова виконує такі державні функції.

1) Йому належить зверхній догляд за закономірним виконанням всіх галузів цівільного і військового Управління в Країні,

2) Він вживає всіх необхідних, несуперечних законам заходів до відповідного, закономірного і найдоцільнішого виконання справ у всіх галузях Управління,

3) В межах визначених йому законом Ф.-Д. Голова дбає про забезпечення Країни од зовнішньої і внутрішньої небезпеки і запобігає ріжним погрозам в цім напрямку,

4) Він має право з свого розсуду вимагати од всіх державних і муніципальних установ в сфері Ф.-Д. Управління відомостей і висновків по їх службовій офіції,

5) Він має право призначати ревізії всіх цівільних і військових адміністративних установ Ф.-Д. Управління з наданням ревізуочим всіх прав слідчої влади,

6) Він затверджує на урядах як цівільних так і військових урядовців з числа тих, що подаються відповідними установами, кандидатів на визначених в законі підставах. Ф.-Д. Голові належить право не затвердити поданого кандидата. В такому випадкові відповідна установа (чи особа що владу) подає трьох нових кандидатів, з числа яких Ф.-Д. Голова вибирає одного, котрого і призначає на посаду,

7) Він пропонує, з внесення Ради Міністрів, на затвердження Ф.-З. Палати Парламенту кандидатів на дипломатичні уряди з званням послів. В час між сесіями, на випадок негайності, Ф.-Д. Голова призначає цих осіб часову, згідно знесенню Ради Міністрів, з самого власного роспорядження. Коли Ф.-З. Палата Парламенту в майбутньому не затвердить цих кандидатів, то їх одкликають з урядів, що вони займають,

8) Він має право або часову усуванти, або й зовсім звільнити з уряду всіх урядовців як цівільного так і військового відомств опріч Суддів і урядовців Державного Контроля. Про часове усунення, або й штуковите звільнення урядовців Державного Контроля і Суддів він має право порушувати справу через Об'єднане Збраний Касаційного Суду і Ф.-Д. Суду, яке й розвязує порушене Ф.-Д. Головою дісциплінарне, чи карне доходження проти зазначених урядовців,

9) Провадить стосунки з Правительствами чужоземних Держав як уповноважений Ф.-Д. Орган зацією Генеральний представник Держави; приймає дипломатичних представників чужоземних Держав, що акредітуються при Уряді У. Н. Р.,

10) Підписує в імені У. Н. Р. всілякі міжнародні умови з чужоземними Державами, додержуючись у всіх відповідних випадках, тих умов, що встановлені законами по відповідним питанням,

11) Оголошує в імені У. Н. Р. війну та укладає умови з ворогом про перемирря й загальний мир, виконуючи

при цьому всі встановлені Основними Державними і іншими Законами Держави, умови,

12) Затверджує постанови Ради Міністрів про надання чинності часовим законам, які видано під час перерви між сесіями Парламенту,

13) Затверджує надзвизайні видатки, що не внесені до бюджету, як що під час перерви між Парламентськими сесіями з'ясується необхідність переведення таких видатків

У в а г а: В предбачених уступ. 12 і 13 випадках постанови ухвалені без згоди Парламенту подаються на відповідний розгляд і затверження Парламенту, з самого початку одкриття найближчої сесії,

14) Голова Ф.-Д. Управи є разом з тим і Головою всіх збройних сухопутних і морських сил У. Н. Р. і в такім званні іменується Головним Отаманом. В тім випадку, коли Ф.-Д. Голова одмовиться од цього звання, то обовязки зверхнього догляду за всіма збройними силами Республіки покладаються по згоді між Ф.-Д. Головою і Об'єднаним Зібранням Шалат Парламенту і Ф.Д. Суду, на особу, що задовольняє умовам зазначеним в § 90. Вибори цієї особи переводяться Об'єднаним Зібранням порядком, зазначеним в §§ 91 і 92 на термін, в протязі якого Ф.-Д. Голова, що одмовився бути Головою всіх Збройних сил У. Н. Р. виконує свою службу. Коли такої згоди не буде осягнуто, то Об'єднане Зібрання Шалат і Ф.-Д. Суду вибирає 3-х кандидатів з додержанням умов, зазначених в §§ 91 і 92 і Ф.-Д. Голова або затверджує одного з них Головою всіх збройних сил Республіки, або сам залишається Головним Отаманом.

На випадок війни призначається Головнокомандуючий з числа видатних військових фаховців. Права і обовязки його і порядок відповідальності визначаються законом. На Уряд Головнокомандуючого Вища Військова Рада, но внесення Ради Міністрів, подає список всіх підходящих кандидатів, з докладною атестацією про кожного. Цей список кандидатів з своїми висновками Рада Міністрів подає Ф.-Д. Голові. Ф.-Д. Голова одного з кандидатів, що зазначені в поданому спискові затверджує Головнокомандуючим. До обняття Головнокомандуючим свого уряду, його обовязки виконує Начальник Головного Штабу,

15) Має право частково або й зовсім звільнити карних злочинців від накладеної на них Судом кари, але безувільнення помилованих осіб од выплати тих цівільнноправних відшкодовань, до сплати яких їх присудив Суд в звязку з заподіянним злочинством, од кари за яке засуджений частково, або зовсім звільнений,

16) Визначає нагороди грошима, титулами і встановленими відзнаками, за громадські і державні заслуги,

17) Затвержує постанови Ради Міністрів про оголо-

чення певних місцевостей в стані надзвичайної охорони, військового стану та стану облоги,

У в а г а: Під час сесії Парламенту ці постанови затверджуються законодавчим порядом. Коли функціонує Депутатське Зібрannia (§ 50), то його повідомляють про затверженну постанову,

18) В справах що стосуються до законодавства та законодавчих установ участь Ф.-Д. Голови визначається постановами викладеними вище в § 17 уст. 2, § 42 уст. 1, §§ 43, 44, 59, уст. 4, §§ 65, 67, 76, 77, 79, О. Д. Законів.

Роспорядження Ф.-Д. Голови в справах, що перераховані в уступах 2, 6, 8, 10—14, і 17 цього 96 §-а видаються за підписом Ф.-Д. Голови і контрасигнуються Головою Ради Міністрів і Міністром відповідного відомства за їх відповідальністю.

У в а г а 1: Порядок видачі наказів по військовому відомству Головного Отамана, а в відповідних випадках Головою збройних сил Держави, визначається окремими законами.

У в а г а 2: Постанови, що їх ухвалять обидві Палати Парламенту, котрі визначають справи, що стосуються до організації військових сил Держави, до управління ними і до порядку видання наказів по військовому відомству, в випадку незатверження їх Ф.-Д. Головою, можуть бути вдруге ухвалені Парламентом в порядку § 76 О. Д. З. не раніше, як в слідуючу чергову сесію Парламенту.

§ 97^{*}). Ф.-Д. Голова має право викликати кожного громадянина і взагалі кожну особу, що замешкує на території У. Н. Р. для складення зізнань, дачі пояснень, висновків та порад. Про всі такі допити складаються журнали в присутності одного з старших урядовців при Керуючім Особливою Канцелярією в справах Ф.-Д. Голови.

§ 98^{*}). Коли особа, що її викликають повинна зробити грошові видатки на поїздку, або позбавиться заробітньої плати, то всі ці видатки повертаються їй з кредитів Ф.-Д. Голови.

Коли б складений Особливою Канцелярією розрахунок видатків не відповідав витратам, зробленим особою, що її викликають, то особа ця може звернутися до Ф.-Д. Контролю, котрий остаточно розвязує справу.

§ 99. Коли особа, що її викликають виконає в якому небудь відношенню роботу експерта, то винагорода за цю працю виплачується їй по розрахунку, як в судових установах, а коли приходиться давати складний висновок, то—по особливій згоді.

§ 100^{*}). Коли особа, що її викликають згідно § 98, одмовиться прибути без законних на то причин, то Ф.-Д. Го-

лова може притягнути її до відповідальнosti за невиконання законної вимоги влади.

§ 101*). Виновність в такім випадку визначається Вищим Судом. Коли Суд признає наявність вини, то виновний роспорядженням Ф.-Д. Голови штрафується на користь скарбу в розмірі не більше 100.000 гривень.

§ 102*). Ф.-Д. Голова має Канцелярію для виконання діловодства в справах, що стосуються згідно О. Д. Законів, до його функцій.

Канцелярія має назву „Особлива Канцелярія в справах Ф.-Д. Голови У. Н. Р.“ Штати її визначаються законодавчим шляхом на внесення, що складено за порозумінням Ф.-Д. Голови і Ради Міністрів.

Вищий догляд за управлінням Канцелярією належить Ф.-Д. Голові.

Справами Канцелярії безпосередньо керує „Керуючий Справами Особливої Канцелярії при Ф.-Д. Голові“. В помічному призначається один або й більше числа Помішників Керуючого.

§ 103. Керуючий Справами Особливої Канцелярії і його Помішники призначаються на уряди в такому ж порядкові як Міністри і Віце-Міністри. Керуючий справами Особливої Канцелярії користується всіма правами Міністрів, а його Помішники всіма правами Віце-Міністрів. Керуючий входить в склад Ради Міністрів і, як повноправний член її, несе відповідальність нарівні з іншими Міністрами.

104*) Призначення на уряди по Особливій Канцелярії переводиться на внесення Керуючого Справами Особливої Канцелярії з додержанням загальних умов про призначення осіб на відповідні уряди Державної служби.

§ 105*) Роспорядження Ф.-Д. Голови в справах, зазначених в уступах 2, 3, 6, 8, 9, 10 §-а 96, мають обовязуючу силу, коли їх підписують: Ф.-Д. Голова, один з Міністрів і Керуючий Особливою Канцелярією. Роспорядження в інших справах, зазначених в § 96 О. Д. З. мають обовязуючу силу, коли їх підписують Ф.-Д. Голова і Керуючий Справами Особливої Канцелярії.

Ф.-Д. Голова з свого розсуду може доповнити зазначені в попередньому уступові цього § підписи на своїх роспорядженнях підписами інших Міністрів. Так само Рада Міністрів може ухвалити, щоби в окремих випадках роспорядження Ф.-Д. Голови були підписані, або всіма членами Ради Міністрів і Головою Ради Міністрів, або декім з Міністрів, або лише одним Головою Ради Міністрів.

§ 106*). Рада Міністрів, Міністри, Судові Установи і Ф.-Д. Державний Контрольор повинні, на вимогу Ф.-Д. Голови, всіма залежними од них закономірними засобами, допомо-

гати йому в здійсненню покладених на нього О. Д. Законами функцій.

§ 107*). Міністри переводять в життя всі законні розпорядження Ф.-Д. Голови. Коли Міністр зауважить в розпорядженню Ф.-Д. Голови суперечність законам, то робить доповідь про це Раді Міністрів. Коли Рада Міністрів погодиться з доповідю Міністра, то про свою постанову робить доповідь Ф.-Д. Голові. В випадку, коли Ф.-Д. Голова підтверджує своє розпорядження Рада Міністрів може передати розвязання непогодження, що виникло, на розгляд Ф.-Д. Суду в тижневий строк. В такім випадкові виконання розпорядження Ф.-Д. Голови припиняється аж до відповідного вирішення Ф.-Д. Суду. Вирішення Суду є остаточним і належить до виконання. Коли ж Рада Міністрів не передасть справи на вирішення Ф.-Д. Суду, то тим самим обовязана виконати розпорядження Ф.-Д. Голови.

§ 108*). Коли в переданому до виконання в Міністерство розпорядженню Ф.-Д. Голови, Рада Міністрів безпосередньо, або з доповіді відповідного Міністра зауважить вчинки, що не відповідають інтересам Держави, суперечать їм, або навіть шкідливі для них, то вона може ухвалити постанову про тимчасове припинення такого розпорядження Ф.-Д. Голови, про що повинна повідомити його в тижневий строк. Коли Ф.-Д. Голова підтверджує своє розпорядження, а Рада Міністрів вдруге не погодиться з розпорядженням Ф.-Д. Голови, то Рада Міністрів може продовжити чинність своєї постанови про невиконання данного розпорядження Ф.-Д. Голови і передати всю справу на розвязання Спільному Зібранню Палат Парламенту. Коли в даний менш Сесія Парламенту не відбувається, то Рада Міністрів робить свою доповідь в цій справі в першому засіданні найближчої сесії Парламенту.

§ 109*). Ф.-Д. Голова на весь час перебування на цьому уряді не має права займати іншого державного чи муніципального уряду, а також будь-якій уряд в громадських приватних установах, бути опікуном, або бути членом федеральних і земських Парламентів. Коли Ф.-Д. Голова погодиться взяти один з назначених вище урядів або обовязків, або не одмовиться од них, як його буде обрано Ф.-Д. Головою, то це значить, що він добровільно зрікся обнати уряд Ф.-Д. Голови.

§ 110*). Ф.-Д. Голова, який в час обрання його на цей уряд мав платний державний, або муніципальний уряд, має право по скінченню повного строку служби одержати на державній службі призначення відповідне його попередньому службовому становищу і розмірові платні по попередньому урядові. В випадкові неможливості дати йому такий уряд, він має право одержувати від скарбу відповідний оклад платні

як що йому за службу Ф.-Д. Головою не належатиме пенсія, або як що він не буде обраний на муніципальний уряд, що рівнятиметься по службовому становищу і окладові платні тому державному чи муніципальному урядові, який він займав в час обрання його Ф.-Д. Головою.

§ 111*). В одпуски і службові командіровки Ф.-Д. Голова в'їзжає після згоди з відповідним черговим кандидатом-заступником Ф.-Д. Голови.

§ 112*). Ф.-Д. Голова перед вступом на уряд обовязково складає встановлену присягу на вірність служби У. Н. Р. в присутності Голів Ф.-Д. Суду, обох Палат Парламенту, Ф.-Д. Контроля і Касаційного Суду У. Н. Р. Присяга переводиться в формі релігійного обряду. Ф.-Д. Голова, що складає присягу, обіцяє в'рою, правдою і по совісті служити батьківщині, не ощажаючи своїх сил, цілком підлягати постановам О. Д. З. і всьому правному устроєві в У. Н. Р., широко старатись і працювати на добро У. Н. Р. у всіх галузях. Текст присяжної формули затверджується за спільною згодою Палат Парламенту, Ф.-Д. Суду, Ф.-Д. Контроля і Касаційного Суду У. Н. Р.

§ 113*). Ф.-Д. Голові а також в відповіднім випадкові окремому Голові збройних сил для мешкання дається службова квартира і призначається грошова винагорода. Розмір останньої визначається до переведення виборів данної особи.

§ 114. На термін служби кожної з названих в § 113 осіб розмір грошової винагороди не може бути зміненим.

§ 115. Зазначенім в § 113 особам видаються необхідні на представництво кошти, прислуга, засоби пересування і т. ін.; відповідні видатки в розмірах, визнаних Парламентом вистарчаючими, що року вносяться в державний бюджет. Визначені по бюджету на ці видатки суми витрачаються з веденням відчітності.

§ 116. Грошова платня зазначенім в § 113 особам може бути змінена в протязі терміна служби кожної особи лише з одноголосної ухвали Об'єднаного Зібрання Палат Парламенту при кворумі не менше 3/5 всіх членів обох Палат, або референдумом.

§ 117*). Ф.-Д. Голова повинен виявляти особливу повагу до всього устрію законного правопорядка в Україні своєю особистою підлеглістю йому у всіх його частинах. Тому він не може бути безвідповідальним в випадках порушення законного порядку, що його охороняє карний закон. Але карне доходження проти Ф.-Д. Голови на випадок довершення ними переступів, які б вони не були, повинно бути обставлено з особливою обережністю і деликатністю, щоби уникнути можливої випадковості, злісних, мстивих та безпідставних проти нього переслідувань. Такої надзвичайно збільшеної охорони Ф.-Д. Голови од безпід-

ставних обвинувачень вимагає особливе становище його в державному устрії. З цих міркувань для того, щоб розпочати карне доходження проти Ф.-Д. Голови а також Голови всіх збройних сил У. Н. Р., не виключаючи обвинувачення приватним шляхом, а також для позвів проти цих осіб за втрати, що сталися в наслідок виконання ними службових обовязків, встановлюється особливий, визначений наступними §§, порядок.

§ 118. Всякі обвинувачення в довершенню переступів, за які на підставі карних законів притягають до відповідальності, може порушити лише одна з слідуючих установ: або одна з двох Палат Парламенту, або Ф.-Д. Суд, або Ф.-Д. Контроль, або Касаційний Суд У. Н. Р.

§ 119^{*)}). Коли в одній з зазначених в § 118 установ 1/3 частина всіх членій її запропонує данній колегії порушити обвинувачення проти Ф.-Д. Голови, або Голови всіх збройних сил У. Н. Р. в переступі, за який карається на підставі одного з артикулів карних Законів, то колегія обговорює цю справу в закритому засіданні при кворумі не менше 3 5 всіх її членів і коли вона знайде досить підстав, що стверджують вину, то може ухвалити явним голосуванням, більшістю 2/3 голосів всього числа членів данної колегії про порушення проти тій особи запропонованого обвинувачення.

§ 120. Після зазначененої в § 119 постанови, з ініціативи колегії, що ухвалила таку постанову, утворюється тимчасовий комітет з Голів зазначених в § 118 пяти установ. Комітет вибирає з поміж своїх Членів Голову. Комітет пропонує кожній з зазначених пяти установ вибрати зного складу, або й з сторонніх осіб по три особи. Вибрані в такий спосіб 15 осіб утворюють нараду, що має право кооптувати в свій склад до 3 осіб з числа найвидатніших правників і крім того ще одну особу з складу прокуратури касаційного Суду У. Н. Р.

§ 121^{*)}) Утворена згідно § 120 нарада переводить по переднє дізнання з приводу порушеного проти Ф.-Д. Голови, або Голови всіх збройних сил У. Н. Р. обвинувачення. Нарада користується всіма правами влади судових слідчих що до допиту свідків і використанню експертів і може переводити труси і виємки не поширюючи однаке прива трусу і виємки на зазначених в цім § осіб.

§ 122. Доповідь наради про наслідки переведеного дізнання в справі про обвинувачення зазначених в § 117 осіб робиться Об'єднаному Зібранню зазначених в § 118 установ. Зібрання в закритому засіданні, коли є безсумнівні данні, що дають право порушити справу про обвинувачення, про які, до того, повинні ствердити на письмі ^{3/4} присутніх в зібранні правників, має право, при кворумі

$\frac{2}{3}$ загального числа членів пяти установ, що беруть участь в Зібранню і більшістю $\frac{3}{4}$ числа присутніх ухвалити постанову про Судове доходження і передачу справи в Окремий Трибунал.

§ 123*). Після такої постанови (§ 122) Ф.-Д. Голова уступає з уряду, а його заступає кандидат-заступник до того часу, поки справа не буде розвязана окремим Трибуналом. Коли Трибунал виправдає обвинуваченого, то він має право повернутися до виконання своїх обовязків.

Коли ж обвинуваченому буде винесено засуджуючий присуд, то поворот його до виконання своїх обовязків залежить од постанови того ж Об'єднаного Зібрання в складі пяти зазначених §-м 120 установ. Свою постанову Об'єднане Зібрання ухвалює абсолютною більшісттю голосів присутніх в засіданні Членів.

§ 124*). Вищезазначеним порядком порушується питання про карне доходження проти Ф.-Д. Голови та Голови всіх збройних сил У. Н. Р. лише за ті переступи, які зазначені особи вчинили під час перебування їх на зазначених урядах, або до обняття ними цих урядів, як що по цій справі не було ще розпочато карне доходження. Коли ж воно було вже розпочато, то в загальному порядкові справа припиняється і може бути порушенна порядком зазначеним в § 118.

§ 125. Зазначенім в §§ 118—122 порядком порушуються і розвязуються позовні вимоги про відшкодування за збитки, що їх заподіяли своїми вчинками в звязку з виконанням своїх службових функцій, зазначені в § 124 особи.

§ 126. За переступи, за які карне доходження може бути розпочато лише в приватному порядку на випадок обвинувачення в довершенню їх зазначеними в § 124 особами, особи ці підлягають карному доходженню лише за згодою тих осіб, що мають право розпочати таке карне доходження приватним порядком.

§ 127*). Ф.-Д. Голова може одмовитися од виконання своїх обовязків і раніше того терміну, на який його обрано, але при умові, що Об'єднане Зібрання обох Палат Парламенту і Ф.-Д. Суду, яке розглядає прохання про звільнення, не добавить в задоволенню прохання утруднень для державних інтересів. Об'єднане Зібрання має право визнати термін, з упливом якого Ф.-Д. Голова, що подав заяву про звільнення може уступити з свого уряду.

§ 128*). Коли з причини фізичної, або психичної недуги Ф.-Д. Голова не буде в силі виконувати своїх службових обов'язків, але сам не заявить про уступлення з уряду, то кожна Палата Парламенту, або Ф.-Д. Суд після заяви про

це одної третини числа членів відповідної установи, обмірковує питання про звільнення Ф.-Д. Голови од виконання ним службових обов'язків з причини недуги.

Коли по порушеному питанню в данній установі западає позитивне вирішення, ухвалене більшістю $\frac{3}{5}$ числа всіх членів данної установи, то така постанова передається в Об'єднане Зібрання обох Палат і Ф.-Д. Суду. Об'єднане Зібрання остаточно вирішає питання про звільнення Ф.-Д. Голови од виконання ним службових обов'язків з причини недуги більшістю $\frac{3}{4}$ голосів присутніх в Зібранні членів.

§ 129*). Коли виявиться байдужість Ф.-Д. Голови до служби, що не підпадає ні під один з артикулів карних законів, або ослаблення його здібностей для нормального виконання ним його службових обовязків, або невідповідний основним інтересам держави напрямок його службової діяльності—то питання про зняття з нього обовязків Ф.-Д. Голови порушується і розвязується порядком, визначеним в § 128.

§ 130*). Коли в випадкові, зазначеному в §§ 123 і 129 Постанова Об'єднаного Зібрання Палат Парламенту і Ф.-Д. Суду буде ухвалена більшістю голосів, але менчою ніж $\frac{4}{5}$ загального числа членів Зібрання, то усунений з уряду тою постановою Ф.-Д. Голова може апелювати до народу (референдум).

Коли референдум ствердить постанову Об'єднаного Зібрання, то останнє має право, з свого розсуду, покласти видатки, що зробив Ф.-Д. Скарб на переведання референдуму, на Ф.-Д. Голову.

§ 131*). У всіх випадках переведення справи по карному доходженню проти Ф.-Д. Голови, а також в випадках, зазначених в § 125 він своєчасно повідомляється про місце і час такого переведення у всіх його стадіях; йому надається право, цілком вільно, без всякого до того примусу, або особисто, або через своїх довірених осіб, бути присутнім при всіх стадіях переведення справи, знайомитися з документами і протоколами, давати свої пояснення, ставити свої законні вимоги і взагалі захищати свої інтереси.

Вимагати його особистої присутності при розгляді справи і слідчого процесу має право лише Окремий Державний Трібунал, коли справа буде передана в цей Суд.

§ 132*). Окремий Державний Трібунал для Суду над Ф.-Д. Головою утворюється таким чином:

а) з списків всіх членів обох Палат, Ф.-Д. Суду і Касаційного Суду У. Н. Р. витягається з загальної урни жеребком в об'єднаному засіданню голов всіх цих 4 установ, 36 призвіщ;

б) з списків членів кожного з Земських Парламен-

тів витягається в тому ж Зібранню жеребком по три призвіща;

в) обвинувачений має право вилучити з числа жеребкових кандидатів по групі „а“ не більше 6 осіб, а по групі „б“ не більше $\frac{1}{6}$ частини загального числа зазначених в ній призвіщ;

г) після зазначеного в п. „в“ вилучення Окремий Державний Трибунал з залишившихся осіб формується так:

д) кожна з 4 курій вибірає з першої групи „а“ призвіщ по 1 члену Трибуналу;

е) Об'єднане Зібрання Палат Парламенту вибірає з другої групи „б“ двох членів Трибуналу;

ж) 4 членів Трибуналу визначають жеребком з решти не вибраних по п.п. „д“ і „е“ кандидатів;

з) і двох членів Трибуналу вибірає Рада Міністрів з того ж списка кандидатів.

§ 133. Формування складу Окремого Державного Трибуналу переводиться обовязково в зазначеній § 132 послідовності.

§ 134. Порядкуючого в Окремому Державному Трибуналі вибирають його члени з свого складу, причім обвинуваченому надається право попереднього вилучення не більше 3 членів Трибуналу од вибору їх на порядкуючого.

Функції прокурора в Трибуналі виконує старший з Голів в Касаційному Суді У. Н. Р.

§ 135. Коли зазначеним вище порядком (§§ 132, 133) буде вибрано 12 членів Окремого Державного Трибуналу, то тим же порядком починають вибори, або призначення жеребком кандидатів-заступників до них. Кандидатів вибирають по одному, або, з власного розсуду установ, по 2 до кожного з членів Трибуналу, на випадок коли б дійсні члени Трибуналу не мали би зможи з законних причин виконувати покладені на них обовязки.

§ 136. Коли серед вибраних членів Трибуналу не буде трьох правників з загальним науковим і практичним стажом, то підсудний має право вимагати од Трибуналу відповідного поповнення його невистарчаючим числом компетентних правників. Коли би між Трибуналом і підсудним не прийшло до згоди, то питання про поповнення складу Трибуналу компетентними правниками остаточно розвязується постановою загального зібрання Касаційного Суду У. Н. Р.

§ 137. Коли остаточно вирішиться питання про доповнення Трибуналу зазначеними § 136 особами, то Трибунал складає список з 6 осіб, що одповідають вимогам, зазначеним в § 136. Список з таким же числом призвіщ має право подати і підсудний. Крім того кожна рада при-

сяжних адвокатів в У. Н. Р. подає по 2 призвіща осіб, що відшовідають зазначеним в § 136 умовам.

З цих трьох списків Трибунал і підсудний можуть вилучити кожний не більше трьох осіб, а прокурор одну особу. З решти осіб, зазначених у всіх трьох списках, відповідне доповнення Трибуналу (§ 136) правниками переводиться жеребком.

Коли визначений жеребком кандидат з поважних причин одмовиться вступити до Трибуналу, то жеребком визначається і черга, в якій зазначені в списках кандидати закликаються до належного доповнення Трибуналу правниками.

Жеребкування переводиться в Об'єднаному Зібранню, що збирається згідно § 132.

§ 138. Виконання обовязків членів Окремого Державного Трибуналу і кандидатів до них є обовязковим. За ухилення од виконання цих обовязків накладається кара або пена з розсуду Трибуналу.

§ 139. Порядок Судового процесу в Окремім Державнім Трибуналі визначається тими правилами, котрі встановлені в артикулах статуту карного судового поступування в бувшій Російській Імперії для справ, що розглядалися в окремих засіданнях Судової Палати з участю представників станів. По згоді між Трибуналом і підсудним може бути складений наказ про правила, котрими в данному процесі будуть доповнені, або змінені приписи (норми) зазначеного вище статуту.

§ 140. Обвинувачуючі присуди Окремого Державного Трибуналу ухвалюються більшісттю $\frac{2}{3}$ голосів. Визнання зменчуючих вину підсудного обставин ухвалюється Трибуналом абсолютною більшісттю голосів.

§ 141. Про обвинувачуючий присуд Окремого Державного Трибуналу, до виконання його, повідомляють Об'єднане Зібрання Палат Парламенту. Об'єднане Зібрання при кворумі $\frac{3}{5}$ загального числа членів Зібрання має право абсолютною більшісттю голосів, або затвердити визначену Трибуналом кару, або зменьшити її, або й зовсім звільнити засудженого од кари, а також дозволити йому повернутися до виконання своїх обовязків. Постанова Об'єднаного Зібрання вважається за остаточну.

Проти зміни Об'єднаним Зібранням Палат Парламенту можуть заявити до Трибуналу протест лише громадяне, що мають право участі в Ф.-Д. Установчій владі і то в кількості не менше $\frac{1}{2}$ числа голосів, поданих на останніх виборах до Ф.-Д. Ради. Таким протестом відміняється постанова Об'єднаного Зібрання, а виконується обвинувачуючий присуд Окремого Державного Трибуналу.

§ 142. Присуд Трибуналу ухвалений в порядку § 125 О. Д. З. набірає законої сили без зазначеного в § 141 участі Об'єднаного Зібрання, коли вироком Трибуналу задоволені головні вимоги приватних осіб, всіх муніципальних, а також і приватних громадських установ.

IV.

Ф.-Д. Міністерство і Ф.-Д. Міністри.

§ 143. Ф.-Д. Міністерство завідує центральним державним управлінням Ф.-Д. Організації У. О. Р. на підставах зазначених в § 57 О. Д. Законів.

Розподіл справ в центральному Управлінню між окремими Міністерствами переводиться по реальному, річевому принципові.

§ 144°) Число Міністерств і засоби потрібні для удержання їх визначаються законом. Розподіл справ між Міністерствами належить Раді Міністрів і затверджується Ф.-Д Головою.

§ 145. В складі кожного Міністерства організуються Департаменти. Справи, що належать до компетенції Міністерства, розподіляються між департаментами по реальному принципові і, з доповіді відповідного Міністра, затверджуються Радою Міністрів.

Увага. В випадкові зауваженої необхідності од Парламенту залежить зного боку ухвалити законодавчу постанову по тим чи іншим питанням організації Міністерства.

§ 146. В кожному Департаменті Міністерства по реальному принципові організуються окремі діловодства. Работаміж ними розподіляється розпорядженням Міністра.

Увага. Окремі Міністерства, Департаменти в них та діловодства в Департаментах по принципу провінціяльному (краєвому) утворюються як виняток для необхідних випадків.

Окремі Департаменти в справах окремих місцевостей (країв) утворюються законодавчим порядком.

§ 147. Кожне Міністерство виконує покладені на нього функції на точній підставі законів про їх компетенцію, про ступень влади та про порядок переведення їх діяльності. В зазначених межах вони працюють самостійно, всяко дбаючи про найкраще задоволення державних та громадських інтересів Батьківщини.

§ 148. На чолі кожного Міністерства стоїть, як вищий одноособовий начальник його, Міністр. При ньому може бути один або де кілька Віце-Міністрів, що являються його найближчими співробітниками (§ 159).

§ 149. На чолі кожного Департаменту стоїть його Директор, а при ньому один, або де-кілька Віце-Директорів, як його помішники.

§ 150. На чолі окремих діловодств в Департаменті стоять ріжних рангів діловоди, як бозпосередні відповідальні виконавці всієї ріжнородної біжучої праці в Департаменті. При кожному діловоді є столонаочальники, як його помішники, що стежать за точним виконанням усієї канцелярської роботи.

§ 151^{*)}) Міністр призначається Ф.-Д. Головою після внесення кандидата ухваленого Об'єднаним Зібранням Палат Парламенту (§ 58, п. 3).

В межах наданої Міністрові законами компетенції і ступені влади, він в своєму відомстві, строго керуючись приписами закону, обов'язково пеклується про корисний і доцільний для добробуту і безпечності держави напрямок роботи в дорученному йому Міністерстві.

Міністр своєчасно повинен порушувати законодавчі питання для корисних реформ в його відомстві.

§ 152. Міністр має загальний догляд за правільним виконанням роботи в його відомстві і відповідає за нього.

Він має право з своего розсуду безпосередньо дати розпорядження в кожній справі, яка переводиться його відомством, вказати напрямок її, давати в цьому змислі спеціальні доручення уповноваженим на це тим особам і призначати ревізії справ в своєму відомстві.

§ 153. В межах наданої Міністрові окремими законами компетенції і ступені влади, він має право видавать обов'язкові для громадян постанови з характером загальних норм права. Для точного виконання законів він видає пояснюючі розпорядження.

В випадках зауваженої Міністром необхідності для підлеглих йому осіб і установ він видає належні інструкції.

§ 154. Міністр призначає на уряди, усовує й звільняє з уряду власною владою співробітників свого відомства включно до Віце-Директорів Департаменту.

§ 155. В разі потреби Міністр скликає наради, для обговорення визначених ним питань, зі складу співробітників Міністерства по своєму вибору, а також закликає для участі в таких нарадах досвідчених осіб.

Досвідчені особи одержують нагороду за виконану црацю й повернення дорожніх витрат. Запрошені досвідчені особи у випадку відмовлення від виконання визначених вимог Міністра без доведення поважних причин, підлягають карі на основах зазначених в § 100 і 101 О. Д. З.

§ 156^{*)}) З дозволу Ради Міністрів, затвердженого Ф.-Д. Головою, керування всіма біжучими справами в Міністерстві, або певними частинами їх, Міністр має право покласти

на одного з Віце-Міністрів, з затвердженням його Радою Міністрів. В такому випадкові Віце-Міністр підписує всі належні роспорядження, приписи, роз'яснення і другі відповідні папери, що виходять з Міністерства „за Міністра“.

Про кожний випадок такої передачі функцій Міністра Віце-Міністром оголошується для загального відома.

За Міністром однаке зберігається право завше, з його розсуду, попередивши при цьому свого Віце-Міністра, приймати тимчасово або на завше, ту або другу справу у власне керування.

§ 157^{*}) В своїх заходах для можливо лішого, доцільного й корисного для добра Країни керування справами Управління в Міністерстві (§ 151), Міністр керується тим загальним напрямком (політикою правительства) який вказується Радою Міністрів і ухвалюється Ф.-Д. Головою.

§ 158^{*}). Віце-Міністри й Директори Департаментів призначаються на уряд, на внесення Ради Міністрів, Ф.-Д. Головою.

§ 159. Віце-Міністри займаються справами з доручення Міністра і заступають його у всіх належних випадках з його призначення (§ 148).

Для участі в засіданнях Ради Міністрів, заступати Міністра, запрошується той з його товаришів (коли їх декілька), котрого для цього призначає Рада Міністрів.

§ 160. Директори Департаментів вирішують самостійно, а в відповідних випадках по інструкціям Міністра, всі більш дрібні біжучі справи, що належать до компетенції Департаменту і самі підписують всі відповідні папери, що виходять з Міністерства.

З дозволу Ради Міністрів, на внесення Міністра, Директор Департаменту має право покласти частину таких справ на Віце-Директорів, про що публікується для загального відома.

§ 161. Всі виконані папери по справках підписуються відповідними діловодами.

§ 162. У випадках доручень функції Міністра Віце-Міністром, (§ 156), а функцій Директора Департаменту Віце-Директорові (§ 160) у всіх роспорядженнях і паперах, підписаніх замість Міністра Віце-Міністром і замість Директора Віце-Директором вказується на підставі якого саме і де оголошеного наказу Віце-Міністр, чи Віце-Директор Департаменту виконує функції Міністра чи Директора Департаменту.

§ 163. За відповідність в деталях окремих роспоряджень, наказів і роз'яснень, які виходять за підсисом Міністра з істнющими законами відповідальність несе Директор Департаменту.

За точність виложених в докладі даних і справок з по-

силкою на закони, які служать підставою наказів та пояснень що виходять з Міністерства по відповідним справам і питанням відповідає діловод. За точність переписаного паперу з перетвору, який пропускає Директор Департаменту і діловод, відповідає Столоначальник.

Всі відповідні папери, які виходять за підписом Міністра, підписуються також Директором Департаменту, Діловодом і Столоначальником.

Цим встановлюється відповідна службова відповіальність цих осіб.

§ 164. Коли співробітники в яких небудь приписах Міністра або Директора Департаменту, а у відповідних випадках Віце-Міністра або Віце-Директора, що надсилаються підлеглими владами, зауважать суперечність з законами, вони обовязані мотивованим докладом повідомити про свій сумнів того начальника, який підписав відповідний папір.

Коли у відповідь на цю доповідь подану Міністрові а в належному випадкові Директорові Департаменту, одержується підтверждаюче перший наказ роспорядження, то співробітник або установа, яка заявить про свій сумнів приступає до виконання роспорядження, виключаючи випадки зовсім явної назакономірності стверженого роспорядження.

Міністр, або Директор Департаменту, що стверджують на зазначене вище внесення підлеглого співробітника своє первісне роспорядження, одночасно доносять про це Ф.-Д. Суду, котрий може постановити негайно припинити виконання роспорядження. Співробітник, який відмовиться по стверженному роспорядженню Міністра, або Директора Департаменту виконати наказ з причин явної не закономірності його, негайно, робить доповідь про це по начальству і одночасно повідомляє про це Ф.-Д. Суд.

§ 165*). Міністри, Віце-Міністри, Директори Департаментів і Віце-Директори не мають права займати посади в муніципальних установах, займатися вільними професіями, служити в акційній компаніях і товариствах, брати участь в підрядах і постачаннях зі скарбом і з муніципальними установами. Займати одночасно інші посади в державних установах і у вищих наукових закладах дозволяється їм не інакше, як на внесення належних Міністрів з дозволу Ради Міністрів, затвердженого Ф.-Д. Головою.

§ 166*). Всі Міністри складають Раду Міністрів. Голова Ради Міністрів і його заступник призначаються, на внесення Ради Міністрів, Ф.-Д. Головою, з складу Міністрів.

У випадку коли виясниться неможливість замістити ці посади зі складу Міністрів окремих відомств, а також на вимогу Ф.-Д. Голови, Голова Ради Міністрів і його заступник призначається зі складу осіб, що не є на уряді Міністрів.

В такому випадкові Рада Міністрів вносить своїх кандидатів на цей уряд на ухвалу Ф.-Д. Голови. Коли останній ухвалить запропоновані кандидатів, то вони вносяться на затвердження Об'єднаного Зібрання Палат Парламенту. Коли Парламент не засідає, то ухвалений Ф.-Д. Головою кандидат приступає до виконання своїх обовязків і виконує їх до найближчої сесії Парламенту від якого залежить його затвердження.

Коли Ф.-Д. Голова відкине представленого Радою Міністрів кандидата, то Рада Міністрів пропонує Голові нового кандидата; по ухвалі останнього Головою, він вноситься на затвердження Об'єднаному Зібранню Палат Парламенту.

Коли Ф.-Д. Голова відкине його, то Об'єднаному Зібранню представляється кандидат, запропонований Радою Міністрів і кандидат Ф.-Д. Голови. Об'єднане Зібрання затвержує одного з них, або відкидає обох кандидатів, Коли Об'єднане Зібрання відкине обох кандидатів в котрому не будь з наведених випадків, тоді Ф.Д. Рада вибирає кандидатів на посади голови Ради Міністрів і його заступника і подає їх на референдум.

§ 167*). Розглядові та вирішенню Ради Міністрів підлягають такі справи:

- 1) Справи доручені Раді на підставі окремих законів;
- 2) Справи доручені Раді Палатами Парламенту, Ф.-Д. Судом, Ф.-Д. Головою;
- 3) Справи, які вносить в Раду її Голова;
- 4) Справи, які вносить в Раду Міністрів окремий Міністр по свому відомству;
- 5) Всі представлення, які вносять від імені Правительства в Палати Парламенту;
- 6) Відповіді Правительства на запити (інтерпеляції) Палат Парламенту. Давати відповіді перед Палатами Парламенту може бути доручено як Міністром так і іншим особам.

§ 168. При Раді Міністрів існує Державна Канцелярія. Начальник її іменується Державним Секретарем, який призначається тим же порядком як і Міністри; відповідальність його визначається тими ж правилами як і для Міністрів (§§ 171 і 188).

§ 169*). При Раді Міністрів існує Особлива Нарада, що має своїм завданням допомогати Земським Парламентам при складанні законодавчих проектів. В склад Особливої Наради призначаються 6 осіб по вибору Парламенту, а саме: по 4 відожної Палати; 2 особи від Ради Міністрів і 2 особи від Ф.-Д. Голови. Особи ці вибираються з числа фаховців, що можуть бути користні в законодавчо-кодифікаційній роботі.

Особлива Нарада має право автономно доповнювати свій склад всього до 24 осіб з числа фаховців. Даний склад Особливої Наради вибирається на час законодавчого періоду (легіслатури).

Завдання Особливої Наради не обмежується лише виконанням запропонованих їй Земськими Парламентами ріжного роду законопідготовчих праць; її завданням є також підготувати таку роботу і по власній ініціативі.

§ 170. Підсудність Міністрів, Директорів Департаментів, а також Віце-Міністрів і Віце-Директорів (в випадках передбачених в §§ 156 і 162) за службові переступи визначаються наступними правилами: (§§ 171—188):

§ 171³⁰). Справи про службові переступи доконані особами, зазначеними в § 170, судове доходження може бути запропоновано.

1) кожною Палатою Парламенту,

2) Ф.-Д. Головою,

3) Ф.-Д. Судом, Ф.-Д. Контролем і Касаційним Судом, коли в час переведення справ в цих установах будуть виявлені карні вчинки по службі вищезазначених осіб;

4) окремими Земськими Парламентами;

5) приватні особи і Установи, що іх права порушені вчинками зазначених осіб, мають право просити Ф.-Д Суд роспочати проти цих осіб карне доходження. Обвинування заявляються Голові Ф.-Д. Суду. Коли обвинувачення пред'являє Ф.-Д. Суд, то подає його Голові Касаційного Суду.

§ 172. Особлива Рада для розгляду справи про зазначені в § 170 переступи складається періодично на один рік на 1-е Січня кожного року так:

1) 6 членів цеї Ради визначається жеребком з списку осіб, до якого внесено по п'ять призвіщ пропонованих кожним з окремим Земським Парламентом;

2) жеребком же визначається по одному членові зі складуожної з нищезазначених установ, а саме: Ф. - З. Палати, Ф.-Д. Ради і Ф.-Д. Ради Міністрів;

3) по одному члену Ради вибирають з свого складу Ф.-Д. Суд, Ф.-Д. Контроль і вищий Касаційний Суд.

У в а г а: Коли одна з зазначених в уступах 2 і 3 установ пред'явила обвинувачення, то ніхто з її складу не може бути членом Ради, відсутнього з такої причини 12-го члена, Рада сама автономно кооптує.

§ 173. Для заступлення членів Особливої Ради в кожній, зазначеній §-м 172 курій, визначаються кандидати до членів.

По уст. 1-му § 172-го кандидатами вважаються всі зазначені в спискові особи. Черга окремих кандидатів для заступлення, в разі потреби, членів Ради визначається жеребком.

По уст. 2-му жеребком визначається по 2 кандидати до кожного члена. Вони називаються 1-й і 2-й кандидат, і в такій-же черзі закликаються до заступлення Членів Ради.

По уст. 3 - му вибирають по одному кандідату до члена одожної курії.

До кооптованого члена Особливої Ради (увага до § 172) також вибирають кандідата.

§ 174. Підсудний має право зі всого складу членів Ради вилучить до 3-х осіб. Вилучених членів Ради заступають відповідні кандидати. З загального числа кандидатів до членів Ради підсудний має право вилучити $\frac{1}{4}$ частину.

§ 175. Для доповнення Особливої Ради компетентними юристами користуються §§ 136, 137 О. Д. З.

§ 176. Голова Особливої Ради вибирається самою Радою з складу своїх членів. Функції прокурора виконує Прокурор Ф.-Д. Суду.

§ 177. Порядок судівництва в Особливій Раді визначається правилами, виложеними в § 139, 140.

§ 178. Обвинувачуючий присуд Особлива Рада надсилає Об'єднаному Зібранию Палат Парламенту і до розгляду його цим Зібранням, присуд не виконується. Об'єднанне Зібрання Палат Парламенту не має права збільшити кару призначену обвинуваченому Особливою Радою, але має право зменьшити, або й зовсім звільнити підсудного од кари. Додержання вимог § 142 в цім випадкові обов'язкове.

§ 179. Карне доходження проти Міністрів і інших осіб, зазначеніх в § 170 за інші, крім зазначеніх в § 171, переступи, як в порядку публічного, так і приватного обвинувачення, належить до компетенції Касаційного Суду У. Н. Р., як 1-ої інстанції для таких справ. Апеляція на вироки Касаційного Суду в таких справах подається до З'єднаного Зібрання Касаційного Суду і Ф.-Д. Суду. В це Зібрання жеребком одожної з обох установ вибирають по 6 членів і по 3 кандидати до них. В цьому випадкові за тих членів Касаційного Суду, що в цій справі складали колегію Суду для розгляду справи в 1-й інстанції, жеребок не береться. Обов'язки Прокурора виконує в 1-й інстанції Прокурор Касаційного Суду, а Прокурор Ф.-Д. Суду — в Апеляційній інстанції.

Підсудному надається право вилучати з складу Суду членів і кандидатів до них на підставах, зазначених в § 174.

У З'єднаному Зібранию Касаційного Суду і Ф.-Д. Суду обов'язки Голови виконує один з членів Зібрання, вибраний останнім з свого складу. Підсудному надається право переднього вилучення од звання Голови Зібрання 3-х членів з складу Особливого Зібрання.

§ 180. Цівільні позви, що подають на осіб, зазначених в § 170 про відшкодовання за збитки, які заподіяли

вони при виконанню своїх службових обов'язків, належать до компетенції цівільного відділу Касаційного Суду, як 1-ї інстанції.

Зібрання для розгляду таких справ складається з 5-ти членів Суду. Апеляційну інстанцію для скарг на вирішення Касаційного Суду по таких справах творить об'єднане зібрання цівільного та карного відділу Касаційного Суду 5 членів од кожного, що визначаються жеребком.

§ 181. Крім зазначених в §§ 171 і 179 карних справ, Міністри одповідають також і за доконані ними по службі зчинки, котрі хоч і не мають на собі визначених законом знак переступу чи злочинства, але зпричинили собою велику шкоду для державних інтересів і виявляють необережність Міністра.

Пред'явити в таких випадках зазначеним особам обвинувачення залежить од кожної з'окрема Палати Парламенту. Палата Парламенту ухвалює постанову про обвинувачення при кворумі $\frac{2}{3}$ числа членів більшістю $\frac{1}{2}$ голосів загального числа членів Палати. Голосовання відбувається відкрито.

Ухвалена постанова одної Палати передається в другу Палату, коли і друга Палата ухвалить постанову про обвинувачення при тих-же умовах що до кворума і більшості, голосів, справа про притягнення Міністра до політичної одновідальнosti передається в окремо складений Трибунал для розгляду справ про політичну одновідальність Міністрів.

§ 182*). Зазначений в § 181 Трибунал складається так: з канцелярії Ради Міністрів ведеться постійний список всіх живих осіб, що ранійше займали уряди Голови та заступників Голови Ради Міністрів, Ф.-Д. Голови, Голов Палат Ф.-Д. Парламенту, Ф.-Д. Суду і Колегії Ф.-Д. Контроля та Касаційного Суду, за винятком тих з зазначених осіб, що з даний момент займають одну з зазначених посад.

З цих осіб жеребком визначається 6 членів Трибуналу, з других 6 членів цього Трибуналу призначаються на 1-е Січня кожного року на один рік також жеребком з загального списка кандидатів, що вибираються для цього Земськими Парламентами по 3 особі од кожного.

§ 183. Кандидатами до призначених таким способом членів Трибуналу вважаються всі інші особи з зазначеного § 182 загального списка. Черга кожного з кандидатів по кожній курії визначається жеребком.

§ 184. З визначених 12 членів Трибуналу підсудний може вилучити не більш 2 х. В такім випадку їх заступають чергові кандидати.

§ 185*). Організація зазначеного вище Трибуналу покладається на Особливу Колегію, що утворюється на кож-

ний календарний рік з Ф.-Д. Голови, членів Ф.-Д. Суду, обох Палат Парламенту і Державного Контролю по одному делегатові одожної з цих установ. Обов'язки Голови в цій Колегії покладаються на Ф.-Д. Голову, Обов'язки Секретаря виконує одна або дві особи з числа секретарів Ф.-Д. Суду з його призначення.

§ 186. Порядок ведення справ в Трібуналі ґрунтуються на найбільш культурних принципах, що забезпечують повне з'ясовання як обвинувачення так і оборони.

§ 187. Трібунал ухвалює свої обвинувачуючі присуди що до політичної відповідальності Міністра більшістю $\frac{3}{4}$ голосів членів Трібуналу. Міністр визнаний винним позбавляється на майбутнє,—на певний термін, або й на завше,—права бути призначеним на уряд Міністра. Свою постанову з приводу цього Трібунал ухвалює абсолютною більшістю голосів.

§ 188. Присуд Трібунала подається до Палат Парламенту. Коли присуд буде засуджуючий то з ініціативи одної з Палат Парламенту, Об'єднане Зібрання Палат має право постановити цілковите чи частинне звільнення засудженого Міністра від обмеження прав, що визначив Трибунал.

V.

Федерально-Державний Суд.

§ 189. Ф.-Д. Суд складається з членів, що призначаються доживотно через вибори в Об'єднаному Зібранню Палат Парламенту. Призначення переводиться так: (§§ 190—194).

§ 190*). Половину членів Суду вибирає Об'єднане Зібрання з числа кандидатів, котрих для цієї мети подають Парламенти Земель. Дві шостих числа членів Ф.-Д. Суду Об'єднане Зібрання Парламенту вибирає з числа кандидатів, котрих подають кожна з обох Палат Парламенту. Одну шосту частину членів Ф.-Д. Суду призначає Ф.-Д. Голова.

§ 191. Половина Членів Суду повинна складатися з осіб, що мають вищу юридичну освіту та мінімум шестирічний судовий стаж. Такими особами вважаються також особи, які мають вищу ступінь доктора юридичних дісциплін, або мають звання професора юридичних наук у вищих наукових закладах.

§ 192. Число членів Суду визначається законодавчим порядком в залежності від збільшення роботи в Суді.

§ 193. Нагорода Членів Суду платнею визначається в розмірі не меньш двох третин платні Міністра.

§ 194*). Вибрані вищезазначеним порядком члени Ф.-Д. Суду не підлягають ніякому затвердженю на урядах. Але Ф.-Д. Голова може заявити вилучення вибранному Пар-

ламентом Членові Ф. - Д. Суду. Вилучення цілком недопустимо, коли вибори відбулися при більшості трьох четвертин голосів всього складу Об'єднаного Зібрання Палат Парламенту. Стверджene другою постановою Парламенту виборня члена Ф.-Д. Суду на випадок заялення Ф.-Д. Головою вулучення вступає в законну силу, коли постанова Об'єднаного Зібрання ухвалена більшістю не менші трьох четвертин голосів. При меншій більшості рішення представляється вдруге Ф.-Д. Голові. Коли останній залишається при своєму першому вирішенню про вилучення, то Об'єднане Зібрання, на третій раз, має право поставити на балотіровку туж саму особу. Коли обрання його відбулося більшістю не менше $\frac{2}{3}$ голосів обох Палат, то Ф.-Д. Голова має право перенести своє заперечення на референдум. Рішення Ф. - Д. Голови повинно бути заявлено не пізніше як на четверту добу з дня одержання Головою офіційного повідомлення про вибори.

§ 195*). Порядок ведення справ в Ф.-Д. Суді встановлює сам Суд як також і всякі зміни в ньому.

Коли Ф.-Д. Голова, Палати Парламенту, або Рада Міністрів зауважать у встановленому Ф.-Д. Судом порядкові ведення справ в Суді (§ 195), порушення О. Д. З., то, по ініціативі котрої небудь з зазначених трьох установ складається окреме З'єднане Зібрання, що порушує питання про передачу справи про порушення Ф.-Д. Судом О. Д. З. на Референдум.

Таке вирішення Окремого З'єднаного Зібрання повинно бути ухвалено так: „після рішення Ф. - Д. Голови, постанови Ради Міністрів, ухваленої двома третинами її членів і постанови кожної з обох Палат, ухваленої більшістю двох третин голосів всього складу Палати“.

Члени і Секретарь Ф.-Д. Суду не можуть бути одночасно на службі в якій небудь іншій державній, громадській, або приватній установі.

§ 196. Ф.-Д. Суд вибирає Голову і заступників Голови зі складу, терміном на три роки.

§ 197*). Ф.-Д. Судові підсудні такі справи:

1) всі суперечки що до правильного пристосування законів, що входять в склад О. Д. З. (Констітуцію), не зважаючи на те, чи то особа, чи то установа зацікавлені в цій справі;

. 2) Роз'яснюючі відповіді що до правдивого застосування Конституції, з внесення зробленного Палатами Парламенту, Ф.-Д. Головою, Радою Міністрів, Ф.-Д. Контролем

льом, а також законодавчими і вищими адміністраційними і Судовими установами в окремих Землях;

3) дісціплінарні і карні справи про вчинки Голови, його заступників і членів Ф.-Д. Суду і секретарів Суду за службові переступи;

4) переступи, вчинені супроти зазначених в п. 4 цього § осіб під час виконання ними, або з приводу виконаних ними службових вчинків;

5) справи адміністративної юстиції, що виникають в адміністративних установах, безпосередньо підлеглих Ф.-Д Владі включно до справ дісціплінарних і карних за службові переступи доконані співробітниками цих установ;

6) справи, котрі законодавчою владою У. Н. Р., по згоді з Ф.-Д. Судом, покладаються на Ф.-Д. Суд;

7) непорозуміння між Землями У. Н. Р., що не будуть розв'язані за згодою сторін.

§ 198*) Для справ, зазначених в уступах 3, 4 і 5, в складі Ф.-Д. Суду організуються для кожної з цих трьох категорій справ, окрім секції; члени Секції призначаються на 5 років виборами Загального Зібрання Суду. Кожний рік зі складу членів секції по черзі вибувая одна п'ята частина членів. На місце вибувших вибираються нові члени. Коли при діленню загального числа членів секцій на 5 буде лишок, то він, для відповідного вирівнюючого учоту, прираховується до останнього виходу. Перевибори не включаються. Для справ, зазначеных в уступі 5 можуть бути, за згодою Ф.-Д. Голови і Ради Міністрів, загальним зібранням членів Ф.-Д. Суду запрошені особи, що не входять в число членів Суду, але мають вищу освіту та вищий адміністративний або судовий стаж. Запрошення переводяться через вибори.

§ 199. Всі рішення Ф.-Д. Суду і його секцій друкуються офіційно повним текстом в найближчому по часу, після рішення справи, числі місячника, що видає Ф.-Д. Суд під назвою: „Літопись Ф.-Д. Суду“.

§ 200. Питання про притягнення до відповідальності за службові переступи осіб, зазначених в уст. 3. § 197, вирішується більшістю трох пятих всіх членів Суду. Перебачений для уст. 3 § 198 відділ Суду складається з 7 членів. Присуд про обвинувачення підсудного ухвалюється більшістю не менш як 5-и членів. Засуждений має право на протязі місячного терміну апелювати до референдуму, котрий має відбутись в найближчий після засудження час. Коли присуд засуджуючий тягне за собою усунення засудженого з уряду, то його виконують негайно. Референдум може поновити засудженному його службові права.

VI.

Місцеві Органи Ф.-Д. Організації У. Н. Р.

§ 201. Статути про місцеві органи, що утворюються для завідування справами управління Ф.-Д. організації, встановлюються по мірі потреби в них, в межах визначеної Ф.-Д. законами компетенції, Ф.-Д. законодавчою владою, а також, законодавчими актами окремих Земель і закономірними адміністраційними роспорядженнями як Ф.-Д. установ, так і виконавчої влади в окремих Землях У. Н. Р.

§ 202. В У. Н. Р. утворюється Вищий Касаційний Суд по цівільних і карних справах для тих Земель, котрі висловлять згоду, підпорядкувати цівільні і карні справи, що виникають в судових установах данної Землі, цьому Вищому Касаційному Судові.

Інші Землі, що не вступили в цю організацію Вищого Касаційному Суду У. Н. Р., обов'язані мати такий же власний Вищий Касаційний Суд. Вони можуть його утворити або кожна Земля окремо для себе, або по згоді з іншими Землями спільно. Такі окремі Вищі Касаційні Суди повинні бути зорганізовані мінімально на засадах, що були підставою судових установ бувшої російської Імперії від 20-го листопада 1864 року, в їх початковому вигляді:

§ 203. Окремі Землі вступають до Ф.-Д. Організації Вищого Касаційного Суду не менше як на 20-ть років; але можуть вступати і на довший термін, а також і на завше без обмеження терміну.

§ 204. Вищий Касаційний Суд У. Н. Р. утримується на загальні кошти Республіки. Організація і штати його встановлюються законами У. Н. Р. Розмір утримання членів Касаційного Суду прирівнюється до розмірів утримання членів Ф.-Д. Суду (§ 193 О. Д. З.).

§ 205. Кожна земля має безумовне право на одне місце члена Суду у Вищому Касаційному Судові У. Н. Р. Для здійснення цього права Парламент кожної Землі без винятку вибирає 4-х кандидатів, з котрих Народня Рада вибирає з них одного. Одну четверту частину Членів Вищого Касаційного Суду вибирає Об'єднане Зібрannя Палат Парламенту з числа кандидатів, що будуть внесені Членами Палат Парламенту. Одну шесту частину членів Суду вибирає зовсім самостійно, без всякого затвердження ким небудь, сам Вищий Касаційний Суд в своєму Загальному Зібрannю з числа кандидатів, що будуть запропоновані Членами Загального Зібрannя Суду. Одну дванадцяту частину членів Суду призначає Ф.-Д. Управа. Члени Вищого Касаційного Суду називаються сенаторами.

§ 206. Займати уряд сенатора можуть тільки особи, котрі скінчили вищу юридичну освіту і мають не менш 8 років судового стажу. Їх вибирають на 12 років. Перешибори не виключаються. Початок служби рахується з дня вступу на уряд. Сенатори на протязі зазначеного терміну служби не можуть бути змінені. Карному і дісціплінарному Судові за службові переступи, а також за заподіяні при виконанню службових обов'язків цівільні збитки, Сенатори підлягають Загальному Зібранию Суду. Засудження обвинуваченого Сенатора може статися лише з ухвали більшості чотирьох пятих всієї кількості Сенаторів.

Коли обвинувачуючий присуд западе над Сенатором, що його обрано з числа кандидатів од Парламентів окремих Земель, то ці Землі мають право апелювати за засудженого Сенатора до Референдуму.

Відповідне право належить Об'єднаному Зібранию Палат Парламенту.

Постанова Об'єднаного Зібрания Палат Парламенту з цього приводу повинна бути ухвалена більшістю $\frac{3}{4}$ всього числа членів Зібрания, а в відповідних випадках, більшістю трьох четвертін Земських Парламентів. Постанова в кожному з цих Парламентів повинна бути ухвалена більшістю $\frac{3}{4}$ загального числа членів.

§ 207. Для військово-дісціплінарних і військово-карних справ і получених з ними позвів утворюються спеціальні Суди в порядку загального законодавства Ф.-Д. Організації.

Загальні карні вчинки осіб військового відомства (офіції) підлягають загальним Судам.

§ 208. Осіб військового відомства в мирний час і в місцевостях, що не оголошені на військовому стані, за дісціплінарні і карні вчинки не може бути покарано на смерть, а також і будь якою карою на тіло.

§ 209*). Рішення Вищого Касаційного Суду У. Н. Р. по карним та цівільним справам остаточні. Лише в випадках порушення цим Судом Конституції (О. Д. З.) рішення його можна оскаржувати в Ф.-Д. Суд. Оскаржувати мають право: Ф.-Д. Голова, Рада Міністрів, кожна Палата Парламенту, а також і всі заінтересовані своїми правами в данному рішенню Вищого Касаційного Суду У. Н. Р. особи та установи.

VII.

Федерально-Державний Контроль.

§ 210*). Ф.-Д. Контроль має своїм завданням ревізію правильного поступлення доходів і правильного переведення видатків по бюджету Ф.-Д. господарства.

На чолі Ф.-Д Контролю стоїть Колегія. Вона складається:

1) з неодмінних Членів, що називаються Головними Контрольорами; вони призначаються доживотно Об'єднаним Зібраним Палат Парламенту за порозумінням з Ф.-Д. Головою і Колегією Ф.-Д. Контролю. Головні Контрольори не змінюються;

2*) з Членів Колегії, що їх вибирає кожна Палата Парламенту і Ф.-Д. Голова в рівнім числі на 6 років. Вони вибираються в рівному числі від всіх 3-х установ, а загалом в числі, рівному числу Головних Контрольорів.

3) з Членів Колегії, що їх на три роки вибирають окремі Земські Парламенти в числі, рівному числу Головних Контрольорів. Парламенти окремих Земель переводять вибори цих членів по черзі, в алфавітному порядкові (українських) назв Земель. В цій черзі одожної окремої Землі в колегію входить по одному членові.

§ 211. Поза визначеними членами в Колегію Ф.-Д. Контролю призначають: Ф.-Д Суд і Вищий Касаційний Суд по одному членові на термін шести років.

§ 212. Для виконання контрольної роботи Ф.-Д. Контроль сам росподіляє справи на секції. В секціях головують Головні Контрольори.

§ 213. Контроль переводиться по документах, а також, фактичний контроль по тих справах, які того вимагатимуть по розсуду секцій або зібрання повної колегії.

§ 214. Відповідні установи повинні вчасно повідомляти Контроль про всі будівельні роботи та про всі визначні замовлення на матеріали раніш, ніж вони будуть переводитись в життя з поясненням про розмір і характер робіт та про затверджені обрахунки на ці видатки.

Од Ф.-Д. Контролю залежить призначити фактичний Контроль над виконанням цих робіт, підрядів та поставок. Про свої зауваження він повідомляє керовників відповідних установ, а на випадок викриття яких небудь зловживань чи недбайливості, реагує на це згідно уст. 2 § 90.

§ 215. Всі вимоги Контроля про надсильку необхідних для здійснення своїх завдань, відомостів та переведення експертизи, з якими він звертається до державних, громадських і приватних установ і осіб, обов'язкові для виконання цими установами і особами.

В кожній такій вимозі повинно бути точно зазначена справа, над котрою переводиться ревізія.

За невиконання вимог Контроля винні караються згідно з § 101 О. Д. З.

§ 216. В випадках необхідності Контроль звертається до Суду або інших відповідних установ Ф.-Д. Організації та окремих Земель з пропозицією зробити терміново трусы

або виємку. Ці вимоги виконуються без заперечення. В випадку викриття зловживання чи переступів, Контроль відповідним порядком направляє справи для порушення відповідного карного чи дісціплінарного доходження проти обвинувачених осіб.

§ 217*) Акт про наслідки контрольної ревізії за бюджетовий рік зі своїми висновками, колегія Ф.-Д. Контроля надсилає через Ф.-Д. Голову в Парламент окремо кожній Палаті, котра і ухвалює свої постанови з приводу висновків колегії Ф.-Д. Контроля. Постанови Палат Парламенту передаються в Об'єднане Зібрання Палат Парламенту на його вирішення. Коли Об'єднане Зібрання Палат Парламенту в чому небудь не погодиться з висновками колегії Контроля, то остання, одержавши повідомлення про таке рішення Об'єднаного Зібрання не пізніше як через тиждень має право, при ухвалі більшістю ^{3/4} голосів загального числа членів колегії, в місячний термін, перенести свій протест проти вирішення Об'єднаного Зібрання Парламенту на референдум. Цей референдум повинен відбутися не пізніше 3 місяців з часу оголошення протеста Колегії Контроля проти постанови Об'єднаного Зібрання Палат Парламенту.

§ 218. Переведення порушених з ініціативи Контроля карних та дісціплінарних справ, по яких думки Парламенту і Контроля росходяться (§ 217) продовжується до закінчення референдуму в розпочатому порядкові і припиняється тоді, коли референдум не визнає слушним протесту колегії Контроля.

§ 219. Грошові справоздання всіх установ Ф.-Д. Організації про прибутки та переведені видатки надсилають до Ф.-Д. Контроля, в його відповідні установи, не пізніше 4 місяців після закінчення відчітного року. Обревізування Контрольом всього бюджетного року повинно бути скінчено не пізнійш одного року з кінця зазначених 4-х місяців.

§ 220*). Правила про порядок рахівництва та відчітності в Ф.-Д. грошовому господарстві затверджує Ф.-Д. Голова, на внесення Ради Міністрів, котрій Міністр Фінансів і Ф.-Д. Контрольор, по взаємному порозумінню, подають відповідний проект. Коли між цими владами не дійде в цьому питанню до згоди, то справа передається на остаточне вирішення Об'єднаного Зібрання Палат Парламенту.

Коли одна з Палат зауважить в правилах, встановлених згідно попередньому уступові цього §, незручности, або дефекти, то вона може запропонувати розглянути це питання законодавчим порядком на загальних підставах.

§ 221*). Колегія Ф.-Д. Контроля сама складає наказ про порядок діловодства по всьому відомству Ф.-Д. Контроля і офіційно оголошує його в Державному Вістниківі.

Наказ набирає чинності без чийого небудь вищого затверження. Але в протязі трьох місяців з часу офіційного оголошення наказу, а також всіх змін чи доповнень до нього, кожна з окрема Палата Парламенту, Ф.-Д. Голова та Рада Міністрів, зауваживши суперечності в постановах наказу О. Д. Законам, має право передати своє розხодження з Ф.-Д. Контрольом на вирішення Ф.-Д. Судові. Однаково і Ф.-Д. Суд сам, зауваживши такі суперечності наказу О. Д. З. піддає справу на свій розгляд і ухвалює відповідну постанову. Скасування Загальним Зібранням Ф.-Д. Суду постанов наказу Ф.-Д. Контроля є остаточним і не підлягає жадним оскарженям, або протестам.

§ 222. Особи та установи, яких буде скривджене службовою діяльністю Голови, Головних Контрольорів і Членів колегії Ф.-Д. Контролю, можуть подавати свої на них скарди до Голови Ф.-Д. Суду. Такі скарги розглядаються по тим же правилам як і справи про карне та дісциплінарне доходження проти членів Ф.-Д. Суду за доконані ними переступи по службі та за збитки, що вони заподіяли при виконанні службових обовязків (§§ 197, уст. 3; 198, 200).

VIII.

Групові засоби Ф.-Д. Організації У. Н. Р.

§ 223. Форми і розміри податків і оплат (пошлін), що беруться з населення а також тарифи ріжких внесків за користування пристроями та установами, що удерживаються скарбом Ф.-Д. Організації та натуральні повинності для державних потреб встановлюються законодавчим порядком.

§ 224. Закон може надати право визначити зазначені в попередньому § розміри всіх внесків та повинностей в стало визначених межах мінімума і максімума органам виконавчої влади. Такі визначення відповідні влади повинні встановлювати загальними правилами, що набирають обов'язкової сили.

§ 225. Всі вимоги до населення про оплату податків та оплат про ріжкі внески по тарифах і всі визначенні та розподіл натуральних повинностей повинні ґрунтуватися на точних вказівках закону (§ 223) і відповідних законних розпоряджень підлеглих влад (§ 224).

§ 226. На всі фінансові видатки Ф.-Д. Організації У. Н. Р. і на всі прибутки, що їх сподіваються мати одержаного роду внесків (§ 223), а також од державного господарювання складається на один рік вперед обрахунок видатків і прибутків (бюджет). Всі видатки Державного Управління не повинні суперечити з обрахунковими визначеннями. Витрачення сум, асігнованих на видатки по одній

статті на другий предмет, дозволяється відповідними постановами, ухваленими законодавчим порядком.

§ 227*). В випадках конечної необхідності зробити витрату непередбачену бюджетом, чи відносно самої справи, що вимагає цього видатку, чи відносно розміру видатка по обрахункові, необхідні суми визначаються законодавчим порядком.

Увага: В цілком виняткових умовах Ф.-Д. Голові на внесення Ради Міністрів за порозумінням з Ф.-Д. Контролем дозволяється в відповідних випадках (§ 96 уст. 13) робити позаобрахункові видатки з державного скарбу позазаконодавчим порядком, але з додержанням правил, визначених в § 96 увагою до уступ. 13 О. Д. Законів.

§ 228. Термін для початку і кінця бюджетового року (§ 226) визначається законодавчим порядком.

§ 229*). Коли до початку бюджетового року новий обрахунок видатків і прибутків не буде затверджений Парламентом, то прибутки збирають, а видатки переводять в межах обрахунку попереднього року за винятком видатків, визначених на будівельні роботи та надзвичайні закупки. Коли в випадках останньої категорії відчується термінова потреба, то відпуск цих сум, як і взагалі по необхідних надзвичайних видатках до затвердження нового обрахунку, дозволяється Ф.-Д. Головою на внесення Ради Міністрів, відповідно з висновками Ф.-Д. Контроля, а в відповідних випадках, Депутатського Зібрання Парламенту (§ 50).

§ 230. Для введення нових і збільшення розміру існуючих податків відповідні постанови Ф.-Д. Ради повинні бути ухвалені абсолютною більшісттю голосів при кворумі в $\frac{3}{5}$ загального числа членів Палати.

§ 231. Коли законопроект про податки, ухвалений Ф.-Д. Радою в двох чергових сесіях підряд, обидва рази не був ухвалений З.-Д. Палатою, то це питання, з постанови Ф.-Д. Ради, може бути поставлено на референдум.

§ 232*). Заведення яких небудь монополій в Ф.-Д. господарстві переводиться з додержанням умов, зазначених § 230, та з додатковим затвердженням відповідної постанови Ф.-Д. Парламенту $\frac{3}{4}$ окремих Земських Парламентів. Ці затвердження повинні бути ухвалені абсолютною більшісттю голосів всіх членів в кожному з відповідних Земських Парламентів.

Коли в такім випадкові Ф.-Д. Голова, піддержаній колегією Ф.-Д. Контроля заперечить заведенню запропонованої монополії, то Ф.-Д. Голова і колегія Контроля за спільнюю згодою мають право поставити це питання на референдум. Надання законної в таких випадках чинності залежить од наслідків референдуму.

Всякі зміни в законах про монополії переводяться таким-же порядком оскілько в самім законі про монополії не будуть зроблені винятки для детальних змін.

§ 233*). Для заключення державних позичок крім законодавчої постанови, ухваленої Палатами Парламенту вимагається не тілько згода Ф.-Д. Голови, а також і згода Ради Міністрів і Ф.-Д. Контроля. Коли Ф.-Д. Голова, Рада Міністрів і Ф.-Д. Контроль всі разом не погодяться з постанововою Парламенту про позичку, то така постанова може здобути силу закону на підставі референдуму, котрого може зажадати Парламент.

IX.

Федерально-Державне становище окремих Земель У. Н. Р.

§ 234. Окремі Землі У. Н. Р. утворюють, в зідановленню до Ф.-Д. Організації, самостійні політичні одиниці, що назавше об'єднані в одну Українську Народну Республіку з Ф.-Д. Організацією на чолі, для здійснення спільними силами і засобами державних і культурних завдань на всіх ділянках життя, яких кожна з окрема Земля сама здійснити та забезпечити або зовсім не в силі, або не в силі зробити це в такій мірі і степені, як це можливо Федерально-Державній Організації У. Н. Р.

§ 235. Землі У. Н. Р. підлягають її Ф.-Д. Організації в тих межах і на тих підставах, які точно визначаються Конституцією Ф.-Державного Устрою—оцим О. Д. Законом:

У всіх інших державних і громадських справах Землі управляються самостійно і мають свою власну установчу, законодавчу, судову, виконавчу та контрольну владу

Закони, роспорядження і вчинки влади в Землях неповинні порушувати законів Ф.-Д. устрою і законних роспоряджень Ф.-Д. влади.

Кожна з Земель має право на своїй території суперено роспоряджатись в державному порядкові у всіх відношеннях і по всіх справах, які виразно не oddані до компетенції Ф.-Д. Організації.

§ 236. Ніякі вчинки влади окремих Земель не повинні загрожувати чи то безпосередньо, чи то посередині зовнішній безпеці Ф.-Д. Організації та порушувати права других Земель У. Н. Р.

§ 237. В випадку покладення на окремі Землі обов'язків по управлінню справами, що стосуються до Ф.-Д. Організації, ці обовязки повинні бути рівними для всіх окремих Земель. Службові особи і установи Земель, що де ви-

конання зазначених обов'язків, підлягають відповідним Ф.-Державним центральним і місцевим установам.

§ 238. Ф.-Д. Організація має право частину необхідних їй для ведення державного управління грошових засобів розкласти законодавчим порядком, між окремими Землями пропорційно числу їх населення.

Спосіб покриття цих сум з боку окремих Земель визначається відповідною владою кожної Землі цілком вільно, без всяких обмежуючих правил.

Ухилення од основного принципу в розподілі розкладки між окремими Землями допускаються лише при умові, коли ті Землі, на які мають випасти більші частини в цьому розподілі, більшістю $\frac{3}{4}$ погодяться на таїй розподіл.

§ 239. Для окремих Земель, що суверенно встановлюють свої внутрішні роспорядки, обов'язкові такі принципи: а) встановлення державного устрою на засадах демократичної республіки, б) відповідне застосовання встановлених оцим О. Д. Законом принципів розподілу влади: установчої, законодавчої, виконавчої, судової та контрольної, в) про відповіальність вищих установ і г) додержання приписів О. Д. Законів Ф.-Державної Організації У. Н. Р.

§ 240*) Конституції (Основні Державні Закони) і зміни в них в окремих Землях не підлягають затверженню Ф.-Д. влади, але офіційні копії конституційних законів окремих Земель, в тижневий термін з часу, коли вони неберуть силу, обовязково надсилаються Палатам Парламенту У. Н. Р., Ф.-Д. Голові, Ф.-Д. Раді міністрів і Ф.-Д. Судові. Ті уступи цих Законів, які суперечать О. Д. Законам Ф.-Д. Організації У. Н. Республіки, Ф.-Д. Суд касує.

§ 241*). Коли Об'єднане Зібрання Палат Парламенту або Ф.-Д. Голова зауважать недоцільність в нових статтях конституції даної Землі і винесуть відповідні рішення, то вони мають право передати свої зауваження на референдум даної Землі, відповідно мотивуючи свої сумніви і міркування. Коли і цей референдум підтверджить постанову попереднього референдуму в цій справі більшістю $\frac{2}{3}$ голосів загального числа осіб, що брали участь в референдумі, то постанова набирає безпосередньої сили.

§ 242. Судовий устрій та судове поступовання в окремих Землях повинні ґрунтуватися на підставах, що не суперечать принципам, статутів 20 листопаду (ноября) 1864 р. б. Росії в їх початковій редакції.

§ 243. Точно розмежовуючи сферу своєї діяльності од тої, що належить до компетенції Ф.-Д. Організації У. Н. Р. і строго додержуючись законів Ф.-Д. Організації, що обмежують Землі, а також і загальних принципів, що виложено в О. Д. Законах Ф.-Д. Організації для конституції Земель і їх діяльності—Землі, через органи своєї влади—

вільні виконувати всі функції державної влади на своїх територіях.

§ 244. Всі суперечки про закономірність актів влади в окремих Землях що до законів в Ф.-Д. Організації У. Н. Р., підсудні Ф.-Д. Судові на загальних підставах.

§ 245*). Землі мають право укладати між собою умови для спільного задоволення своїх потреб в справі охорони своєї внутрішньої безпечності, взагалі в справах внутрішнього управління і юстиції.

Про такі умови, сторони, що їх уложили, повідомляють Ф.-Д. Голову і Ф.-Д. Суд, які відносно цих актів мають тіж права, що зазначені в §§ 240 і 241.

§ 246**). З сусідними чужоземними державами Правительства окремих Земель мають право укладати міжнародні умови в справах внутрішнього управління, юстиції, але не інакше як за попередньою згодою Ф.-Д. Міністерства на ведення переговорів і з затвердженням текста уложені умови Платами Ф.-Д. Парламенту в законодавчому порядкові. Ф.-Д. Голові в таких випадках належить право абсолютного „вето“.

§ 247. Кожна Земля визначає в своїй конституції ті державні справи, котрі належать до компетенції влади загально-державної організації даної Землі. Всі інші державні справи на території Землі передаються до компетенції повітового самоврядування. Повітове самоврядування визначає ті справи, що належать виключно до його компетенції, а решту справ передає до компетенції громад.

§ 248. Державна влада Землі має право покласти на повітову владу виконання певних обов'язкових предметів в справах юстиції, охорони громадської безпечності і інших, що стосуються внутрішнього управління і належать, згідно О. Д. З. Федерально-Державної Організації, до компетенції влади Земель.

Повітова влада в свою чергу і з самого розсуду може покласти виконання окремих частин цих обов'язків на громаду.

§ 249. Повіти і громади організуються на засадах автономного громадського самоврядування. В кожній з них повинна функціонувати Рада, як орган влади роспорядчої і Управа, як орган влади виконавчої. В них повинен перевідитись в відповідних випадках референдум, організовано контроль над витратою грошових засобів і повинна бути забезпечена відповідальність службових осіб на самих широких засадах, стосовно до змислу тої відповідної організації, що встановлена для Ф.-Д. Організації, У. Н. Р. та для державного устрою окремих Земель У. Н. Р.

§ 250. В організації виборів до Рад і Управ і на уряди в повітах і громадах дозволяється, по розсуду роспорядчої влади в цих місцевих одиницях, застосовувати також

господарчий ценз виборців при складанню плюральних голосів (§ 14). Встановити такі правила в кожному окремому випадкові має право сам повіт, або громада, без затвердження такої постанови якою небудь вищою владою.

§ 251. В повітах і громадах органи виконавчої влади можуть бути як колегіальні—(Управи) так і одноособові—(старости). Члени Управи чи старости можуть бути обрані не тілько зі складу членів Ради, але і з сторонніх осіб.

§ 252. Одожної громади залежить, за порузімнням з окремими населеними пунктами, в межах громади встановити організацію громадських управлінь для окремих місцевостей.

§ 253. Мста, в залежності од числа мешканців, від характеру їх торговельно-промислового життя і від складності їхнього місцевого господарства, що до ведення державних і громадських справ на їх території, мають компетенції, або „Землі“, або „Повіту“, або „Громади“. На початку ці питання вирішуються по згоді між Землею, а потім—по згоді між тою одиницею, в склад котрої входить місто з одного боку, і відповідним містом з другого.

Коли-б в майбутньому при бажанню міста виділиться в окрему, повітову чи земську одиницю, територіяльна одиниця, в склад котрої місто входить одмовила в цьому бажанню, то місто має право вимагати в цій справі референдуму в відповідній територіяльній одиниці.

Коли і референдум по питанню виділення, випаде негативно, то місто має право оскаржити таку негативну постанову в Земсько-Державну Палату Ф.-Д. Парламенту. Її вирішення вважається за остаточне. Відповідне право належить також повітам і громадам.

§ 254. В тих випадках, коли Ф.-Д. Організація У. Н. Р. не охопила всіх належних до її компетенції прав (§ 10) відповідними позитивними заходами, Землі мають право підрядкувати ці справи своїму відому до того часу, поки Ф.-Д. Організація не порядкуватиме ними в дійсності.

Такий-же порядок має силу в відношенню повітів до землі і громад до повітів.

§ 255. Ф.-Д. Організація, Землі, а також і Повіти, кожна в сфері питань, зазначених § 254, мають право ухвалити постанову, обов'язкову для одної поспільшуючої ступені в Організації Державної Влади в У. Н. Р. про те, що, точно визначене в компетенції данної територіяльної одиниці, питання виключається з завідування цієї одиниці на термін не довше трьох років.

Така постанова обов'язкова при умові, коли відповідна вища ступень державної влади в дійсності вже вживає заходів для переведення справ, виключених з завідування нижчої ступені згідно з першим уступом § 255.

§ 256. Визначення натуральних повинностей і грошових податків, як засобів необхідних для провадження управління в данній територіальній ступені державної організації в У. Н. Р., творить виключно автономне право кожної відповідної одиниці для її господарства без всякої залежності од чиїх би то не було затвержень.

§ 257. Встановлення податкової системи в повітах, і громадах і всі зміни в ній підлягають референдуму відповідної територіальної одиниці.

У а г а: Зведення яких небудь монополій на предмети споживання належить виключно до компетенції Ф.-Д. Організації. Між окремими Землями не можуть бути встановлені митні кордони. Але окремі громади мають право заводити в себе октруа (*octrois*) на споживчі предмети, що продукуються на території громади, або ввозяться сюди з інших місцевостей. Октруа не повинні робити ріжниці в оподаткуванню виробництва місцевого і привозного.

X.

Військо й міліція.

§ 258. Збройні сили для охорони зовнішньої безпеки У. Н. Р., а в відповідних виняткових випадках для охорони внутрішньої безпеки організуються Ф.-Д. владою У. Н. Р. (О. Д. З. § 10, уст. 2).

Збройні сили, що обороняють У. Н. Р. од зовнішніх ворогів поділяються на дієву армію, запас і ополченіє.

Дієва армія комплектується щорічно в числі, що окрім на кожний рік встановлюється законодавчим порядком. Визначений на кожний рік комплеккт поповнюється в першу чергу добровольцями не молодшими 18 років. Коли ж в такий спосіб комплеккт заповнений не буде, то він поповнюється жеребівкою між всіма громадянами У. Н. Р. мужського полу, котрим на 1-е січня данного року скінчилася 20 років од роду і котрі задовольняють всім умовам фізичного стану, необхідного для виконання служби в дієвій армії. Інші особи, що по жеребку не попали до дієвої армії, зараховуються або в запас, або в ополченіє згідно правилам, зазначеним в законі.

Ополченіє складається: 1) з осіб, що певний термін пробули в запасі і 2) з осіб, що зачисляються в ополченіє з других, зазначених в законі причин.

§ 259. Закон визначає ті дефекти фізичного стану громадянина, присутність яких звільняє його од служби в дієвій армії, зараховання в запас, або в ополченіє. Жадних інших причин для звільнення од військової служби не допускається.

§ 260. Закон визначає ті умови, при котрих військо дієвої армії, запаса чи ополчення призначають для охорони, або відновлення безпеки на території У. Н. Р. з розпорядження або влади Ф.-Д. Організації, або окремих Земель в У. Н. Р.

§ 261. Для охорони внутрішньої безпеки в межах території окремих Земель в У. Н. Р., законодавча влада Землі організує варту з осіб по вільному найму.

Для надзвичайних випадків охорони безпеки і відновлення порушеного на території Землі порядку утворюють в кожній Землі горожанську міліцію, до котрої зараховують всіх мешканців данної території мужеского полу як громадян У. Н. Р. так і чужоземців. Цій повинності підлягають всі, що мають 25 років од роду і виконують її кожний особисто.

Для вишколу осіб, що підлягають цій повинності, визначають обов'язкові учебні збори на термін не вище трьох тижнів і не частіше, як через три роки. Громадян, що підлягають цій повинності закликають кожного разу, не залежно від зміни місця осідку данної особи, в протязі цього трьохлітнього періоду. Фізичні недуги, на підставі яких звільняють од служби в горожанській міліції, визначаються Законодавчим порядком.

Установча влада Землі може всю організацію міліції покласти на повіти.

Окремі повіти мають право, після постанови повітового референдуму, вимагати передачі всієї організації міліції в своє виключне завідування і в такім разі обовязані виконувати всі правила, встановлені належним порядком, для діяльності горожанської міліції владою Землі.

XI.

Про Закони.

§ 262^{*)}). Постанови Ф.-Д. Парламенту та Ф.-Д. Референдуму, що набрали законної сили, оголошуються до загального відому не пізнійш тижня з менту, як ці акти набрали законної сили. Оголошення це переводиться через офіційний орган, що видається при Ф.-Д. Голові від імені останнього за відповідальністю Керуючого Особливою Канцелярією в справах Ф.-Д. Голови.

§ 263. До першого лютого кожного року видається усистематизований „Збірник“ усіх чинних до 1 січня біжучого року в У. Н. Р. законів, що затвержені установчою та законодавчою владами Ф.-Д. Організації. Цей „Збірник“ продається всім бажаючим по собі вартості і повинен бути в продажу в можливо більшому числі місцевостей Країни.

Зазначений розпорядок є обов'язковим і для відповідних актів в окремих Землях, а також і для „обов'язкових постанов“, що видають повітові та міські ради і громади.

В такий же спосіб належить робити з обов'язковими для мешканців загальними розпорядженнями, що видаються в Ф.-Д. Організації та в Землях владою, яка має на це право.

§ 264. Друковані примірники „Вістників“ та „Збирників“ зазначених в §§ 262 і 263 повинні завжди бути в кількості, задовільняючій потребу мешканців в цих виданнях.

Догляд за точним виконанням, зазначених в першому уступові цього § вимог, покладається на відповідних урядових осіб.

§ 265. Оголошений до загального відому зазначенім порядком закон або розпорядження є обов'язковим для всіх мешканців відповідного терену У. Н. Р. і в належних випадках, коли цей закон або розпорядження по своїй суті до них стосується, також для громадян Республіки, що перебувають за межами її території.

На випадок вчинків, що не відповідають вимогам закону, винний в цьому не має права виправдуватися незнанням закону.

§ 266. В цьому законі зазначається число місяця, коли саме закон набирає чинності, себто коли він став обов'язковим для виконання. Чинність закону повстає з 8 годин ранку зазначеної в законі дати.

§ 267. Як загальне правило новий закон не має зворотньої сили на відносини і справи, що винikли до видання його. Коли ж він, як виняток, чи то в інтересах справедливості, чи надзвичайної державної необхідності повинен мати зворотню силу, то про це належним чинам має бути зазначено в самому законі.

§ 268. Коли не зазначено терміну дочатку чинності нового закону, то чинність його починається на двадцять добу після дня здачі офіційних друкованих примірників нового закону для одночасової розноски та розилки належним установам.

Про день розилки та розноски нового закону оголошується того ж дня у всіх офіційних столичних виданнях і визначається особливою поміткою на друкованих примірниках закону.

§ 269. Наведене в § 268 правило стосується також до законів, що видаються в окремих Землях, та до загальнообов'язкових для населення та установ розпоряджень виданих в Землях, повітах, громадах та містах відповідною законною владою.

Разом з тим двадцяти - добовий термін (§ 268) може

бути зменшений для тих чи інших актів в Землях,—до 15 діб, в Повітах—до 10, а в Громадах—до 5 діб. Постанови про таке скорочення термінів ухвалюють належні чинники влади на місцях (землі, повіту, громади).

§ 270. Коли новий закон, що видруковано в офіційному вістнику, одержано на місці зі спізненням в час, од якого до дня, коли закон набере чинності залишилось менше ніж чотири доби, то про це, офіційно засвідченою копією акту, складеного про пізнє одержання закону, повідомляють ту установу, від якої одержано закон і в такім випадкові початок чинності нового закону в цій місцевості відповідається на відповідний термін. Таким же порядком користуються і що до розпоряджень, про котрі говориться в § 263.

§ 271. Установа, що одержала новий закон повинна оголосити про це не пізніше як на другий день о 12-й годині особливою оповісткою, которую вивішує на наперед визначеному місці з надвору, коло вхідних дверей будинку цієї установи. Бажаючим ознайомитися з новим законом в самому помешканні, дається ця можливість.

§ 272. Виданими Ф.-Д. Організацією законами користуються згідно висловленного в тексті закону точного його змислу. У випадках неясності, неповноти закону та суперечності його іншим законам, що мають чинність для даної справи—логичне товмачення не може відбутись в напрямку поширеного товмачення закону.

На випадок недостачі законодавчих постанов для розвязання відповідної цівільно-правної справи, товмачення законів по анальгії є обовязковим.

Федерально-Державному Судові належить право самого широкого, в необхідних випадках, товмачення всіх підпадаючих його компетенції законів в У. Н. Р.

§ 273. Всі рішення адміністративних і судових установ, що спираються на поширеному товмаченню законів та товмаченню по анальгії є обовязковим для вирішеної справи після того, як наберуть законної сили. Другого обовязкового значіння вони не мають. Але всі такі рішення вищих адміністративних і судових установ по питаннях принципового характеру обовязково офіційно оголошуються до загального відому в періодичному виданню з метою докладного освідчення про застосування законів.

Вибір рішень по принципових питаннях для цієї мети залежить від відповідної установи, що постановила це рішення.

§ 274. Для оголошення зазначених в § 273 рішень, копії їх надсилаються до вказаних для цього центральних

місць Ф.-Д. Організації та відповідної Землі. Утворення цих центральних місць буде встановлюватися законом або уповноваженою законом вищою виконавчою владою.

XII.

Закономірність в управлінні.

§ 275. Всі установи публічно-правного значіння в Ф.-Д. Організації, в Землях У. Н. Р. та в менших територіальніх одиницях в Землях, функціонують на підставі точних законів про їх склад, компетенцію та обсяг влади. В межах визначених законом повноважень, ці питання можуть бути визначені також роспорядженнями, обовязковими постановами та наказами відповідної влади, уповноваженої на те Законом. До всіх таких роспоряджень, обовязкових постанов та наказів стосуються вимоги, виложені § 269.

§ 276. Всі порушення закономірності у вчинках влад зainteresованими особами і установами можуть бути оскаржені перед відповідними установами встановленим судовим порядком.

§ 277. При розв'язанню справ, за допомогою логичного товмачення законів та товмачення по аналогії, в самім вирішенню обов'язково повинні бути наведені мотиви, що стали підставою для данного товмачення.

XIII.

Загальні постанови і переходові статті.

§ 278. Цей Основний Державний Закон набирає чинності для Ф.-Д. Організації У. Н. Р. поки що тимчасово.

Од відповідних установ і влад, що встановляє цей закон залежить зробити в них ті зміни доповнення та скорочення, що будуть цими владами та установами визнані необхідними. Ці зміни, доповнення та скорочення, остаточно затверджує референдум.

З такими змінами цей „Основний Державний Закон“ поретворюється через рік, рахуючи з дня в постійну конституцію У. Н. Р.

§ 279. В майбутньому, народові Української Народної Республіки, ставиться на референдум питання про те, чи не вимагають громадяне повного перегляду конституції Ф.-Д. устрою в У. Н. Р. В випадку позитивної відповіді, ухваленої більшісттю $\frac{3}{5}$ голосів і при умові, що в половині Земель буде подана принаймні абсолютна більшість голосів „за“, розпочинають підготовку нового проекту конституції через Особливу Установчу Палату, що твориться так:

1) Кожний з Земських Парламентів вибірає в Особливу Установчу Палату Ф.-Д. Організації У. Н. Р. подвійне число депутатів, що вибирають до З.-Д. Палати. 2) Населення вибирає в Установчу Палату подвійне число депутатів в порівнанню з числом, що вибирають в Ф.-Д. Раду.

Вибори депутатів в Установчу Палату переводяться з додержанням тих же правил, що чинні і при виборі депутатів до обох Палат Ф.-Д. Парламенту.

§ 280. В проект нової конституції, що її складає Установча Палата додають ті постанови, котрі ухвалені, при кворумі $\frac{2}{3}$ загального числа членів Палати, більшісттю $\frac{2}{3}$ голосів з умовою, що з кожної курії депутатів (§ 79, п. 1 л. 2) брали участь в засіданні під час голосування не менше $\frac{1}{2}$ депутатів і подало свій голос за нову постанову не менше $\frac{2}{5}$ присутнього числа членів цієї курії.

§ 281. Для початку організованої діяльності окремих Земель в звязку з одкриттям діяльності Ф.-Д. Організації, окремим Землям аж до часу ухвали ними самими своєї власної конституції, пропонується одночасно взятись до самостійної державної роботи в межах своєї території на підставі попереднього тимчасового положення, що його виробило Правительство. У. Н. Р.

§ 282. Додержання правил, зазначених в §§ 278—280 для Ф.-Д. Організації У. Н. Р. обовязкове і для: 1) Перетворення цього (§ 281) тимчасового конституційного статуту в сталу конституцію для кожної Землі, 2) внесення ріжких змін до нього 3) витворення цілком нової конституції, а також і для 4) пропозіцій що до повного перегляду чинної для данної Землі конституції.

XIV.

Громадянє У. Н. Р.

§ 283. За громадянян У. Н. Р. вважають осіб обох полів, що не залежно од віку, як піддані російської держави, до 24 листопаду 1917 року, довше як рік, постійно замешкували на території України,

Це в одинаковій мірі поширюється і на тих чужоземців, що їх батьки і діти мали постійний осідок на території бувшої російської імперії.

§ 284. Ті з осіб, зазначених в § 283, що до 1-го липня 1921 року матимуть 7 років віку і не побажають бути громадянами У. Н. Р.. повинні про це заявити встановленим законом порядком не пізніше 1-го січня 1923 р. До подачі такої заяви їх вважають громадянами У. Н. Р.

Ті з зазначених в попередньому уступові осіб мужського полу, що мають од 17 до 24 років віку, повинні після такої заяви в протязі 6-ти місяців виїхати за межі

України і мають право знову повернутися для замешкання на Україні не раніше того часу, коли їм скінчиться 42 роки од роду. Винятки з цього правила для окремих осіб, дозволяється Міністром Внутрішніх Справ за порозумінням з Міністром Війни при наявності цілком поважних причин.

Особи, що перестають бути громадянами У. Н. Р. на підставі § 284 повинні в протязі одного року з часу вибуття з складу громадян У. Н. Н. ліквідувати все своє нерухоме майно і свої торговельно-промислові підприємства в У. Н. Р. Ця постанова поширюється відповідним чином на дружин і дітей цих осіб (§ 277 уст. I).

§ 285. В склад громадян У. Н. Р. мають право явочним порядком, після зłożення присяги на вірнопіданство, приєднатися особи обох полів, що досягли 17-ти літнього віку, котрі до 24-го листопаду 1917 року, перебуваючи громадянами бувшої Росії і в останній час постійно замешкуючи по за межами У. Н. Р. до зазначеного терміну: або

1) Раніше постійно замешкували на Україні в протязі не менче 10 років;

2) мали на Україні нерухоме майно, або торговельно-промислове цідприємство в протязі не менче 10 років, а безпосередньо перед 24 листопада 1917 р. посідали таке майно або підприємство не менче 6 років,

3) вчились в шкільних закладах на території У. Н. Р. в протязі не менче 8 років,

4) народились на території У. Н. Р. і прожили тут не менче 10 років,

5) належать до української нації.

Детальну регламентацію по пунктам 5 визначає закон.

§ 286. Зазначені в § 285 особи повинні використати своє право не пізніше 1 червня 1923 року.

Ті особи, на котрих поширяються права згідно § 285, але котрі до 1-го липня 1921 р. не дійшли 17 років життя, мають право використати надані їм § 285 права в протязі одного року по викінченню 17 років віку.

За громадян У. Н. Р. зазначені в § 285 особи вважаються з того часу, коли складуть присягу, що вимагається уступом 1-м § 285.

§ 287. Дружини і діти до 17-ти літнього віку зазначених в §§ 283, 284 і 285 осіб, відносно українського громадянства, треба дорівнювати: дружину—до становища чоловіка; дітей—батька, а коли батька нема—до становища матері. Коли чоловік заявить про свій вихід з складу громадян У. Н. Р. на підставі § 284, то дружина його має право заявити про своє вирішення залишитися українською громадянкою.

§ 288. На майбутнє діти батьків, що народяться на території України в законнім шлюбі набирають громадян-

ства по батькові; по за шлюбні діти набирають громадянства по матері. Діти що знайдуться на території У. Н. Р., а не відомо буде хто їх батьки, вважаються громадянами У. Н. Р. Діти, що народяться по за межами У. Н. Р. в законім шлюбі од батька-українського громадянина, а по за шлюбом од матері-української громадянки, вважаються українськими громадянами.

Коли чужоземна громадянка одружиться з українським громадянином, то тим самим вона стає громаданкою У. Н. Р.

Діти громадянки У. Н. Р., що одружилася з чужоземним громадянином на випадок розводу з чоловіком, або його смерти, так само як і вона сама, набувають прав українського громадянства на підставі уст. З § 286.

§ 289*). Одмовити зазначеним в § 285 особам в набуттю прав українського громадянства можна лише на підставі доповіді Міністра Внутр. Справ, ухваленої Радою Міністрів і затвердженої Ф.-Д. Головою. Така постанова є остаточною.

Закон може визначити ті загальні умови, при яких заява про надання прохачеві прав українського громадянства не повинна бути задоволена, хоч би особа, що подала заяву і задовольняла умовам, зазначеним в §§ 285 і 286.

§ 290*). Порядок реєстрації українських громадян, зазначених в § 283 і порядок надання прав громадянства У. Н. Р. особам, зазначеним в § 285 і в 2-му уступові § 286, визначається або законом, або, після надання законом відповідного уповноваження, Радою Міністрів, що ухвалює свою постанову на підставі доповіді Міністра Внутрішніх Справ, зробленої ним за порузумінням з Міністром Юстиції. Така постанова затверджується Ф.-Д. Головою.

§ 291. Громадяне У. Н. Р. можуть робити заяви про позбавлення їх прав громадянства У. Н. Р., коли задоволятимуть всім тим умовам, що для таких випадків будуть встановлені законодавчим порядком.

Справи про осіб, що виходять з складу громадян У. Н. Р. полагоджуються судовим порядком.

§ 292. Чужоземні громадяне можуть бути приняті в склад громадян У. Н. Р. при умові, коли вони задовольняють зазначеним в пунктах 1—4 § 285-го вимогам. Винятки з цих вимог для окремої особи може зробити Рада Міністрів на підставі доповіді або одного з Міністрів, або одного з Земських Парламентів.

XV.

Права і обовязки громадян.

§ 293. Особисту свободу а рівно ж всі права громадянина У. Н. Р. що витікають з цього принципу забезпечують О. Д. Закони.

Обмеження можуть бути зроблені законами Ф.-Д. Ор-Проект конституції.

ганізації і окремих Земель лише з метою охорони безпечності держави, безпечності громадської, і безпечності самої особи, а також як кара за вчинений громадянином злочин чи переступ. Обмеження свободи особи на підставі законів, визначаються, в кожному окремому випадкові не інакше як з постанови судової влади і лише в виняткових, точно визначених законом, випадках. Обмеження свободи особи на короткий термін може статися і з розпорядження адміністративної влади. Закономірна необхідність такого адміністративного заходу має бути перевірена Судом, коли того вимагатиме обмежена в правах особа, або її законний представник.

При виконанню актів Судової чи Адміністративної влади, що мають метою обмежити особисту свободу громадянина, обовязково повинно строго додержуватися встановлених законом форм і умов.

Всяке незакономірне обмеження свободи особи чи то судовою, чи то адміністративною владою наражає виновного на кару, не менчу як увязнення на півроку.

§ 294. Кара на тіло і видалення українського громадянина по за кордони У. Н. Р. не дозволяється. Ніхто не може бути визнаний винним за зраду та державні переступи інакше, як з присуду Суду. Позбавлення цівільних та політичних прав, як кара, може бути тільки тимчасовим.

Арешт за борги не дозволяється. Виняткові суди допускаються тільки у випадках, зазначених в законі з метою запобігти серйозно загрожуючій державі небезпеці.

§ 295. Родина (Подружжя), як підстава законного життя, істнування і розвитку народу, стоїть під охороною закону.

Діти при батьках чи опікунах до 17-ти літнього віку підлягають законам про батьківську владу.

§ 296. Воля сумління й віри забезпечується кожному.

Не можна нікого примушувати належати до якої не будь віри. Кожний громадянин має незаперечене право по своєму вільному вибору пристати до одної з незаборонених в У. Н. Р. вір і підлягати духовній владі данної віри.

Після 17-ти років кожний громадянин заявляє в установу, що буде визначена з цією метою законом в кожній Землі, до якої віри він пристає. Про всяку зміну віри він також повинен зробить заяву в ту ж установу.

Такі ж заяви обовязково подаються і тими людьми, що вважають себе в стані по за вірою. Утворення нової віри не забороняється. Але творці повинні зарегіструвати її порядком, що буде визначений Ф.-Д. Законом.

§ 297. Жадні релігійні догмати, в якій небудь з вір, не можуть, в чім би то не було, змінити на території У. Н. Р. загальної чинності законів, що видає держава, закономірних вчинків влади та судових вироків.

§ 298. При додержанню зазначених § 297 умов кожній

вірі надається право встановляти свої догмати та організовувати своє церковне життя, а також управління справами та майном своєї релігійної громади. Про всі постанови релігійної громади Правительство може вимагати завірою копії. В випадках, коли б відповідний Ф.-Д. Міністр, що відає справами релігії зауважив в цих постановах суперечність з діючими законами, то, в порозумінню з Ф.-Д. Міністром Юстиції, він має право скасувати таку постанову релігійної громади. Роспорядження Міністра про скасування постанови може бути оскаржено перед Ф.-Д. Судом. Вирішення Ф.-Д. Суду в цій справі є остаточним.

§ 299. Всяка релігійна пропаганда, якої небудь з вір забороняється під загрозою кари не меншої як увязнення на півроку.

Одночасно і з такими ж наслідками забороняється священникам чи проповідникам ганьбити в церквах, чи в зібраннях для молитви, або при відправі релігійних обрядів яку небудь іншу віру.

§ 300. Дітей до 17-ти літнього віку виховують в вірі їх батьків. Коли батьки ріжної віри, то віра, що в ній виховують дітей, визначається батьками по взаємній згоді. Коли такої згоди не осягнуто, то з 5 років синів виховують в вірі батька, а дочек в вірі матері. В останнім випадку діти, коли їм скінчиться 12 років мають право самі вибрати для себе віру за винятком лише переходу з християнської віри в нехристиянську, а також з нехристиянської віри в поганство.

Коли один з батьків визнає себе в стані по за вірою, то дітей виховують в вірі батька, що належить до одної з вір. Коли батьки обоє визнають себе в стані по за вірою, то діти повинні виховуватися в вірі, що до неї належали дід чи бабка, а в відповідних випадках, прадід чи пробабка і т. д. в горішній лінії з відповідним застосуванням правил, виложених в попередньому уступові цього §. Для додатку за релігійним вихованням малолітніх призначається відповідний надійний опікун.

§ 301. Кожна віра має право мати для своїх релігійних відправ церкви чи доми для молитви, що задовольняють загальним вимогам будівництва для таких будинків.

В цих помешканнях дозволяється дзвонити в дзвони та виконувати церковну музику. Говорити проповіді в цих помешканнях дозволяється з додержанням загальних умов про прилюдне виголошення промов на зборах.

§ 302. Кожна віра повинна мати свій статут, заявлений в Міністерстві що відає справами віри. Про утворення окремої релігійної громади кожної віри на місцях повідомляють відповідну повітову владу.

§ 303. Релігійні організації мають право піддержувати стосунки з перебуваючими по за кордонами духовними

провідниками данної віри за посередництвом відповідного Міністерства Ф.-Д. Організації У. Н. Р. Порушення цієї вимоги карається увязненням винного на термін не менше одного року. Скарги релігійних організацій на вчинки Міністра подають до Ради Міністрів, котра розглядає ці скарги після того, як заслухає висновок з приводу неї Міністрів Юстиції і Внутрішніх Справ. Вирішення Ради Міністрів в цих справах вважаються остаточними.

§ 304. Православна Церква в межах У. Н. Р. є автокефальною з своїм Патріархом (у Київі) на чолі. Окремий державний закон, визначаючи загальні основи організації Православної Церкви в межах У. Н. Р., повинен застерігти її повну внутрішню автономію та ніяким чином не порушувати її дійсних каноничних постанов. Він має точно визначити правне відношення православної церкви до держави.

§ 305. Регістрація народившихся та померших, що належать до Православної, Греко-Уніатської, Римо-Католицької, Евангельично-Лютеранської або Евангельично-Реформістської віри після відбуття відповідних релігійних обрядів хрестин чи похорону, переводиться відповідними духовними особами в визначеных законом метрикальних книжках і українською мовою. Що ж до осіб інших вір та вважаючих себе в стані по за вірою, то така регістрація переводиться урядовцем, котрому доручено вести акти цівільного стану. До цих же урядовців, не пізніше як на треті сутки після записі в церковних книгах, надсилають відомості про народившихся та померших і духовні особи, зазначених вище вір.

§ 306. Шлюб для осіб Православної, Греко-Уніатської Римо-Католицької, Евангельично-Лютеранської або Евангельично-Реформістської віри, як що особи, що беруть шлюб належать до одної віри, відбувається з іхньої заяви чи бажання згідно релігійному обрядові відповідної віри. Церковна форма шлюбу не виключається і між особами, що належать до зазначених вище пяти вір, коли вони того побажають. У всіх інших випадках шлюб відбувається в формі цівільній у урядовця, що веде акти цівільного стану. Про всі шлюби, що одбулися згідно релігійним обрядам відповідна духовна особа повідомляє зазначеного вище урядовця не пізніше як на треті сутки після записі цього акту в церковних метрикальних книжках.

§ 307. Розвід м'ж подружжям відбувається судовим порядком на загальних підставах цівільного судового поступовання. Але коли особи, що належать до зазначених в § 305 вір, погодяться передати епрапту розводу духовному суду, то справа розводу вирішується духовним судом тої віри, на котру погодяться особи, що беруть розвід. Пропагдення справи в духовному суді виключає пристосування до тої справи норм цівільного судового поступовання.

Про акти шлюбного розводу, що сталися з постанови

духовоого суду цей суд в тижневий термін повідомляє відповідного урядовця, що веде акти цивільного стану.

§ 308. В відповідних випадках, зазначених в §§ 305—307 духовні особи мають право, по бажанню зацікавлених осіб, видавати виписки з метрикальних книжок, в котрих реєструються ті, що народилися, ті, що померли, та ті що беруть шлюб. Порядок ведення метрикальних книжок і форма виписок з них визначається законом.

§ 309. Кожному громадянинові забезпечується право вільно і одкрыто перед іншими висловлювати свої думки на словах, в друкові всіх родів та в рукописних примірниках, коли зміст цих думок не суперечить тим заборонам, що визначаються в законах.

§ 310. Попередня цензура для друків та концесійна система на видання періодичних друків не може бути встановлена. Попередня цензура може бути встановлена для картин, для театральних вистав та для ріжких друків, що привозяться з закордону. Моделі, технічні чертежі, а також промислові малюнки та малюнки з історії природи вільні од попередньої цензури.

§ 311. Друкам, що вийшли в межах У. Н. Р. не можна відняти початкового дібету.

§ 312. Наука, оголошення наукових дослідів і навчання їх провадиться цілком вільно. Наукові твори, що привозяться з закордону не підлягають жадній цензурі.

§ 313. Початкова освіта в межах, визначених програмою Ф.-Д. Правительства обовязкова для всіх дітей не пізніше як з 8 років од роду. За невиконання цієї вимоги відповідають батьки, а в відповідних випадках—опікуни.

Можливість одержати початкову освіту для всіх дітей шкільного віку забезпечується громадами, повітами та Правителством відповідної Землі.

Початкова та середні школи повинні виховувати дітей на засадах моралі та правдивого розуміння громадських обовязків.

Докладні вимоги, що до виконання зазначених обов'язків визначаються законами Парламентів окремих Земель та обов'язковими постановами Повітових та Громадських Рад.

§ 314. Всі громадські і приватні школи та заклади для виховання перебувають під доглядом Правительства. Навчання в початкових народніх школах безплатне. Для дорослих громадян організовуються загально-освітні та професійні курси позашкільної освіти.

§ 315. Всі громадяне в У. Н. Р., обох полів впovні користуються рівними правами перед законом цілком незалежно од того, до якої національності чи віри вони належать. Необхідні обмеження для неповнолітніх, душевнохорих та інших осіб, що мають над собою опікунів, а та-

кож для підсудних та засуджених, точно визначаються Ф.-Д. Законами.

§ 316. Державною мовою в У. Н. Р. є мова українська. Всі письменні заяви, що подаються в установи У. Н. Р. викладаються українською мовою. Коли хто з громадян звертається до установи з словесною заявою і не може викласти її українською мовою, то повинен мати свого перекладача.

Судові установи в судовім процесі дають підсудному, свідкам та (компетентним) знаючим особам (експертам) що-не уміють говорити по українській державного перекладача, що складає відповідну присягу. Видатки, що зроблені для винагороди перекладача зараховуються до судових видатків і покладаються на сторони встановленим порядком.

§ 317. На території У. Н. Р. не дозволяється робити жадних перешкод для заховання і розвитку культури національних меншостей у всіх напрямках, що не загрожують державній цілості У. Н. Р. В школах, що удержануться коштами національних меншостей, обовязково повинно провадитись навчання української мові, як шкільній дісципліні, а також навчання українознавству (історії, географії, статистики та природознавства України) в обсягові, що буде визначений для відповідних шкіл Ф.-Д. Законом.

§ 318. Коли служба Божа правиться не українською мовою, то про це повинно попередити державну міліцію за три доби. Роспис таких відправ церковних може бути заявлений на певний період часу на період аж до 1 січня наступного року.

§ 319. Коли на зборах всіх зазначених нижче в §§ 334—336 т-ва Союзів мають бути виголошенні промови або публічні діскусії не українською мовою, то відповідальні розпорядчики повинні повідомити про це державну міліцію за п'ять діб на перед. Коли з чинників міліції ніхто не знає тої мови, на якій виголошуватимуться промови, чи провадитимуться діскусії на зборах, то міліція має право не дозволити таких зборів, пояснивши причини.

§ 320. Вхід до помешкання, в котрому оселився громадянин, відповідним органам державної влади без згоди господаря дозволяється лише в точно визначених законом випадках з обовязковим додержанням встановлених умов і форм. З всяке порушення цього правила винний підлягає карній відповідальності. Кара не може бути менчою як увязнення винного на півроку.

Трус або одірання річей відбувається не інаке, як на підставі судового наказу на письмі і в надзвичайних випадках, що їх точно визначає закон.

§ 321. Кожний громадянин, що вийшов з під влади батьків чи опікунів має право цілком вільно визначати рід своїх занять в галузі економичної, або якої іншої діяль-

ности, що не заборонена законами і вільно розпоряджатися прибутками од своїх заробітків і майна.

§ 322. Людська праця стоїть під особливою охороною закону. Держава охороняє і інтелектуальну працю. Під її додглядом охороняється правний стан державних урядовців, що визначається окремим законом про службу. Державі належить контроль над організацією праці. Окремий закон забезпечить матеріально робітників на випадок недуги, каліцтва і старости. Робітничий день не може бути довший 8 годин. Суперечки між робітниками і працедавцями розв'язуються шляхом добровільного роз'ємчого суду, або коли це не можливо, то за допомою Ф.-Д. роз'ємчих судів.

Окремий Ф.-Д. закон про роз'ємчі Суди визначить їх організацію і компетенцію.

§ 323. На кожного громадянина, не порушуючи його особистої волі, покладається моральний обовязок використовувати свої духовні та фізичні сили так, як того вимагає добро загалу.

§ 324. Людське здоров'я та життя стоїть під охороною закону. Держава пеклується про нормальний фізичний розвиток дітей. Організація шкільництва повинна особливо рахуватися з цим обовязком держави.

§ 325. Праця малолітніх, жіноцтва та материнство перевібають під особливою охороною закону.

§ 326. Приватна власність стоїть під охороною закону. Право спадщини забезпечується в межах діючих законів, вони ж визначають участь держави в спадщині.

Власність забовязує: користування власністю мусить служити для добра загалу.

§ 327. Більшу земельну власність зноситься, з неї утворюється земельний фонд, з якого задовольняється малоzemельне і безземельне населення; форму, а також умови і розмір цього задоволення визначать окремий земельний закон.

§ 328. Вивласнення або обмеження приватної власності, може відбутися з огляду на державну, публичну чи суспільну потребу, або з економічних причин, а також в інтересах соціальної справедливості. Спосіб вивласнення, або обмеження приватної власності як і форму та розмір справедливої винагороди визначає окремий закон. Продуктивні затрати на економічні поліпшення, меліорацію та сільсько-господарський інвентарь в маєтках при вивласненню повертаються сповна, але з вирахуванням амортизаційних сум.

§ 329. Ф.-Д. Організація та відповідні Землі повинні відшкодувати громадян за шкоди та збитки, що їм вчинили цивільні чи військові урядові особи при виконанню своїх службових обов'язків. Позов проти держави за відшкодування з цієї причини не залежить від дозволу влади.

Влада має право стягнути за урядових осіб суму, необхідну для повернення скривдженому ними громадянинові відшкодування.

§ 330. Громадяне на всій території У. Н. Р. користуються правом вільного пересування, вибора місця часового чи постійного осідку та волею переміщення своєї власності. Свідоцтва, що посвідчують тотожність особи громадянина, видаються йому після відповідної заяви.

Виїзд громадян за кордон може бути обмеженим певними умовами, визначеними Ф.-Д. Законодавством.

Вихід особи з складу громадян У. Н. Р. обмежується певними законними умовами, що забезпечують законні вимоги до таких осіб з боку Ф.-Державних, Земельних та Громадських установ, а також вимоги приватних осіб.

Суперечки, що виникають при задоволенню вимог, заявлених до особи, котра виходить з складу громадян У. Н. Р. вирішуються в порядку адміністративної юстиції. Вищою інстанцією для таких справ є Ф.-Д. Суд У. Н. Р.

§ 331. Переслані через пошту листи можуть бути розпечатані без згоди особи, що послала лист, або без згоди адресата лише з постанови судової влади з додержанням відповідних, законом визначених, умов. Таким же чином за-пазпечується таємність телеграм та розмов по телефону.

Особи що порушать ці вимоги караються ув'язненням на термін не менче півроку.

§ 332. Для осягнення незабороненої законом мети, громадяне мають право закладати ріжні т-ва. окремі т-ва на таких же підставах організуються в Союзи. Кожне т-во чи союз т-в повинні мати писаний статут, що обов'язково реєструється встановленим законом порядком.

Відмовлення в реєстрації т-ва чи союза т-в може бути оскаржено в порядку, що його встановлює Земський Парламент. Вищою інстанцією таких оскаржень є Ф.-Д. Суд.

Реєстрація статутів т-в чи їх союзів, що не мають своєю метою збільшення прибутків переводиться безоплатно.

Обмеження для організації акційний т-в визначаються Ф.-Д. Законами.

§ 333. Робітники мають право творити робітничі організації та союзи і складати колективні умови в цілі охорони та розвою праці. Порозуміння і заходи що до обмеження цього права визнаються противозаконними.

§ 334. Т-ва та союзи мають право призначати загальні збори своїх членів в закритих помешканнях. Заяви про збори подаються до місцевої влади за двоє суток. Збори членів т-в чи їх союзів з присутністю сторонніх осіб підлягають окремим законам про Збори (§ 335).

§ 335. Всі громадяне, а не лише члени т-в чи їх союзів мають право для обміркування незаборонених законами

питань організовувати збори в закритих помешканнях з попередженням про це місцевої влади за 72 годині до початку зборів.

§ 336. Заборона місцевою владою зборів в закритому помешканню повинна бути відповідно мотивована і може бути оскаржена порядком визначеним § 332.

Заборона місцевою владою зборів не в закритих помешканнях а також урочистих обходів по вулицях, дорогах та площах не виключаючи і церковних процесій, може бути зроблена і без мотивів, але обов'язково на письмі. Оскаржувати такі заборони можна лише по начальству і обмежується адміністративним порядком.

§ 337. Порядок, що є обов'язковим для загальних зборів товариств, та їх союзів, а також для зборів що відбуваються на підставі §§ 334 і 335; відповіальність розпорядчиків на цих зборах, причини та умови заборони окремих зборів, право адміністративної влади втрутатися в порядок ведення зборів, або закривати їх—визначаються Фед.-Держ. законами, або, коли це буде зазначено в законі, розпорядженнями Ради Міністрів, Міністра Внутрішніх Справ, або законами окремих Парламентів Земель та постановами Повітових Рад.

§ 338. Громадяне У. Н. Р. забовязані бути вірними Республіці, шанувати весь її законний устрій та виконувати законні роскази та вимоги всіх встановлених в Республіці органів законної влади.

§ 339. Громадяне У. Н. Р. мужчини повинні охороняти Республіку од зовнішніх ворогів і з цією метою підлягають загальній військовій повинності. Порядок і умови призову громадян до виконання цього патріотичного обов'язку визначають Фед.-Держ. закони.

Жінки, що не виховують своїх дітей віком до 17-ти років, можуть бути призвані до нестрійової служби в військах на підставі правил, що визначить для кожної Землі її Парламент.

Закони, що регулюють зазначені в уступі першому цього § питання, ухвалює кожна Палата Ф.-Д. Парламенту більшісттю $\frac{3}{5}$ голосів загального числа членів Палати і крім того вони повинні бути ствержені більшісттю $\frac{3}{4}$ загального числа Земських Парламентів.

§ 340. Громадяне, коли їх приймуть в дієву армію в мирний час, мають право відвувати військову службу на території тої Землі, де їх призвали. Так само і громадяне, що перебувають в запасі чи ополченії і обов'язані являтися на ріжні військово-учебні збори, мають право відвувати їх в тому повіті де вони постійно мешкають, а при організації зборів по громадам—в тій громаді де вони мешкають.

Не менче половини командного складу в війську, що в мирний час розташоване на території Землі, повинно

призначатися з осіб, що постійно мешкають на цій території.

§ 341. Чужинці, що перебувають на території української держави, підлягають її законам на загальних для всіх підставах. Вони не користуються з політичних прав, що належать українським громадянам; з усіх інших прав вони користуються, оскільки закон не визначає для них певних обмежень.

В разі відсутності відповідної взаємності в користуванню з таких же прав українських громадян у чужій державі, підданці її можуть бути відповідно обмежені. Стосовно до виложеного в першому уступові цього § принципу треба поводитись і при уложеню відповідних умов з чужоземними державами.

§ 342. Зазначені в §§ 293, 309, 310, 317, 320, 330, 331, 334—336, права громадян можуть бути часово обмежені на підставі законів про а) збільшену охорону громадської та державної безпеки; б) військовий стан та в) стан облоги.

§ 343*). Виняткові стани зазначені в § 342 має право оголошувати Рада Міністрів з затвердженням Ф.-Д. Голови на термін не довший 2-х місяців.

Для збільшення цього терміну необхідна постанова Ф.-Д. Парламенту, а в відповідних випадках постанова Депутатського Зібрannя Парламенту, коли воно функціонує.

§ 344. Незакономірні вчинки вищої влади, котрій додержено порядкувати при оголошенню, зазначених §-м 342 виняткових станів, можуть бути оскаржені до Ф.-Д. Суду лише по скінченню терміну, на який цей винятковий стан було оголошено.

Апеляцію на вирішення Ф.-Д. Суду в цих справах зацікавлені сторони подають в Особливе Об'єднане Зібрannя, що складається з 5-ти осіб Вищого Касаційного Суду У. Н.Р., пяти осіб по вибору Об'єднаного Зібрannя обох Палат Ф.-Д. Парламенту і пяти членів, що визначають жеребком з списку осіб, бувших Головами чи Заступниками Голів обох Палат Парламенту і Ради Міністрів.

§ 345. Степень влади установ, що діють під час оголошення визначених § 342 виняткових станів, порядок функціонування цих установ визначають Ф.-Д. Закони, або, коли це зазначено в законі, розпорядження Ради Міністрів, або Міністрів Військового, Юстиції та Внутрішніх Справ, що, на підставі закону, діють по взаємній згоді чи кожний з'окрема.

ВАРИАНТ ДЛЯ СКОНСТРУЮВАННЯ НАЙВИЩОГО ОРГАНУ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ФЕДЕРАЛЬНО - ДЕРЖАВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ ПО СИСТЕМІ ДИРЕКТОРІЯЛЬНІЙ.

(Днв. виноску до § 88).

Сконструювання найвищого органу Виконавчої Влади Федерально-Державної Організації У. Н. Р. по директоріяльній системі зміняє основні положення вищевиложеного проекта Основних Державних Законів дуже не значно. В багатьох артикулах, що визначені в основному проекті зірками, прийдеться лише замінити слова „Ф.-Д. Голова“ на слова „Ф.-Д. Управа“ з відповідними редакційними змінами в контексті. Тільки в розділі третьому, в першій його половині відповідні зміни досить значні і виглядають так:

§ 88_a. Ф.-Д. Управа складається з трьох членів. Одного з них вибирає Ф.-З. Палата, одного—Ф.-Д. Рада і одного—Ф.-Д. Суд.

§ 90. Вибори членів Ф.-Д. Управи переводять в Палацах Парламенту при кворумі трьох пятих числа членів Палати, абсолютною більшісттю всіх членів Палати; В Ф.-Д. Суді—при кворумі трьох четвертих числа членів Суду, більшісттю двох третин всіх Членів Суду. Коли на виборах в першому призначенному для цього засіданню Палат, або Суду ніхто не буде обраним, то після цього на п'яту добу переводять нові вибори при тих же умовах як і перші. Коли і в цей раз ніхто не буде обраним, то на третю добу призначають вибори в третє і на тих же умовах.

§ 92. Коли і на цей раз ніхто не буде обраним, тоді двох кандидатів, що одержать на третіх виборах найбільше число голосів, представляють в об'єднанне Зібрання обох Палат Парламенту і Ф.-Д. Суду для обрання одного з них в цьому Об'єднаному Зібранню на відповідне вільне місце Члена Ф.-Д. Управи.

В цьому засіданню Об'єднаних Зборів повинні бути присутніми не менче трьох пятих загального числа всіх членів обох Палат Парламенту і Ф.-Д. Суду, але одожної з цих трьох установ не може бути менче як $\frac{2}{5}$ загального числа членів.

Обраним в цьому засіданню в члени Ф.-Д. Управи вважається той, хто одержить абсолютно більшість голосів. Коли ніхто не буде обраним, тоді на третю добу при тих же умовах вибори переводять вдруге і обраним вважається той, хто одержить найбільше число виборчих голосів.

§ 92_a). Членів Ф.-Д. Управи вибирають на шість років. Через кожних два роки один з них виходить по черзі обрання. В початку ж вихід члена Ф.-Д. Управи з її складу визначається жеребком. Жеребовка переводиться в присут-

ности членів Ф.-Д. Управи, Презідій обох Палат Парламенту і Голови Ф.-Д. Суду.

§ 93. Остання точка його має таку редакцію: „Коли референдум дасть негативні наслідки, то відповідний Член Ф.-Д. Управи негайно уступає з уряду. До обрання нового члена його тимчасово заступає відповідний кандидат (§ 94)“.

§ 94. Починаючи з другого уступу має таку редакцію: „Коли одна з Палат або Суд вирішить вибрати більше одного кандидата од своєї колегії, то вибори кожного з них повинні переводитись в окремих засіданнях відповідної Палати чи Суду, а також в відповіднім випадкові і в Об'єднаному Зібранию.

Окрема Палата Парламенту як і Ф.-Д. Суд, кожна з установ для себе, окрім постановою, що ухвалюється порядком, визначенним в уступі 1-м § 94,—має право одмовитися од обрання окремих кандидатів—заступників до вибраного по їх курії Члена Ф.-Д. Управи, а обовязки кандидата—заступника покласти на своїх Голів, а в відповідних випадках на заступників цих Голів в черзі старшинства. В такому випадкові на весь час виконання обовязків члена Ф.-Д. Управи вони складають з себе обовязки Голови чи заступника Голови відповідної установи.

§ 95. Треба викинути слова: „а в відповідних випадках Правительственна Рада“.

§ 95_a. Кандидати-заступники часово заступають тільки тих відсутніх чи вибувших зі складу Ф.-Д. Управи членів, до котрих вони були обрані чи призначенні.

§ 96. На Ф.-Д. Управу покладаються такі функції:

A. В СПРАВАХ УПРАВЛІННЯ.

1) Ф.-Д. Управа має верховний догляд за закономірним виконанням всіх галузів цівільного і військового Управління в Країні,

2) Вона вживає всіх необхідних, несуперечних законам засобів до відповідного, закономірного і найдоцільнішого виконання у всіх галузях Управління,

3) В межах визначених їй законом Ф.-Д. Управа дбає про забезпечення Країни од зовнішньої небезпеки і запобігає ріжним погрозам в цім напрямку,

4) Вона має право з свого розсуду вимагати від всіх державних і муніципальних установ в галузі Ф.-Д. Управління відомостей і висновків по їх службовому відомству,

5) Призначати ревізії всіх цівільних і військових адміністративних установ в галузі Ф.-Д. Управління з наданням ревізуючим всіх прав слідчої влади,

6) Затверджує на урядах як цівільних так і військових урядовців з числа тих кандидатів, що представляють відповідні установи на встановлених законом підставах. Ф.-Д. Управі належить право не затвердити представленого канди-

дата. В такім випадку замість незатвердженого кандидата відповідна установа (чи особа, що має владу) представляє трьох нових кандидатів, з числа яких Ф.-Д. Управа вибирає одного, котрого і призначає на уряд.

7) Має право часово усовувати, або й зовсім увільняти з урядів всіх урядовців як цівільного так і військового відомств опріч Суддів і урядовців Державного Контроля. Про часове усунення, або й цілковите звільнення урядовців Державного Контролю і Суддів має право порушувати справу через Об'єднане Зібрання Касаційного Суду і Ф.-Д. Суду, яке й розвязує порушене Ф.-Д. Управою дісциплінарне, чи карне переслідування проти зязначених урядовців.

8) Ф.-Д. Управа затвержує постанови Ради Міністрів про надання чинності часовим законам, виданим під час перерви між сесіями Парламенту Радою Міністрів без згоди Парламенту.

9) Затвержує надзвичайні видатки, що не внесені до бюджету, як що, під час перерви між Парламентськими сесіями, з'ясується необхідність переведення таких видатків.

У а г а: В предбачених п.п. 8, 9 випадках постанови, ухвалені без згоди Парламенту негайно представляють на відповідний розгляд і затвердження Парламенту на загальних підставах, з самого початку однієї найближчої сесії.

10) Затвержує постанови Ради Міністрів про заведення надзвичайної охорони, військового та осадного стану.

У а г а: Під час сесії Парламенту про ці постанови негайно повідомляють Палати Парламенту, котрий піддає їх під діскусію. Одмінити ці постанови можна лише тоді, коли обидві Палати погодять це.

Б. В СПРАВАХ ЗАКОНОДАВСТВА.

§ 96_a. В справах що стосуються до законодавства участь Ф.-Д. Управи визначається постановами викладеними вище в § 17 п. 2, § 42 п. 1, §§ 43, 44, 59, 65, 67, 76, 77, 79 О. Д. З.

§ 96_b. Голову Ф.-Д. Управи вибирають з складу її членів по одноголосній згоді між Ф.-Д. Управою і презідіями обох Палат Парламенту на два роки, але не далі як до скінчення терміну, на котрий його вибрали членом Ф.-Д. Управи.

Всі три установи подають на цих виборах, кожна од себе, один об'єднаний голос, що утворюється в кожній з них абсолютною більшісттю голосів.

Коли вибори Голови Ф.-Д. Управи в такий спосіб не можуть статися в протязі 7 діб з дня, коли розпочалися спільні переговори всіх трьох установ в справі виборів Голови Ф.-Д. Управи, Головою вважається старший по часу служби в цьому званні член Ф.-Д. Управи на термін визначний вище.

На Голову Ф.-Д. Управи з'окрема покладаються такі функції і обовязки:

- 1) Він Головує в Ф.-Д. Управі,
- 2) Оголошує за своїм підписом всі накази Ф.-Д. Управи, про котрі доводиться до загального відома,
- 3) Пропонує кандидатів на дипломатичні уряди перших трьох рангів. Коли Ф.-Д. Управа приймає цих кандидатів, то представляє їх на затвердження Ф.-З. Палати, а в час між сесіями, в випадках негайності, Голова Ф.-Д. Управи посилає цих осіб своїм розпорядженням. Коли Ф.-З. Палата Парламенту в майбутньому не затвердить цих кандидатів, то вони уступають з своїх урядів,
- 4) Призначає власною владою дипломатичних довірених в справах при Міністрах загорничих справ за кордоном, всіх інших урядовців в закордонних місіях У. Н. Р. всіх розрядів, а також консулів У. Н. Р. всіх рангів,
- 5) Піддержує стосунки з Правительствами чужоземних Держав як уповноважений Ф.-Д. Організацію генеральний представник Держави; приймає дипломатичних представників чужоземних Держав, що акредітуються при Уряді У. Н. Р.
- 6) Підписує в імені У. Н. Р. всілякі міжнародні умови з чужоземними Державами, додержуючись в відповідних випадках тих обмежень, що встановлені законами по відповідних питаннях,
- 7) Оголошує в імені У. Н. Р. війну та укладає умови з ворогом про перемиррія і загальний мир, виконуючи при цьому всі, встановлені Основними Державними і іншими законами Держави, умови,
- 8) Має право частково або й зовсім звільнити карних злочинців од присудженої їм по Суду кари, але без звільнення помилованих осіб од виплати тих цівільнoprавних збитків, до сплати яких вони присуджені Судом в звязку з заподіяним злочинством, од кари за яке засуджений частково, або зовсім звільнений,
- 9) За громадські і державні заслуги визначає нагороди грошима, титулами і встановленими відзнаками,
- 10) Голова Ф.-Д. Управи є разом з тим і Головою всіх збройених сил У. Н. Р. і користується всіма правами такого. В тім випадку, коли Голова Ф.-Д. Управи одмовиться бути Головою всіх збройних сил У. Н. Р. головенство над ними обіймає один з інших членів Управи по взаємній згоді членів Управи, на термін в протязі якого Голова Управи, що одмовився бути Головою всіх збройних сил У. Н. Р., кончить свою службу як Голова Ф.-Д. Управи.

В тім випадку, коли ні один з членів Ф.-Д. Управи не погодиться бути головою всіх збройних сил У. Н. Р. такого Голову вибирає на 4 роки Об'єднане Зібрання Палат Парламенту за порозумінням з Ф.-Д. Управою. Коли таке порозуміння не буде осягнуто, то Об'єднане Зібрання Па-

лат вибірає З-х кандидатів, з котрих одного затверджує на уряді Голова всіх збройних сил У. Н. Р. єдинолично Голова Ф.-Д. Управи на 4 роки.

Голова всіх збройних сил У. Н. Р., вибраний зазначеним в попередньому уступові цього § порядком, по всіх військових справах і по інших питаннях, що стосуються до військових справ і розглядаються Ф.-Д. Управою входить в її склад як повноправний член і як такий відповідає нарівні з іншими членами Ф.-Д. Управи.

§ 96г. Ф.-Д. Управа по одноголосному порозумінню має право розподілити завідування окремими функціями між її членами для підготовчої розробки докладів в справах, що вимагають її розвязання. Про такий розподіл справ між окремими членами Ф.-Д. Управи оголошується до загального відома.

Постанови і розпорядження Управи у всіх справах, що торкаються її компетенції переводяться в повному Зібранню всіх З-х членів Управи, або в відповідних випадках, кандидатів-заступників до них.

Рішення в Зібранню Ф.-Д. Управи ухвалюються одноголосно, або більшісттю 2 проти 1. По справах (п. 7 § 96) позитивні рішення Управи повинні бути ухвалені одноголосно.

§ 97. Після слів: „що замешкує на території У. Н. Р.“ вставити: „на засідання Ф.-Д. Управи або до кожного з своїх членів з’окрема“ для...

§ 100. Слова: „то Ф.-Д. Голова може притягнути“ Заміняються словами: „то Ф.-Д. Управа може ухвалити постанову про протягнення“...

§ 102. Уступ 4 починається так: „Справами Канцелярії включно до справ по засіданням Членів Ф.-Д. Управи безпосередньо“..

§ 104. Має таку редакцію: „На засіданнях Членів Ф.-Д. Управи де вирішують справи що зазначені в §§ 96 (зо всіма літерними показчиками) і 97 О. Д. З. обовязково повинен бути присутнім або Керуючий Особливою Канцелярією, або, в відповідних випадках, його законний заступник. Журнали засідань Членів Ф.-Д. Управи складають під безпосереднім доглядом Керуючого Особливою Канцелярією.

Обсадження урядів по Особливій Канцелярії переводиться за порозумінням між Головою Ф.-Д. Управи і Керуючим Справами Канцелярії. В випадкові непогодження вакантний уряд обсаджується жеребьовкою—між кандідатом Голови Ф.-Д. Управи і Керуючого Канцелярією.

§ 105. В уступі другому після слів: „підписи на“ вставляється: „роспорядження Ф.-Д. Управи також і підписами всіх членів Управи“. І в кінці додати:

У в а г а 1: Порядок видачі наказів по військовому відомству Головою всіх збройних сил Держави, визначається окремими законами.

Увага 2: Постанови, що їх ухвалять обидві Палати Парламенту, котрі визначають справи, що стосуються до організації військових сил Держави, до управління ними і до порядку видання наказів по військовому відомству, в випадку незатверження їх Ф.-Д. Управою, можуть бути вдруге ухвалені Парламентом в порядку § 76 О. Д. З. не раньше, як в слідуючу чергову сесію Парламенту.

§ 109. Друга точка починається так: „Коли хто не будь з членів Ф.-Д. Управи“ пог

§ 111. Має таку редакцію: „Одпуски членам Ф.-Д. Управи і їх службові командіровки дозволяються по згоді між Ф.-Д. Управою, Головою Ради Міністрів і Головою Ф.-Д. Контролю. На випадок не згоди між ними питання вирішується більшістю голосів без участі члена Ф.-Д. Управи, що виїжає в командіровку чи відпуск. При цьому найперше повинна бути одержана згода відповідного з черги кандідата-заступника, що запрошується до виконання обовязків члена Ф.-Д. Управи на час відпустки чи визначенії командіровки.

§ 127. З додатком таких уступів: „На місце дотерміново залишившого уряду члена Ф.-Д. Управи, заступника його вибирають на той термін, якого не дослужив член, Ф.-Д. Управи, що уступив з уряду.

Нового члена Ф.-Д. Управи вибирають по відповідній курії і тим же порядком що зазначено в §§ 90, 92, 92^a.

§ 130. Кінець має таку редакцію: „на члена Ф.-Д. Управи, що вимагав референдуму“.

§ 132. З вставкою після уступу під літерою „ж“ такого уступу: „Після цього один член Трибуналу призначається з загального списка кандідатів по вибору Ф.-Д. Управою“; і заміною в уступі під літерою „з“ слова „двох“ на слово „одного“.

§ 194. Точка шоста починається так: „Коли остання одноголосно залиш“..... В точці семій після слів: „... ^{2/3} з голосів обох Палат“, вставляється: „то Ф.-Д. Управа має право одноголосною постановою перенес“..... і т. д.

У ВАГІ.

До § 10. В Ф.-Д. Устроєві обсяг відомства державних справ обмежений і предмети цієї компетенції по пактам перераховуються. Це необхідний порядок кількох (див. вступ ст. 16) допускає значну розмаїтість. В порядку зміни конституції (§§ 17 і далі) цей обсяг може бути зміненим за винятком визначених § 5 предметів. Словом, не виключається необхідна елястичність в розвиткові Ф.-Д. Устрою без порушення, а тим паче руйнації Федерально-Державного прінципу, що творить абсолютну гарантію для державного-правного становища окремих Земель, які творять У. Н. Р. В § 10 спроектовано мінімальний перелік предметів Ф.-Державної компетенції У. Н. Р. Виходячи з погляду всебічного проведення прінципу демократичної республіки в Ф.-Д. складі, я гадаю, що з погляду політичної психольогії, треба одати перевагу первому способові зміни обсягу компетенції Ф.-Д. Організації, на випадок необхідності в цьому, а саме: поширенню обсягу компетенції Ф.-Д. Організації по ініціативі знизу, з боку Земських Парламентів в міру того, як в цьому виявиться потреба—а потреба в цьому виявиться напевно—перед другим способом—способом звуження зпочатку визначеного обсягу компетенції Ф.-Д. Організації тими ж самими чинниками. Система змін в обсягу компетенції Ф.-Д. Організації, що нами передбачається може забезпечити новим додатковим предметам цієї компетенції відповідну елястичність в залежності від конкретних умов і реальних перспектив. Запропонований § 10 перелік справ, що належать до Ф.-Д. компетенції У. Н. Р., після докладного обміркування, уявляється нам досить правильним мінімумом, в умовах творимого державного життя на Україні, якого очевидно не прийдеться зкорочувати. Само собою зрозуміло, що залишається непорушним прінціпом зформульований в § 5.

До § 14—уст. 3. В системі так званої чотирех,—а нині краще назвати—пятихвітки політичних виборів доводиться зробити один коректив. А саме: без нарушення власне істоти прінципу цієї системи, доводиться скорегувати в справедливий демократичний спосіб, в практиці сліпе, цілком міханичне застосування принципу рівного виборчого права—системою плюральних голосів, яка провадиться на таких засадах, що надання права користатися, замісць одного голосу на політичних виборах, а також і при участі в актах установчої влади (§ 14),—з декількох голосів, в певний градації, цілковито виключає маєтковий ценз, а нормується лише в залежності від чисто громадських умовин, а саме: від особистих прикмет і заслуг громадянина та певних об'єктивних умовин (віку, родинного стану, освітнього цензу, громадської та державної праці і т. и.); градація плюральних голосів повинна обмежитись порівнюючи не дуже високим максимальним числом, наприклад 8 голосами. Далі, поправка проведення виборів по способу пропорціональності, з часом, вяснить безсумніву пот-

ребу іншого вже радикальнішого корективу в загальній системі вибірчих порядків. Це перехід від системи пині загально улюблених одностепених виборів до Ф.-Д. Палати до системи двох чи навіть трьохстепенної. Практика виявить корисність і умовини цієї реформи; в цих безпосередньо реальних обставинах відповідна реформа, розуміється, її краще і природніше прищепиться. В сучасний момент питання, це було, в деякій мірі одіозним; через те воно в предложеному проектові О. Д. З. для У. Н. Р. обминається. Нехай само життя висуне його еволюційним шляхом.

§ 17. Право ініціативи що до зміни законів, творить частину О. Д. З. в послідовно організованій демократичній республіці, з референдумом, повинно бути надано всім активним елементам в цьому державному устрої. В цьому розумінню зформульовані, з'окрема, і 4, 5 та 6 уступи § 17.

§ 19. Запропонований проект удає більш, ніж то було досі, місце для з'єднаних зібрань обидвох Палат Парламенту для розвязання конституційно-законодавчих а також інших підлеглих компетенції Парламенту питань; в деяких випадках до цих з'єднаних зібрань приєднується також Ф.-Д. Суд. Це встановлено почасти для забезпечення по можливості всебічного розглянення і можливо об'єктивного розвязання біжучого питання, почасти ж з міркувань що—до технічної додіності.

§ 20. Побільшений у двічі особистий склад Парламенту, в формі надзвичайних національних зборів, що скликаються з зазначеною певною метою, мають собі прецеденти. Система ця, певна річ, корисна, бо що більше число депутатів у Парламенті, то більше стоїть виборець до обраного ним представницького апарату і цей апарат таким побитом повнішне відбуває у собі виборчий загал. Звичайний же Парламент, з технічних міркувань та з інших ділових причин, обмежується в певному обсолютному числі депутатів. В державах з населенням в декілька десятків міліонів число депутатів, стосовно до числа населення значно зменшується. Тим то, в залежності від більшої важливості певних актів законодавчої роботи, то б то у випадках порівнюючи нечислені, доцільним для справи буде звертатися до системи, так мовити двохстепених Парламентів. У запропонованому проекті; вона передбачається тільки в одному випадкові. Але переведення цієї системи може бути значно поширене. Можна утворити середу форму між Парламентом звичайного штибу та референдумом. З'окрема ж, вона може бути, в певному обсязі уже й тепер переведена в життя в проектованих конституціях окремих Земель У. Н. Р., в ріжких формах, що вимагатимуться місцевими умовами та поглядами на справу.

§ 24. встановлює порядок, що уявляє собою цілковите переведення прінципу самої суворої закономірності в державі і на самих її верхах.

§ 25. Двохпалатна система в організації Ф.-Д. Парламенту є цілком самостійне питання, цілком незалежне од загального питання про двохпалатну систему. Тут, так зв. нижня чи друга Палата,—Ф.-Д. Рада—по нашому проекту презентує загально-дер-

жавно-національний елемент, а так зв. верхня, чи перша Палата—З.-Д. Палата—репрезентує, так мовити, елемент партикулярно-земський. Для того ж, щоб двохпалатна система і в Ф.-Д. Організації не стала перешкодою для парламентської роботи, далі (§ 77) передбачені такі порядки, що своєчасно спиняють можливий саботаж одної Палати проти другої. В певних випадках можлива односторонність двохпалатної системи Ф.-Д. Парламенту вирівнюється утворенням об'єднаного Зібрannя обох Палат Парламенту.

§ 34. Видання закону про вибори зо всіма подробицями,—то справа звичайного законодавства. В конституційно-правному ж відношенню вистачить зафіксувати такі загальні засади, як це зроблено в §§ 29—33.

§ 38. Формульоване тут правило має прецеденти в конституційній практиці. Правило це дуже зручне. Парламент є постійна установа, а тому повинна мати свої точно-визначені терміни для переведення роботи. Зокрема, в демократичній республіці, правила, що його встановлює § 38 (сама дата звичайно з принципом боку не має значення, про неї питання ходить лише з боку практичності), виявляє собою цілком самостійне значення Парламенту, як верховного відповідального чинника в галузі визначеній для нього компетенції.

§§ 45—46. Збільшують, в порівнанню з іншими істнуючими конституціями, відповідальність депутатів за виконання ними їх депутатських обовязків. В сучасних Парламентах абсентізм депутатів став хроничною хороброю, через, що постанови, що їх ухвалиє Парламент все більше позбавляються свого характеру постанов, що виявляють погляд і побажання населення і дуже часто бувають цілком випадковими. Парламентські діячі апатично ставляться до питання про боротьбу з абсентізмом, хоч і свідомі всеї ненормальності його в Парламентському життю. Ясна ж річ, що цю явно-небезпечну хоробу треба підлікувати радикальними профілактичними засобами.. Зазначені §§ і формулюють такі засоби. Депутат же, що добивався мандату і присягнув на виконання депутатських обовязків, як чесна людина повинен без особистої для себе образи підлягти визначенім §§ 45—46 єдино резонним порядкам.

§ 48. Вводить деякі, правда досить легкі корективи, в справу перевірки депутатських мандатів самим Парламентом в випадках уневажнення мандату. По суті ж це ще не все, щоби Запобігти істнуючим в Парламентській практиці ненормальностям.

§ 50. Встановлює факультативне Депутатське Зібрannя з членів обох Палат Парламенту на час між сесіями. Такі Депутатські Зібрannя не мають в конституційній практиці поширеного застосування, але в особливих обставинах вони безумовно мають корисне значення, а тому, як факультативна установа, яку Парламент, при потребі може покликати до життя, вона має досить підстав і повинна бути в Конституції.

§ 52. Вводиться вийняток зі звичайної парламентської практики. З закінченням кожної сесії цілком уриваються усі нескінчені справи, що повстали під час сесії, та в другій сесії мають роспо-

чинатись знову від початку. Такий порядок має рацію коли одночасно з сесією кінчиться також сама легіслатура, але він не має прінципового і практичного значення, та лише обтяжує, коли з одною сесією не кінчиться період легіслатури.

§ 53. Заводить в парламентській устрій зовсім новий елемент і факультативне поповнення складу Палат Парламенту потрібними фаховцями шляхом кооптації. Деталі в організації цієї кооптації мають забезпечити серйозне то обережне користування Палатами цим інститутом.

§ 54. На Україні величезні маси населення переважно надають значення саме релігійному обрядові заприсяження. Певна річ, треба обовязково рахуватись з цим безсумнівним явищем у наведених в § 54 випадках. Було-б просто зухвалством ігнорувати це.

§ 59. На рівні з іншими постановами Парламенту і автономні накази Палат про їх діловодство також підлягають перевіренню Ф.-Д. Судом з боку згідності їх з О. Д. З. Інакше й не може бути.

§ 61 підпорядковує в відповідній формі Парламентській ді-сціпліні тако ж і представників Правительства, що виступають з Парламентської Трибуни. Це положення конче потрібно зафіксувати в О. Д. З.

§ 62 встановлює право Парламенту вимагати явки не тільки представників Правительства для подання особисто пояснень в Парламенті, але йде далі, а саме: вимагає явки певних осіб персонально.

§ 74 вже в деякій мірі побільшує звичайний в сучасній парламентській практиці мінімальний кворум в засіданнях Палат Парламенту, але обмежує все ж таки ще обовязковим кворумом в $\frac{2}{3}$. Однак треба ствердити, що голосування державних питань в парламентських Палатах, булоб цілком нормальним лише при принятті справ, які вирішуються мінімально - абсолютною більшісттю всього числа членів Палати. Другий уступ § 74 дає Палатам можливість запровадити належний нормальний порядок еволюційним шляхом і автономно. Треба, щоби члени Парламенту звикли ставитись до своїх депутатських обовязків, що їх взяли на себе, як до виконання службового обовязку. Безпідставний абсентійзм в такому стані річей є абсолютно недопустимий.

§ 79 числиться з конечністю, що випливає з широкого пристосування демократично-державного принципу—надати ініціативу в порушеню питання про дотерміновий роспуск Ф.-Д. Ради усім відповідальним чинникам державної влади, а розвязання цього питання має бути обставлено з усією обережністю.

§ 85 числиться з цією, можна сказати, дегенерацією, яка все більше і більше поширюється в сучасних Парламентських звичаях та понижує в очах широких мас потрібний авторитет високої установи. Для лікування цієї безсумнівної небезпечної недуги треба в рішучий спосіб зміцнити дісціпліну в засіданнях Парламенту та поважно збільшити дісціплінарну владу Парламенту над його членами. Адже-ж в дійсності вона потрібна лише для порівнюючи дуже невеликої кількості осіб, але ж для них саме і потрібна вона, бо їх поведінка компромітує масу членів парламенту.

§ 91 і далі. Процедура обрання Ф.-Д. Голови при відповідних обставинах може бути значно ускладнена, але ж в цьому ось тільки важливому акті державного життя, такими тимчасовими утрудненнями в'язатися не слід і для них розуміється, треба встановити способи, що гарантують належну можливість добрих виборів.

Уряд Федерально-Державного Голови сполучається з певними умовами, що надають йому значну активність і незалежність, їй це стойть в тісному логичному й реальному зв'язкові з основою конституцією верховної влади в Ф.-Д. організації У. Н. Р.

Разом з тим Ф.-Д. Голова підлягає стисло унормованій відповідальності (§§ 117 і далі), що сполучаються з всебічними гарантіями.

Часове заступство Ф.-Д. Голови по запропонованому проєкті може бути організовано ріжними придатними способами. Ця можлива рухливість, здається має усю перевагу в порівнанні з будь якою одною виключною формою. Вона зберігає можливість в кожному даному випадкові, числитись з реальними умовами моменту.

§ 112. Обов'язкова релігійна форма заприсяження Ф.-Д. Голови при вступленні на уряд, викликається безперечним поглядом на це питання величезної, переважаючої маси українських громадян, які не можуть собі уявити щоби головою християнської держави був хто інший, як не християнин, що не відкидає релігію і її обряди. Принцип свободи сумління громадян цим не порушується.

§ 143 і слідуючі. Значно докладніше, ніж це роблять інші конституції, нормують в проєкті О. Д. Законів для У. Н. Р. структуру міністерств. Ми маєм на меті корегувати звичайну практику з Парламентським Міністерством (парламентаризмом) і обставити його, як досить самостійний інститут, вільний од випадкових партійних коливань та дати його окремим складовим елементам певне коституційно-правне становище. Таким чином краще і міцніше забезпечується важливий для мас населення закономірний і рівний хід роботи виконавчої влади од верху і до низу. Задержання Верховної влади за народом, що сам є установчою владою в Державі обумовлює таке звільнення виконавчої влади з під необмеженої підлегlosti Ради Міністрів партійним коливанням Парламенту. Деталі інституту одповідальності Міністрів уміщені в О. Д. З. з метою забезпечити за необхідними в цій справі відповідними нормами права саме міцне істнування і строгое застосування. Для Суду над Міністрами встановлюється три ріжких порядка, стосовно до особливих прикмет провини особи, що її обвинувачують: Один—для справ за переступи по службі. Для них проєктується „Особлива Нарада для розгляду справ за переступи по службі“ (§ 172). Вона складається з приміненням принципів суду „Присяжних“. Другий порядок проєктується для Суду за інші переступи. Ці справи переводяться вже в першій істанції,—в¹ Вищому Касаційному Суді (§ 179—180). Третій порядок встановлюється для політичної одповідальності Міністрів. Для справ цього порядку утворюється особливий „Трибунал для розгляду політичної одповідальності Міністрів“ (§§ 182—187) на за-

садах, споріднених з засадами для Суду Присяжних. Питання про право ініціативи порушувати обвинувачення проти Міністрів ставиться на самих широких засадах. Але щоби, з одного боку, запобігти остаточно привабній спокусі порушувати і безпредставні обвинувачення проти Міністрів, що безперечно поставило б їх в неможливе становище і перешкоджало би їхній правительственній роботі, а з другого, щоби всі справи по таких обвинуваченнях передати в руки найбільш досвідчених судей і приято в нашому проекті діференцірований судебний порядок хоч і складний в деяких частинах, та необхідний для цілком раціональної і справедливої постановки справи.

§ 169. Передбачає організацію кодифікаційного інституту для полегчення Окремим Землям їх Законодавчої роботи. Окремі Землі можуть і не мати, особливо з початку, вистарчаючого числа підготовлених фахових сил для виконання кодифікаційної роботи в справі видання законів та інших обовязкових постанов, а також збірки законопідготовчих матеріалів, особливо з практики і досвіду інших Країн, що встигли створити більш менш зразкові державні установи і порядки. Отже зазначена установа необхідна і матиме велике допомагаюче значення для цих важливих державних справ на Україні.

§ 189 і слідуючі. Ф.-Д. Суд, яко верховний державний суд по всіх питаннях державного права Ф.-Д. України, в політичній практиці має прецеденти.

В Ф.-Д Організації У. Н. Р. він є тілько необхідний інститут для охорони державно-конституційного порядку в Республіці, його функції і повноваження відповідно визначені. Запропонована організація його складу базується на принципах демократичної республіки і її федерального устрою і разом з тим забезпечує цілком кваліфікований особовий склад цього Верховного Трибуналу.

§ 202 і слід. проектує вищий Касаційний Суд в Ф.-Д Організації У. Н. Р. Земські Парламенти можуть користуватися ним зо власної постанови, хоч не виключене для них право організувати такий суд і не залежно од існування Ф.-Д. Касаційного Суду. Треба сподіватися, що коли не всі, то більшість Земель визнають за краще користуватися Ф.-Д. Касаційним Судом і в такім випадку цілком вільний вибір тільки збільшить авторитет цього Суду і довір'я до нього з боку населення.

§ 210 і далі. Фінансовий Контроль, по всім м'ркуванням, повинен бути організований самим докладним і строгим порядком, як з боку фахового, так і з боку демократично республіканського. Особливо в теперішній час в цьому є настірлива необхідність. В загальній системі Ф.-Д. Організації Ф.-Д. Фінансовий контроль повинен заняти становище, анальгічне становищу Ф.-Д. Суду. В загальній організації (так зв. росподілі влади) в демократичній республіці він складає рівнозначний з іншими основними галузями державної влади елемент,—на рівні з законодавством, судовою і виконавчою владою та місцевим самоурядуванням.

§§ 230—233. Мають на увазі, при заведенню нових податків, що отягощають населення, переводити їх з додержанням великої обережності, які загалом ще не засвоєні Конституційною практикою. Про значення такої суворості не приходиться багато говорити.

§ 246 являється деяким винятком в порівнанню з звичайною Союзно-Державною практикою. В географичних умовах України такий порядок, однаке може мати велике значення. Ніякої політичної небезпеки для Ф.-Д. Організації таке право окремих Земель не може мати, при визначеннях умовах користування цим правом.

§ 254 переводить радикальну зміну в сучасній Ф.-Державній і взагалі в конституційно-державній практиці. Вона обумовлена основною виходною точкою погляду на право влади в демократично-республіканському устрої. Необхідний раціональний коректив в цьому відношенню до § 254-го творить § 255.

§ 262 і слідуючі встановлюють обовязкові не тілько в Ф.-Д. Організації, але і у всьому державному побутові норми, що забезпечують всім громадянам в надежній і зручній формі знайомитися зо всіма, що їх торкаються, правилами, які видаються законодавчим чи адміністративним порядком, чи пояснюються відповідним судовим товмаченням Законів. Для найкращого забезпечення, необхідної охорони Законного порядку, непорушний авторитет якого особливо важливий в демократично-республіканському устрої, визначені в наведених §§ правила творять кочену необхідність.

§§ 278 і 281 пропонують зручний спосіб для встановлення на початку часового конституційного порядку, який, коли відповідає потребам, бажанням і, так мовити, ідеології всього громадянства республіки, може автоматично перетворитись в порядок постійний. Свобода установчої влади народу—необхідніша підстава демократично - республіканського устрою,—при цьому нічим не в'яжеться. До активного користування цею свободою ширші маси громадянства заохочуються §-м 279.

§ 283 і слідуючі являються в новотвореній державі, так мовити, переходовими нормами для визначення хто взагалі може вважатися українським громадянином. В майбутньому, коли сформується склад українських громадян на зазначених підставах, своє значення ці часові норми стратят самі собою. Критерієм для цих норм розуміється був національний принцип, а потім, задоволені також всі справедливі інтереси інших громадян, що своїм побутом споріднились з інтересами української державності. Охорона прав на українське громадянство вистарчаюче забезпеченa судовими гарантіями, а разом з тим охороняються і справедливі інтереси держави од можливого напливу шкідливих елементів.

§§ 293 і слідуючі в ріжких відношеннях доповнюють зважайну в конституційних державах практику. Під охорону закону взято релігійне виховання дітей. Забороняється релігійна пропаганда. Встановлюється цівільна форма шлюбу чи розводу для християн-

VIII

ських вір. Така постановка справи, що відповідає релігійним побутам і потребам вёлкої кількості християнського населення, повинна бути визнаною і охоронятися безпосередньо верховною владою самого народу в його О. Д. З.

§§ 322—328 передбачають задоволення вимог соціальної справедливості і соціальної відповідальності в ріжких виглядах. Це нова—серйозна тема в конституційний хартіях, що пастирливо висовується обставинами сучасного громадського і економічного життя.

§ 327 дає лише церкві відправні точки для Земельної реформи.

=====

ДРУКОМ розпочато року Божого 1921 21 Червня о год. 12 в день...
закінчено 26 Липня о год. 3 дня.

=====

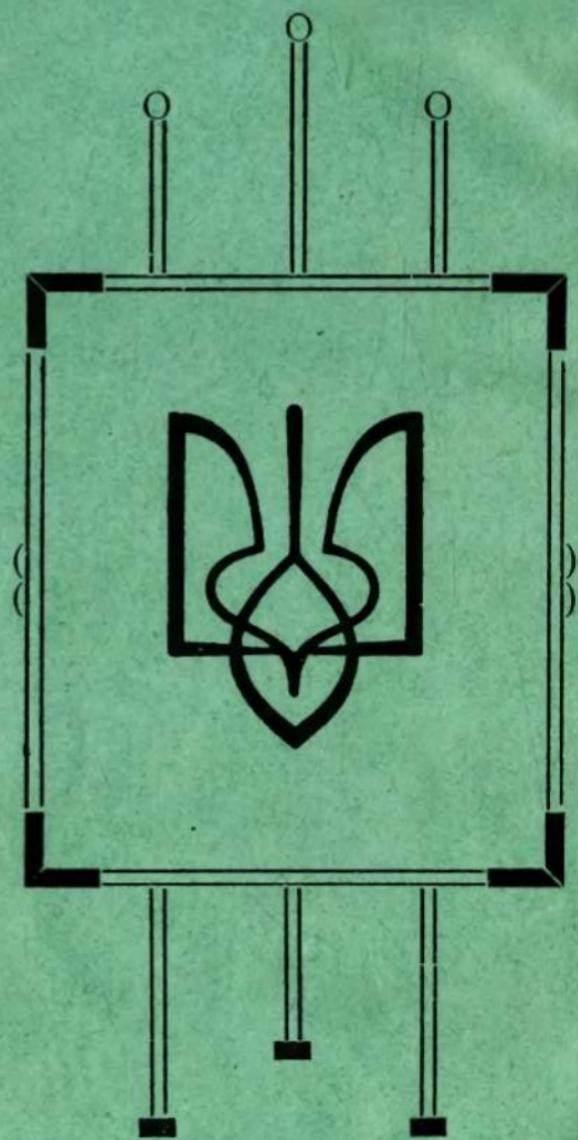
Друкарські помилки.

Стор. або §	Згори	Знизу	Надруковано	Треба читати
9	—	1	volens volens	volens nolens
14	—	1	важними	важкими
§ 22	2	—	в § 1	в § 17
43	13	—	Голова Ф.-Д. Управи	Ф.-Д. Голова
52	14	—	§ 132	§ 120
§ 143	2	—	У О. Р.	У. Н. Р.
§ 163	2	—	підснісом	підписом
56	4	—	перетвору	первотвору
63	6	—	в п. 4 цього...	в п 2 цього...
§ 200	4	—	уст. 3 § 198	уст. 3-го §-м 198
§ 205	—	2	Ф.-Д. Управа	Ф.-Д. Голова
§ 214	—	1	... уст. 2 § 90	... уст. 2 § 198
§ 279	2	—	... Республіки, ставиться	Республіки, через кожних десять років, ставиться...
§ 284	2	—	матимуть 7	матимуть 17
80	11	—	(§ 277 уст. 1)	(§ 287)

ВИДАВНИЦТВО

С. У. Д.

№2

ЦІНА